

Verslag concept

Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid

Datum commissievergadering	:	19 april 2021
Commissievoorzitter	:	Mw. N.M. van der Waart
Commissie-adviseur	:	Mw. S. Neeskens
Telefoonnummer/e-mail	:	023-514 52 82 / neeskenss@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter	:	mw. N.M. van der Waart
Plv. commissiegriffier (ochtend)	:	mw. M. van Boheemen
Commissiegriffier (middag)	:	mw. S. Neeskens
Leden van de commissie:		
50PLUS/PVDO	:	--
CDA	:	mw. - W. Koning-Hoeve en mw. D.A.J. Dekker (duo-commissielid)
CU	:	M.C.A. Klein en mw. J.K. Hoogendoorn-van der Maarl (duo-commissielid)
DENK	:	E.S.J. Mangal en S. Koyuncu
D66	:	mw. L. Gonggrijp, mw. A.C. Kapitein en mw. A.J.C.E. Strens
Fractie Baljeu	:	--
FvD	:	R.J. Dekker
GroenLinks	:	M.T. Cardol, mw. A. Er, mw. T.K. van Wijnen en mw. R Bwefar (duo-commissielid)
JA21	:	G.H.J. Kohler
PvdA	:	mw. A.A.J. Jellema en G.J. Leerink
PvdD	:	J.P. Hollebeek, I. Kostic en F.A.S. Zoon
PVV	:	R. van Tiggelen (duo-commissielid)
SP	:	E.M.A. Smaling en mw. J.M.E. de Groot (duo-commissielid)
VVD	:	N.A.L. Roosendaal en M.C.N. Mokveld (duo-commissielid)
Gedeputeerden:		C. Loggen (VVD) J. Olthof (PvdA), mw. E. Rommel (VVD) en mw. I. Zaal (D66)
Afwezig:		Gedeputeerde E. Stigter (GL) en B.G.P. de Wit (VVD)
Notulist:		mw. F.E. Bijvoet (Moneypenny BV)

Agenda

1. Opening en mededelingen
- 40 2. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda
3. Inspreekhalftuur
4. Rondvraag portefeuille dhr. Stigter (Omgevingsdiensten Noord-Holland Noord (NHN) en Flevoland & Gooi en Vechtstreek (FGV)
- 45 5. B-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu
 - 5.a RIVM briefrapport Tussentijdse resultaten gezondheidsonderzoek IJmond
 - 5.b VTH bij provinciale bedrijven inclusief bijlage TATA/Harsco
 - 5.c Uitvoeringsplan 2021 Schone Lucht Akkoord (C naar B-verzoek PvdD)
6. Rondvraag portefeuille dhr. Olthof (Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu) en schorsing voor
- 50 BOT-overleg, pauze en technische briefing
7. BOT-overleg 80% versie visie recreatie & toerisme
- 8 Pauze
- 9 Technische Briefing Groen Kapitaal
10. Rondvraag portefeuille dhr. Loggen (Water, WED, CPMR)
- 55 11. A-agenda Natuur
 - 11.a (Stikstof) Strategie Noord-Hollandse aanpak stikstofproblematiek (A-agenda NLG 19-04-2021)
12. B-agenda Natuur
 - 12.a Natuur: Discussienota kruidenrijk Grasland van ChristenUnie (B-agenda NLG 19-02-2021)
- 60 13. Rondvraag portefeuille mw. Rommel (Natuur, Landschap, Grond, Bodemdaling, PAS)
14. B-agenda Landbouw
 - 14.a Discussienota Geitenhouderij Enkhuizen (PvdD)
15. Rondvraag portefeuille mw. Zaal (Landbouw, visserij, recreatie, toerisme, dierenwelzijn)
16. Sluiting
- 65 17. C-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu
 - 17.a Gezondheid: Ingekomen mail (aan GS, ter kennisname aan PS), Onze dierbare zoon is zojuist door de bedwelmende kankerverwekkende kookslucht richting zijn weer eerste autorijles (Corona).... (C-agenda NLG 19-04-2021)
 - 17.b Beslissing op bezwaar inzake Gevolgen activiteiten Tata Steel
 - 70 17.c Uitvoeringsplan 2021 Schone Lucht Akkoord (C- naar B-verzoek PvdD, zie B-agendapunt 5.c)
 - 17.d Milieu: Ingekomen mail Ontsluiting WFO terrein, Zwaagdijk (C-agenda M&B- leidend - en EFB 22-03-2021 en C-agenda NLG 19-04-2021)
 - 17.e Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Ingekomen mail nieuwsbrief OD NZKG bestuur maart
 - 75 2021
 - 17.f Ruimte / Milieu - VTH: Wob-besluit inzake Subsidieverstreking motorcrossterrein (C-agenda RWK (leidend) 19-04-2021 & NLG 19-04-2021)
 - 17.g Leefbaarheid: Ingekomen mail Geen F 35 naar Volkel; wel economische impuls havensteden
 - 17.h Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Nieuwsbrief OD IJmond 2-2021
 - 80 17.i Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Nieuwsbrief OD NHN april 2021
18. C-agenda Natuur en Landschap, Grond, Bodemdaling, Programma Aanpak Stikstof (PAS)
- 18.a Faunabeheerplan: Definitief goedkeuringsbesluit Faunabeheerplan Damhert 2020-2026 (C-

- agenda NLG 19- 04-2021)
- 18.b Natuur: Brief spanningen rond het natuurbeleid (C-agenda NLG 19-04-2021)
- 85 18.c Natuur: Investeringsbudget Landschapsversterking (C-agenda NLG 19-04-2021)
- 18.d Mobiliteit / Natuur: Brief Duinstichting gevaarlijke situatie fietspaden door zandverstuiving (C-agenda NLG 19 april & M&B 22 april 2021)
- 18.e Natuur: Natuurnetwerk Nederland Waterland-Oost (C-agenda NLG 19-04-2021)
- 18.f Natuur: Optimalisatie begrenzing NNN (C-agenda NLG 19-04-2021)
- 90 18.g Natuur: Brief Stichting Behoud Waterland realiseren Natuurdoelen (C-agenda NLG 19-04-2021)
19. C-agenda Water, Water als Economische Drager, Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR/Comi  van de Regio's)
- 19.a Water: Beheerautoriteit Waddenzee (C-agenda NLG 19-04-2021)
- 95 19.b Water: Uitvoeringsregeling kleine pleziervaart (C-agenda NLG 19-04-2021)
- 19.c Water: Brief aan PS van kopgroep NOVI (C-agenda NLG 19-04-2021)
- 19.d Water: Aanwijsbesluit zwemlocaties 2021 (C-agenda NLG 19-04-2021)
- 19.e Water: Brief GS inzake participatie en communicatie Ambitieprogramma ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn Amsterdam (C-agenda NLG 19-04-2021)
- 100 19.f Water: Brief opsomming activiteiten Noord-Holland burgerparticipatie aangaande dijkplaatsen (C-agenda NLG 19-04-2021)
20. C-agenda Landbouw en visserij, recreatie en toerisme, dierenwelzijn
- 20.a Recreatie: Open brief OR Recreatie Midden Nederland (C-agenda NLG 19-04-2021)
- 20.b Landbouw: Brief schoon schip in Polder Waard Nieuwland (C-agenda NLG 19-04-2021)
- 105 20.c Landbouw: Wijziging subsidieplafond 2020 POP3-Noord-Holland onderdeel Jonge landbouwers (C-agenda NLG 19-04-2021)
- 20.d Recreatie: Brief Voortgang proces toekomstige samenwerking Recreatieschappen (C-agenda NLG 19-04-2021)
21. C-agenda Algemeen
- 110 21.a MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 47 (C-agenda EFB en M&B 22-3-2021 en RWK en NLG 19-4-2021)
- 21.b Alle commissies: Brief GS aan PS inz. Strategische samenwerkingsagenda provincie Noord-Holland en regio Gooi en Vechtstreek (C-agenda van alle commissies in april)
- 21.c (heel PS) Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 48 (alle commissies april 115 2021)

120

125

1. Opening en mededelingen

- 130 • De **voorzitter** opent de commissievergadering NLG om 9.30 uur en heet alle aanwezigen van harte welkom. Vanwege de maatregelen rondom het coronavirus wordt er digitaal vergaderd. Er zijn voldoende Statenleden ingelogd, zodat sprake is van een quorum.
- Tijdens het inspreekhelfuur (agendapunt 3) zal de heer Frank de Wit inspreken namens het Agrarisch Natuurcollectief over de voortgang NNN.

- 135 • Voor agendapunt 5.a (RIVM briefrapport Tussentijdse resultaten gezondheidsonderzoek IJmond) hebben zich vier sprekers aangemeld.
Bij de behandeling van dit agendapunt zijn mevrouw Elberse (RIVM) en de heer Dückers (Nivel) aanwezig om eventuele vragen te beantwoorden.

Mededelingen voorzitter:

- 140 • De commissievergadering wordt live uitgezonden en vindt plaats in MS Teams. Dit vraagt enige discipline. De commissieleden wordt verzocht om hun geluid voortdurend op "mute" te zetten, tenzij zij het woord hebben.
- Voor onderhavige commissievergadering wordt gebruikgemaakt van de spreektijdenregeling naar Amsterdams model "*mond open is tijd lopen*" (zie bijlage). Tijdens het Presidium d.d. 12 april jl. is besloten dat alle commissies deze spreektijdenregeling in ieder geval tot aan het zomerreces hanteren.
- 145 • De spreektijd is vastgesteld op zes vergaderuren. In de bijlage treft u de aangepaste spreektijdenregeling aan.
- De voorzitter richt een speciaal woord van welkom aan mevrouw Bwefar, nieuw plaatsvervangend lid voor GroenLinks in de Statencommissie NLG.
- 150 • Er zijn vier aanmeldingen ontvangen voor de rondvraag.
- Er is één aanmelding ontvangen voor de portefeuille van gedeputeerde Loggen:
 - Een vraag van het CDA over innovaties om stukken plastic afval uit het oppervlaktewater te verwijderen;
 - 155 – Er zijn drie aanmeldingen ontvangen voor de portefeuille van gedeputeerde Rommel:
 - Een vraag van GroenLinks inzake Waterland-Oost;
 - Een vraag van de ChristenUnie over de ontwikkelingen inzake agrarische collectieven;
 - Een vraag van het CDA over duurzaam agrarische natuurbeheer (DANb) binnen het
- 160 NNN.

- ~~De heer De Wit (VVD) en gedeputeerde Stigter (GL) zijn afwezig met bericht van verhindering. De heer Mokveld (VVD) is wat verlaat.~~

Mededelingen commissieleden:

- 165 • De heer **Cardol** (GL) kondigt aan dat hij tezamen met de heer De Wit (VVD) voornemens is een expertmeeting te organiseren over gangmakers voor transitie in het landelijk gebied. In het landelijk gebied liggen heel veel opgaven. Voor bijna al die opgaven is grondmobiliteit een belangrijke voorwaarde. Hoe wordt de carroussel echter in beweging gebracht? De heer Cardol (GL) en de heer De Wit (VVD) achten het goed om het gesprek hierover aan te gaan met
- 170 deskundigen en betrokkenen. Zij hebben hun doelen en de opzet op papier gezet, inclusief een eerste groslijst van experts. Deze documenten zullen binnenkort aan de overige

commissieleden worden toegezonden, met het verzoek om eventuele opmerkingen en aanvullingen te geven. In overleg met de Statengriffie en de agendacommissie wordt getracht om tot een datum te komen.

- 175 • Mevrouw **Kapitein** (D66) kondigt aan dat zij en haar collega, de heer de Wit (VVD), aan dat zij beiden voornemens zijn een expertmeeting te organiseren over bedrijfsopvolging en starters in de agrarische sector. Het aantal bedrijfsopvolgers in de agrarische sector neemt af. De wens leeft om tezamen met een aantal experts te bekijken of dit een probleem is of dat het juist een kans op verandering biedt. In overleg met de Statengriffie en de agendacommissie wordt een datum belegd. Commissieleden die tussentijds vragen hebben en/of nadere informatie wensen, kunnen hiertoe contact opnemen met mevrouw Kapitein (D66) of de heer De Wit (VVD).
- 180

2. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda

- 185
- De agenda van onderhavige commissievergadering wordt ongewijzigd vastgesteld.
 - Het verslag van de commissievergadering NLG d.d. 15 maart jl. wordt ongewijzigd vastgesteld.
 - De strategische agenda, moties- en toezeggingenlijsten leiden niet tot opmerkingen.
- 190

3. Inspreekhalftuur

Inspreker

De heer **De Wit** (agrarische collectieven):

- 195
- "Namens de agrarische collectieven van Noord-Holland wil ik u bijpraten over ons proces bij de realisatie van de NNN. Ik heb een melkveebedrijf in Oosthuizen met ruim honderd melkkoeien en ik ben voorzitter van het Agrarisch Natuurcollectief Water, Land en Dijken in Laag Holland. In februari hebben wij als collectieven van Noord-Holland onze inzet bevroren bij het omvormen van de pilot NNN naar een gebiedsproces. Het stoppen van de pilotstatus zonder evaluatie, de onwerkbaar maatregelen binnen het instrument Duurzaam Agrarisch Natuurbeheer, het vastlopen van de reguliere pachtcontracten en het gereed moeten hebben van beheeroplossingen voor 1 januari 2023 waren voor ons reden om eerst met onze leden in gesprek te gaan en bij ons zelf te rade te gaan hoe nu verder. Tegelijkertijd hebben we constructieve gesprekken gevoerd met de provincie. We kwamen erachter dat we elkaar op veel punten niet goed begrepen hebben. De verwachtingswaarde van de pilot was daardoor heel verschillend. Samen hebben we onze zorgen gedeeld en de pijn benoemd. Van daaruit hebben we het uiteindelijke doel, het realiseren van een NNN-waardig beheer in 2027, weer op de juiste plek gezet en is er weer meer begrip ontstaan. Een goede stap daarin is het opstellen van beheerchecks per gebied en een taskforce om de vitaliteit, zowel qua beheer als economische duurzaamheid, opnieuw te borgen. Door zo niet alleen op maatregelen te focussen maar integraal in de breedte aan de doelen te werken, komt er ook weer meer energie in de gebieden, zodat we er samen weer wat moois van kunnen maken. Zijn nu alle zorgen uit de lucht? Nee. Omdat er meer maatschappelijke opgaven in de gebieden liggen, waaronder stikstof, kost het tijd om de juiste inrichting en het beheer geregeld te krijgen. Op 1 januari 2023 stopt echter het ANLb in de NNN. Omdat dit een vergoeding betreft voor arbeid, kosten en opbrengstderiving geven veel leden aan in de knel te komen met het uitvoeren van het beheer en dreigt er een gat te vallen in de overschakeling van het ANLb naar NNN-waardig beheer.*
- 200
- 205
- 210
- 215

220 *Het zou een enorme aderlating zijn voor de kwetsbare weidevogelnatuur in de toekomstige NNN en voor het draagvlak. Dit punt delen we gezamenlijk en we bekijken welke oplossingen er mogelijk zijn. De komende maand zullen we bestuurlijk afstemmen hoe we procesmatig met elkaar verdergaan.*

225 *Ik vond het gepast om u via deze weg te informeren, want juist het open gesprek en het naar elkaar luisteren om elkaar te begrijpen, ook naar u als Staten, zorgen ervoor dat juiste beslissingen genomen worden. Vragen van uw kant zijn dan ook welkom en pakken we graag op. Dank u wel."*

De **voorzitter** bedankt de heer De Wit voor zijn inspraak en geeft de commissieleden de gelegenheid tot het stellen van vragen.

230 Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) bedankt de heer De Wit voor zijn toelichting op de brief die tijdens de commissievergadering van 15 maart jl. al even kort is besproken. De ChristenUnie is blij dat er inmiddels al constructieve gesprekken zijn gevoerd en dat het een en ander is uitgesproken. Welk signaal is er echter van de boeren teruggekomen? Wat zijn de belangrijkste punten die de collectieven uit de enquête heeft vernomen? Hoe zien de leden nu het DANb?

235 De heer **De Wit** (agrarische collectieven) antwoordt dat het Agrarisch Collectief zijn leden heeft gehoord. Het heeft een enquête uitgeschreven om te informeren of alle leden op de hoogte zijn van hetgeen er speelt, en hoe een en ander er in hun ogen uit moet zijn. Uit de feedback kan worden opgemaakt dat er in ieder geval nog sprake is van een groot "informatiegat". De leden horen van alles, maar hebben niet het overzicht van wat het inhoudt. Daaroverheen ontstaat een
240 soort "kramp". Het stoppen van de ANLb-subsidie betekent immers het einde van de onkostenvergoeding voor het uitgevoerde beheer, zodat de agrariërs geneigd zijn om er dan maar mee te stoppen. Het Collectief is geschrokken van het grote aantal leden dat deze mening is toegedaan en voorspelt dat het aantal nog verder nog zal toenemen. Het Collectief vreest derhalve dat de ziel uit het gebied zal verdwijnen.

245 Wat betreft de vraag hoe (de leden van) het Collectief ten opzichte van het DANb staat, merkt de heer De Wit op dat in de pilot maatregelen zijn opgesteld om te kijken hoe het DANb eruit zou moeten zien als overgang van een agrarisch natuur- en landschapsbeheer naar een NNN-waardig natuurbeheer. In de zomer werd reeds duidelijk dat de onderliggende maatregelen onwerkbaar en
250 heel kostbaar zijn. Derhalve is gezocht naar een oplossing. Daaruit is een eigen DANb 2.0 ontwikkeld, waarbij veel meer gewerkt wordt vanuit het uiteindelijke doel dat men wil bereiken. Bestaande instrumenten zijn omgevormd naar een duurzaam agrarisch natuurbeheer, zodat deze al bewezen en toepasbaar zijn. De heer De Wit noemt de erfpachtconstructie als voorbeeld. Het Collectief heeft het huidige ANLb-systeem genomen en dit NNN-waardig gemaakt. Dat resulteert in
255 een heel mooi systeem dat draagvlak creëert. Dat is de richting die het Agrarisch Collectief op zou willen gaan. Op die manier blijft het verdienmodel van de pachtcontracten gewaarborgd voor de terreinbeherende organisaties (TBO's).

260 Mevrouw **De Groot** (SP) wijst erop dat Nederland in 2025 40% van het areaal van de voor stikstofgevoelige habitats in Natura 2000-gebieden onder de kritische depositie waarde (KDW) moet brengen. Voorziet de heer De Wit dat dit met de huidige plannen van het Agrarisch Collectief en de tot nu behaalde resultaten haalbaar is?

265 De heer **De Wit** (agrarische collectieven) beschouwt dit als een heel grote vraag. In dezen wordt
gesproken over de realisatie van het NNN, oftewel het realiseren van NNN-waardig beheer in een
natuurgebied. Getracht moet worden hierin gelijk de stikstofopgave mee te nemen en op te lossen.
Dat maakt het heel complex. Een eventuele aanpassing van een agrarisch bedrijf mag immers niet
conflicteren met de stikstofopgave. Het hoeft elkaar an sich niet te bijten, maar er moet wel gelijk
worden opgetrokken.

270 Mevrouw **Jellema** (PvdA) is enigszins in verwarring. Het DANLb wordt afgeschaft in 2023. De
collectieven doen een "tegenbod" in de vorm van een 2.0-ontwerp. Hoe ver raakt dit elkaar
nu? Mevrouw Jellema zal deze vraag bij gelegenheid ook aan de gedeputeerde stellen.
275 Willen de collectieven de afschaffing enigszins afwenden? Of ligt het dakpansgewijs over
elkaar?

De heer **De Wit** (agrarische collectieven) antwoordt dat het niet de intentie is om met een tegenbod
te komen, maar dat gekeken moet worden naar oplossingen. De collectieven willen voorkomen dat
er overhaaste beslissingen worden genomen en dat pas daarna wordt bekeken hoe het landschap
280 eruit komt te zien. Het is juist nodig om voor de secure bocht te kiezen, opdat in 2027 het beheer
geborgd is. Het voorstel van de collectieven is geschreven vanuit het oogpunt van NNN-waardig
beheer. Over die inrichting moeten de gesprekken gaan. De collectieven hebben ook niet altijd de
wijsheid in pacht. Het is echter vooral belangrijk dat partijen elkaar begrijpen en in
gezamenlijkheid werken in de richting van een oplossing. Het uiteindelijke doel moet goed voor
285 ogen worden gehouden.

De **voorzitter** constateert dat er geen verdere vragen zijn vanuit de commissie. Zij bedankt de heer
De Wit voor zijn inspraak en rondt het agendapunt af.

290 **4. A-agenda Gezondheid Rondvraag portefeuille dhr. Stigter (Omgevingsdiensten Noord-
Holland Noord (NHN) en Flevoland & Gooi en Vechtstreek (FGV))**

Er zijn geen rondvragen voor de portefeuille van gedeputeerde Stigter aangemeld.

5. B-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu

295 **5.a RIVM briefrapport Tussentijdse resultaten gezondheidsonderzoek IJmond**

De **voorzitter** geeft aan dat het RIVM briefrapport "Tussentijdse resultaten gezondheidsonderzoek
IJmond" op 14 april jl. openbaar is gemaakt. Diezelfde avond is tijdens een webinar, waarvoor de
Statencommissie NLG was uitgenodigd, door gedeputeerde Olthof een toelichting gegeven op het
300 rapport. Hierbij waren ook de heer Dinjens (wethouder gemeente Velsen), mevrouw Elberse (RIVM)
en de heer Dücker (Nivel) aanwezig. De commissieleden zijn uitgebreid in de gelegenheid gesteld
om vragen te stellen. Zowel het rapport als de link naar het webinar zijn bij de vergaderstukken
gevoegd. Vrijdag 16 april jl. is de reactie van Tata Steel op het onderzoeksrapport aan onderhavig
agendapunt toegevoegd.

305 De commissieleden wordt de mogelijkheid geboden om nog eventuele aanvullende vragen te
stellen. Afhankelijk van het soort vraag zal deze door gedeputeerde Olthof, mevrouw Elberse of de
heer Dücker worden beantwoord.

310 Allereerst geeft de voorzitter echter het woord aan de vier sprekers die zich voor dit agendapunt hebben aangemeld. Zij spreken allen in op persoonlijke titel.

Inspreker 1 (mevrouw Limmen):

315 *"Wijk aan Zee, dat geweldige dorp aan strand en duinen, is ons thuis. Al onze vrienden en familie wonen er. Het is een hechte gemeenschap waar mensen voor elkaar zorgen. Maar tegen welke prijs? Wat betalen wij voor dit levensgeluk? Onze gezondheid? Die van onze kinderen? De tijd zal het leren en die tikt maar door. Daarom is er juist nú een daadkrachtige overheid nodig met het lef om verschil te maken.*

320 *Ik ben Mieke Limmen. Ik ben inwoner van de IJmond, van Wijk aan Zee, en een bezorgde ouder. Ik spreek vandaag in met oprechte urgentie, want wanneer is genoeg genoeg? Wanneer wordt er nou echt actie ondernomen? Een tussenresultaat van het RIVM-gezondheidsrapport spreekt voor zich: de inwoners van de IJmond hebben meer gezondheidsklachten door de luchtkwaliteit. Zelfs meer dan in andere industriële gebieden. Dat is een heftige en ook onacceptabele situatie. Dat vindt u*
325 *toch ook? Het probleem is niet nieuw. Het wordt al tientallen jaren onder de aandacht gebracht. De provincie heeft het steeds over maatregelen die "zo snel mogelijk" worden uitgevoerd. Dat klinkt natuurlijk als muziek in de oren. Maar ja, laten we eerlijk zijn: hoeveel is er nu door de jaren heen echt verbeterd? Wij merken er helaas niets van. Sterker nog, we zien de mensen om ons heen steeds zieker worden. En het ene na het andere verontrustende rapport verschijnt, om te*
330 *bevestigen wat we eigenlijk al langer weten. En nog steeds horen we "zo snel mogelijk". Nu we weten hoe schadelijk de luchtvervuiling in de IJmond voor onze gezondheid is, rijst de vraag hoeveel "zo snel mogelijk" inmiddels kost. Qua levens, qua levenskwaliteit, qua flora en fauna en qua maatschappelijke kosten. Ik snap dat het niet makkelijk is om de luchtkwaliteit te verbeteren als het bedrijf dat daar het meeste invloed op heeft enorm machtig en groot is en een heel*
335 *belangrijke economische motor voor de regio is. Toch mag dat niet ten koste gaan van mensenlevens. Toch?*

De fabriek moet schoner en gezonder. Ik heb behoefte aan een duidelijke planning met doelgerichte stappen, die actueel wordt gehouden. Wellicht kunnen wij als betrokken inwoners van
340 *de IJmond meehelpen om de processen te versnellen. Wij hebben daar alle belang bij.*

Mijn dochter Charly is hier in huis geboren. Ze zit hier op school, sport hier en speelt hier met haar vrienden. Niet altijd buiten meer, sinds we weten dat we ramen en deuren gesloten moeten houden als de wind vanaf het Tata-terrein komt. Ikzelf ben ook geboren en getogen in deze regio. En ik
345 *was zoals velen trots op deze grote en stoere fabriek. Ik was in de veronderstelling dat de stof niet gevaarlijk was en dat de fabriek zulke hoge schoorstenen had omdat de gevaarlijke stoffen zouden overwaaien en vervliegen. Was ik toen naïef? Ja, misschien wel. Ik had het idee dat als de overheid zegt dat je hier mag wonen, het dan wel veilig moet zijn. Was ik naïef? Ja, waarschijnlijk wel. Ik weet het nog goed. Mijn dochter was net 4 toen de grafietregens mijn gevoel van veiligheid hier*
350 *wegspoelden. Er waren stoffen aangetroffen die slecht zijn voor de hersenontwikkeling van jonge kinderen. Er werd ons steeds gezegd: "Er is geen reden tot paniek. Er is meer onderzoek nodig. Ga maar rustig aan slapen, Wijk aan Zee, maar houd uw ramen en deuren gesloten en was de hele dag door uw handen." U zult wel begrijpen wat voor impact dat had en nog altijd heeft op ons leven.*

355 *Mijn dochter is inmiddels 7,5 jaar en is opgegroeid in de wetenschap dat ze niet zomaar aan haar wiebeltand mag voelen of haar duimpje in haar mond mag steken. Corona heeft weinig impact op haar. Ze is al gewend om haar handen stuk te wassen. Ook na de grafietregens werd duidelijk dat er nog steeds schrikbarend hoge hoeveelheden aan PAKs en andere Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) in ons dorp gevonden worden, ook in de speeltuin. Er komt hier veel meer longkanker voor dan in andere plekken in Nederland. En ja, ook in mijn naaste omgeving. Mijn eigen moeder. Veel vaker dan mij lief is vind ik weer een laag stof op en ook in mijn huis. En regelmatig ook in de slaapkamer van mijn dochter. En dan wordt nog steeds beloofd dat er "zo snel mogelijk" maatregelen worden getroffen. Er is nú een daadkrachtige overheid nodig met het lef om verschil te maken ten gunste van onze gezondheid en om de fabriek te helpen weer een fabriek te worden waar we met z'n allen trots op kunnen zijn. Vindt u ook niet? Wij helpen daar graag aan mee. Dank u wel."*

370 Mevrouw **Dekker** (CDA) is enorm aangegrepen door de inspraak van mevrouw Limmen en heeft diep respect voor de wijze waarop zij haar verhaal deelt. Mevrouw Dekker dankt mevrouw Limmen hartelijk en wenst haar heel veel sterkte toe met de gezondheidssituatie van haar moeder. In het RIVM-rapport wordt een aanbeveling gedaan voor een uitgebreidere panelstudie, ook ten aanzien van jonge kinderen. Wat vindt mevrouw Limmen daarvan?

375 Mevrouw **Limmen** meent dat dat niet ten koste moet gaan van acties die nu al genomen kunnen worden. Steeds zijn er nieuwe onderzoeken waaruit dan een of ander verontrustend resultaat voortvloeit, met daarachteraan de boodschap dat er nog meer onderzoek nodig is. We weten al genoeg. Ga vooral door met onderzoeken, maar zorg ook dat de meest slechte fabrieksonderdelen van Tata zo snel mogelijk gesloten worden. We kunnen zo niet verder. Het is gewoon niet te doen op deze manier.

380 De heer **Mangal** (DENK) bedankt mevrouw Limmen voor haar aangrijpende verhaal. De heer Mangal is zich ervan bewust dat het weliswaar geen oplossing biedt, maar heeft mevrouw Limmen ooit gedacht aan verhuizen?

385 Mevrouw **Limmen** antwoordt dat die vraag dagelijks door haar hoofd speelt. Wijk aan Zee is echter wel haar thuis, waar haar familie en vrienden wonen en waar haar dochter heel gelukkig is. Verhuizen is best een stap. Men moet vrij noordelijk om er zeker van te zijn dat men zich geen zorgen meer hoeft te maken. Het probleem reikt immers veel verder dan enkel Wijk aan Zee. Nu haar ouders ziek zijn, wil mevrouw Limmen ook graag bij hen in de buurt zijn. Het is een enorm dilemma dat zich in haar hoofd afspeelt. Het huis achterlaten met het risico dat er wederom een gezin met kinderen komt te wonen, kan zij evenmin over haar hart verkrijgen. Zij heeft liever dat iemand zegt: "*Staal is belangrijker dan gezondheid; er mag hier niet meer gewoond worden*", dan dat zij straks op haar geweten heeft dat er andere, "naïeve" mensen komen wonen die erop mogen vertrouwen dat zij hier veilig kunnen wonen. Verhuizen lost het probleem niet op.

395 Mevrouw **Er** (GL) herkent de trots voor de fabriek die mevrouw Limmen aanvankelijk voelde, maar die nu verdwenen is. Mevrouw Limmen gaf aan dat zij graag een planning ten aanzien van de maatregelen zou ontvangen. In het programma Tata Steel 2020–2050 wordt een aantal maatregelen genoemd. Wil zij echter een soort lijst zien met alle maatregelen en de

400 termijn waarop die genomen gaan worden?

Mevrouw **Limmen** antwoordt bevestigend. De (stappen op de) lijst acht zij nog niet voldoende concreet. De laatste actualisatie dateert van juli 2020. Overal staat: "*Binnenkort gaan we dit of dat doen*". Sommige zaken zouden al afgerond moeten zijn, maar daarover kan mevrouw Limmen niets
405 terugvinden. Het geeft haar derhalve geen gevoel van veiligheid.

Inspreker 2 (mevrouw **Dumoulin**):

"Mijn naam is *Stephanie Dumoulin*. Ik woon met mijn man, kind en hond in Wijk aan Zee. Afgelopen
410 woensdag was een heel nare dag. Waar ik bang voor was, kwam uit. Het is ongezonder om hier te wonen en te leven. Ik heb ervoor gekozen om hier te wonen. Ik wilde zo graag aan zee wonen. Ik voel me heel schuldig omdat door mijn keuze ons gezin in een ongezonde omgeving leeft. Naast het nare gevoel dat dit rapport geeft, geeft het ook hoop. Want eigenlijk wisten we natuurlijk al dat het hier ongezonder is. De hoop is dat er nu dan eindelijk iets gaat gebeuren. Nog nooit had
415 ik zo vaak vage klachten zoals ik ze hier in Wijk aan Zee wel heb. Ik woonde hiervoor in Amsterdam Nieuw-Sloten, vlak aan de A10, de A4 en vlakbij Schiphol. Sinds ik hier woon heb ik heel regelmatig hoofdpijn, last van mijn luchtwegen, een misselijk gevoel van de stank. Nog nooit had ik zo vaak een ontstoken oog. Allemaal kleine, niet zoveel zeggende klachten waarvoor ik zeker niet naar de huisarts zou gaan en al helemaal niet in deze tijd.

420 Dan nog een ander aspect: de stress die het geeft om hier te wonen. De dag na het uitkomen van het rapport werd ik wakker met knallende hoofdpijn. Deze keer niet van de stank, maar van de spanning. Op weg naar school trof ik los van elkaar twee andere ouders aan die met mij deelden dat zij heel slecht hadden geslapen, met een kater wakker werden en hadden gehuild na de
425 bijeenkomst voor de omwonenden. Vertelt u me nu maar dat het allemaal wel meevalt en dat de leefomgeving hier prima is. Ik vind het misselijkmakend dat er naar aanleiding van het rapport verwezen wordt naar scheepvaart, verkeer en andere oorzaken. Beter dan advocate *Bénédicte Ficq* kan ik het niet samenvatten. In het AD zei zij: "Als ik paardengetrappel hoor, dan denk ik aan een paard en niet aan een zebra."

430 De Dorpsraad schreef een prangende brief waarin onder andere te lezen is dat Tata Steel verantwoordelijk is voor 90% van de emissies. Ook werd duidelijk dat er in de IJmond meer klachten en aandoeningen zijn dan in welk industriegebied dan ook. Waarom dan toch meer onderzoek?

435 "Kooksfabriek onder verscherpt toezicht" klinkt heel mooi, maar wat gaan wij als bewoners daarvan merken? Wat houdt dat verscherpte toezicht in? Ik ben een leek en kan het niet weten. De brand laatst liet ons zien dat Tata Steel als ze wil de Omgevingsdienst (OD) gewoon buitenspel zet. De brand werd veel te laat gemeld en de bewoners moesten het doen met een twitterbericht. Laat ik
440 nou niet op Twitter zitten. Dus terwijl iedereen op het terrein van Tata Steel "in isolatie" zat, zoals dat blijkt te heten, moesten wij zelf maar bedenken dat het beter was om onze kinderen van het voetbalveld te halen en de ramen en deuren te sluiten.

Nooit krijg ik een concreet antwoord op mijn vragen. De antwoorden blijven uit of blijven vaag. Dan
445 weer wordt gezegd dat ik bij de provincie moet zijn. En dan weer wordt er verwezen naar het Rijk

en de Europese Unie. Kortom, van het kastje naar de muur.

Wij en ik hebben de vragen van Statenlid Kostic aan de Gedeputeerde Staten gezien. Ik heb ook gezien dat die vragen niet beantwoord zijn. Ook wij bewoners willen antwoord op die vragen. We hopen dat de commissie dat ook wil.

450

Van de week deed ik een magneetttest in de verschillende speeltuinen van Wijk aan Zee en op andere plekken in het dorp. Ik toon u een filmpje waarop u me ziet in de speeltuin waar onze kinderen spelen, waar kleine kinderen rondkruipen en waar ze lekker hun handjes in hun mond steken, zoals kleine kinderen dat doen. Ze rollen door het gras en spelen lekker buiten. We kunnen
455 *iedere dag de speeltuintjes schoonwassen, zoals Tata Steel dat voor ons doet, maar de metalen liggen overal voor het oprapen. Het gras en dit zand kunnen we niet wassen.*

460

Op de een of andere manier wil de ventilatie op de scholen ook maar niet van de grond komen. Ik hoor steeds dat er overlegd gaat worden over hetgeen op school zal gebeuren. Het is een oud pand en de ramen staan gewoon open, ook als de wind verkeerd staat. De ongezonde lucht komt dus binnen. Onze kinderen zitten in de stank en de ongezonde lucht, maar er worden geen concrete beslissingen genomen. Hoelang blijft de fabriek nog op nummer 1 staan? Wat is er nodig om daadwerkelijk tot een verandering te komen?"

465

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) bedankt mevrouw Dumoulin voor haar indringende verhaal. Wanneer zou zij wél het gevoel hebben dat haar gezondheid op de eerste plek komt? Wat is er volgens mevrouw Dumoulin nodig in de fabriek om dat gevoel te geven?

470

Mevrouw **Dumoulin** is geen specialist die precies weet wat er moet gebeuren. Wel denkt zij inmiddels te hebben gehoord dat er een aantal onderdelen zou moeten sluiten. Zij heeft gedeputeerde Olthof horen zeggen dat het natuurlijk beter zou zijn als Kooksfabriek 2 dichtgaat. Waarom worden er dan niet wat meer concrete stappen in die richting gezet?

475

De heer **Mangal** (DENK) vraagt of mevrouw Dumoulin wat meer kan vertellen over de situatie op de school van haar kind. Hoe veilig zijn de kinderen daar? Hoe vaak worden bijvoorbeeld de scholen zelf schoongemaakt als de ramen openstaan?

480

Mevrouw **Dumoulin** weet niet precies hoe het schoonmaken van de school zelf gaat. De speeltoestellen worden wel elke dag gereinigd, maar het filmpje toont aan dat de metalen overal en dus ook op het schoolplein liggen. Mevrouw Dumoulin vond het niet passend om daar beelden van te maken, maar zij durft er vergif op in te nemen dat de metalen ook in het speeltuintje van het schoolterrein liggen. Zij gaat ervan uit dat er op school zelf dagelijks wordt schoongemaakt. Dat is an sich heel prettig, maar vanwege corona staan de ramen meerdere malen per dag open, ongeacht de (goede of verkeerde) windrichting. Voorts heeft de school van de GGD het advies gekregen om
485 niet te luchten aan de zijde van het gebouw waar de wind op staat. Dat betekent dat er op deze school niet in alle groepen gelucht kan worden om te voorkomen dat de stank en ongezonde lucht kunnen binnenkomen. Mevrouw Dumoulin meent bovendien dat de wind in dusdanige mate om het schoolgebouw circuleert dat stank en ongezonde lucht sowieso toch wel het pand binnendringen. Onlangs verschenen in de media berichten dat ook op andere scholen in de regio, zoals De Klipper
490 in IJmuiden, precies hetzelfde probleem speelt. Eigenlijk is het buiten de school in de lucht eromheen viezer dan in de school, maar toch is luchten verplicht vanwege corona. Mevrouw

Dumoulin is overigens geen tegenstander van luchten, maar er moet dan wel schone lucht zijn.

Inspreker 3 (mevrouw Brandse):

495

"Ik ben meer tijd gaan besteden aan het schoonmaken van mijn huis. Dat gaat ten koste van tijd die ik kan besteden aan werk, schrijven, schilderen, muziek maken, zorgen voor mijn gezin, mantelzorgen voor mijn familie en in het bijzonder mijn vader. Wekelijkse nieuwsberichten over Tata -- bijvoorbeeld over de zwarte sneeuw in mijn tuin, het onvolledige en vertraagde gifrapport, kwiklozingen in ons oppervlakte- en grondwater -- gaven mij nieuwe motivatie om meer te gaan schoonmaken. Vooral na een uitzending van het tv-programma De Hofbar, waarin een meneer uit Wijk aan Zee met een magneet en een wit papiertje de ijzeren Tata-stofdeeltjes op zijn raamkozijn aantoonde. Met dezelfde bewapening heb ik samen met mijn zoon onze eigen raamkozijnen onder de loep genomen. Deze waren net een paar dagen eerder schoongemaakt. Desondanks waren wij zeer gechoqueerd door de ijzervangst. De schoonmakers begroeten mij als ze voorbijrijden en zijn bijna kind aan huis. Maar mijn balkon vergeten ze vaak schoon te maken, dus besloot ik de balkondeuren van mijn slaapkamer te openen. De hoeveelheid grijs en zwart stof was zo veel dat ik het in een jampotje heb verzameld en afsloot met een ijzeren deksel. Hierop plaatste ik een magneet, keerde het potje tweemaal om en werd bang van het resultaat. 90% van het stof in het potje bleef aan de magneet kleven! Later heb ik ook het stof in mijn huis getest en "I was not amused".

500

505

510

515

520

525

530

535

Nu, na een paar weken schoonmaken, krijg ik sabotagegedachten. Als de wind gunstig staat en niet Wijk aan Zee maar IJmuiden de stank en het stof toegewaaid krijgt, is het ook niet fijn om mijn huis door te luchten. Alle ZZS die overal buiten liggen, komen dan weer mijn huis in. Uit de laatste onderzoeksrapporten van het RIVM worden onze jarenlange vermoedens bevestigd. De lucht in onze leefomgeving is ongezond en maakt ons ziek. Het blijkt nog erger dan in andere industriegebieden. Mensen krijgen hier acute klachten van. En nog erger, mensen worden er chronisch ziek van en gaan vroegtijdig dood. Het rapport beschrijft trieste cijfers. Gedeputeerde Olthof gaf als reactie hierop: "Per direct zijn verscherping van toezicht op Tata Steel en verscherping van regelgeving nodig en Kooksfabriek 2 moet zo snel mogelijk dicht." Ik stond te huilen toen ik zijn reactie aanhoorde. Komt er dan nu echt een oplossing voor de door mij gehate schoonmaaktaak? Voor ons leefgenot, ons welzijn, onze gezondheid? Maar mijn juichend hart kwam te vroeg. Even later begreep ik namelijk dat gedeputeerde Olthof er helemaal geen datum aan kan koppelen, omdat er eerst een goed alternatief voor Tata moet zijn. Ik vraag de heer Olthof dan ook wie nu eigenlijk gaat bepalen welk alternatief goed genoeg is. En hoelang gaat dit alternatief duren? Tata Steel had een sluiting van Kooksfabriek 2 gepland in 2035. Dan ben ik 65. Als ik dat mag halen. Ik neem u namelijk even mee naar mijn familierapport. Ik heb mijn oma's nooit gekend. Zij zijn te vroeg overleden aan kanker, op 43-jarige en 63-jarige leeftijd. Mijn opa heeft sinds eind jaren veertig bij de Hoogovens gewerkt en is op zijn 65ste overleden aan hartfalen. Het klinkt nog steeds statistisch, maar achter die verhalen zit schrijnend leed. Mijn Hoogovens-opa bleef met acht kinderen over toen mijn oma op haar 43ste overleed. De gevolgen worden nu nog zelfs door haar kleinkinderen gevoeld. Mijn oma had acht kinderen van wie uiteindelijk een na een depressief leven om euthanasie heeft gevraagd, een zich al meer dan vijftig jaar zeer verantwoordelijk voelt voor de zorg voor haar broers en zussen, een die al jaren pillen slikt tegen depressie, een die sinds haar veertiende het leven moeilijk vindt en alles wat een witte jas draagt, oftewel de zorg, vermijdt. Een die zich in geld verdienen en het geloof stortte om de demonen van

haar geest te bedwingen. De twee jongsten hebben het moeilijke pad gekozen en zijn te vroeg overleden aan kanker. En dan is er een die ik eigenlijk niet ken. Al tien jaar mantelzorg ik voor mijn vader, die al vijftig jaar in Beverwijk woont. Hij is hartpatiënt, nierpatiënt, longpatiënt, suikerpatiënt en een medisch wonder. De zorg voor hem, die zich uit in het begeleiden van artsenbezoeken, gesprekken, thuiszorg en administratie doe ik uit liefde voor hem, maar het valt me vaak te zwaar. Mijn verhaal is één voorbeeld van de vele verhalen die achter de cijfers schuilen. Ik kan mijn familieleed niet volledig in de werkschoenen van Tata schuiven, maar de cijfers uit het laatst verschenen rapport herken ik wel. Deze laten mij zien dat er in de IJmond iedere dag opnieuw mensen worden geraakt door de gevolgen van een vervuilde omgeving. In Wijk aan Zee hebben we te veel mensen te vroeg moeten begraven en zijn te veel mensen ernstig ziek. De gevolgen sijpelen door naar de volgende generaties. Hoeveel meer onderzoek denken we nodig te hebben om het causale verband aan te tonen dat de ZZS van Tata Steel ziekmakende gevolgen hebben? Verscherp het toezicht, verscherp de regelgeving en sluit de Kooksfabriek 2 zo snel mogelijk! In uw reactie op de rapporten, meneer Olthof, geeft u toch al aan wat het probleem en de oplossing zijn?

Geachte Statenleden, meneer Olthof, wanneer laat u het hart van de IJmond weer gezond kloppen? Stel dat straks het causale verband door het RIVM wordt aangetoond en er ondertussen nog meer mensen te vroeg zijn overleden, met alle gevolgen voor de nabestaanden. Wat wilt u deze nabestaanden dan alvast meegeven?"

De **voorzitter** bedankt mevrouw Brandse voor haar inspraak en attendeert haar er volledigshalve op dat de commissieleden en niet de gedeputeerde rechtstreeks worden toegesproken. Gedeputeerde Olthof zal dadelijk echter ook het woord voeren.

De heer **Mangal** (DENK) vraagt mevrouw Brandse in hoeverre bijvoorbeeld ziekenhuizen en derhalve ook de patiënten daarbinnen hinder ondervinden van Tata.

Mevrouw **Brandse** kan deze vraag niet goed beantwoorden. Doktoren richten zich veelal op hun eigen specialisme. Zij meent derhalve dat er meer holistisch gedacht moet worden. Aspecten als natuur, mensen, politiek en economie zijn met elkaar verweven. Soms moet je het hart echter voorrang geven.

Inspreker 4 (de heer **Slabbers**):

"Mijn naam is Olivier Slabbers. Ik ben 40 jaar oud, fanatiek sporter, fit en gezond. Ik woon in Wijk aan Zee. De laatste dagen en nu ook is het hier prachtig weer. De wind blaast vanuit het noorden en het is fris en schoon. Op zulke dagen houd ik enorm van deze plek en zou ik hier nooit weg willen. Dit in schril contrast met de dagen dat de wind vanaf onze industriële burens, Tata Steel, waait. De laatste dagen kwam de wind uit een gunstige richting, het noordwesten. Al pakt dat voor mensen aan de andere kant van de fabriek dan weer ongunstig uit. Zij zitten in de stank. Om die reden kwamen kennissen uit IJmuiden dit weekend in Wijk aan Zee logeren, op de vlucht naar schone lucht. Ik begrijp dat volkomen. Als ik op slechte dagen buiten kom of het dorp binnenrijd, slaat de stank op mijn longen en word ik misselijk en benauwd. Op die dagen ben ik bang. Bang om te ademen, bang voor wat ik binnenkrijg en voor wat het op termijn met mijn gezondheid doet. Bang voor wat de impact op mijn opgroeiende kinderen van 8 en 11 zal zijn. Bang dat we hier niet meer veilig kunnen wonen en dat we ons leven hier, onze vrienden, de school en ons fijne huis

585 moeten achterlaten. Op sommige dagen is de lucht zo vies dat ik niet weet wat ik moet doen. Zo slecht dat ik liever binnenblijf, want dan heb ik minder last. Ik heb geen alternatief. Er is geen andere lucht die ik kan ademen. Op zulke momenten laat Tata Steel ons bijna letterlijk stikken. Op die dagen zou ik willen dat ik iemand kon bellen die er iets tegen kan doen.

590 Vergist u niet, ik heb een prima conditie. Ik ben gezond en zou voor deze klachten nooit de huisarts bellen. Als de wind draait en de stank weg is, voel ik me meteen beter. De piek in de uitstoot wordt in de statistieken een gemiddelde dat nauwelijks nog opvalt. Het krijgt op z'n hoogst het stempel "overlast". Tot voor kort kon niemand uit de metingen en gemiddelden in rapporten opmaken hoe het werkelijk is om die gore lucht in te ademen. Dat dit soms dagen achter elkaar het geval is, zei tot voor kort niemand iets. Ik ben dan ook opgelucht dat dit nu erkend
595 wordt door het RIVM-onderzoek naar luchtkwaliteit en gezondheid. Maar hoe nu verder? Een oplossing is dit onderzoek nog allerm minst. Vol goede moed luisterde ik vorige week naar de informatieavond. Met een brief naar Den Haag vroeg u hulp aan het Rijk. Heel even stemde mij dat positief. Maar dit weekend zakte de moed mij alweer in de schoenen. Ik las de brief van Tata Steel en het verzoek om samen met u op trekken naar Den Haag. Later leerde wij uit publicaties van de
600 Open State Foundation dat Tata een van de zeventien bedrijven met de sterkste lobby in Den Haag is. Het bedrijf bezet de agenda van onze ministeries regelmatig. Wij burgers hebben geen lobby. Wij hebben gekozen volksvertegenwoordiging, zoals u, Statenleden, onder wie bijvoorbeeld Ines Kostic. Op wie kunnen wij rekenen als de vragen van deze volksvertegenwoordigers niet eens beantwoord worden? Op wie kunnen wij vertrouwen? Het afgelopen jaar heb ik meerdere keren uit
605 de media vernomen dat u het belangrijk vindt om het vertrouwen van burgers, zoals ik, te winnen. Ik geef u één advies: ga pal staan voor het verbeteren van de gezondheid van uw burgers en geef Tata Steel geen ruimte om dit rapport glad te lobbyen! Het staat nu immers zwart-op-wit: wonen in de IJmond is ongezond. Trek samen met burgers op richting het Rijk. Laat ons niet langer stikken! Dank u wel."

610

De heer **Klein** (CU) bedankt de heer Slabbers en de overige sprekers voor hun indrukwekkende verhalen. De heer Slabbers geeft aan dat er een duidelijk verschil is tussen de slechte dagen en de goede dagen. Een van de dingen die in het rapport van het RIVM en Nivel nog openstaan, is het vervolgonderzoek waarin gekeken wordt of er inderdaad sprake
615 is van een verband. Denkt de heer Slabbers dat er onder de inwoners van Wijk aan Zee de bereidheid is om aan dat vervolgonderzoek deel te nemen en die dagboeken bij te houden over de klachten die worden ervaren?

620 De heer **Slabbers** verwacht dat heel veel bewoners heel strijdvaardig zijn en alles willen doen wat nodig is om verandering te bewerkstelligen. Tegelijkertijd zijn zij heel erg moe en zullen velen van hen ook denken: "Jeetje, niet nog een onderzoek. Laten we alsjeblieft tot actie overgaan. We weten het en we zien het. Bewijs is fijn, maar hoeveel bewijs heb je nodig?"

625 De **voorzitter** bedankt de vier sprekers voor hun aangrijpende bijdragen en benadrukt dat deze enorm op prijs worden gesteld door de commissie. Aansluitend gaat zij over tot een korte schorsing.

Schorsing van 10.26 uur tot 10.30 uur

630 De **voorzitter** heropent de vergadering voor de inhoudelijke behandeling van onderhavig agendapunt. Als eerste geeft zij het woord aan gedeputeerde Olthof.

Gedeputeerde **Olthof** (PvdA) geeft aan dat de insprekers normaliter de Staten aanspreken. Desalniettemin wil hij hen ook vanuit zijn positie bedanken voor hun bijdrage. Het is goed dat ook
635 de bewoners aandacht voor het onderwerp blijven vragen.

Woensdag 14 april jl. heeft het webinar plaatsgevonden. Als gevolg van de overweldigende aandacht liep het systeem vast en konden niet alle geïnteresseerden live meekijken. Gedeputeerde
640 Olthof biedt zijn excuses aan voor deze technische hinder. Alle gestelde vragen die in het webinar niet aan bod zijn gekomen, zullen alsnog zo snel mogelijk schriftelijk beantwoord worden en op de website worden geplaatst. Dit vergt weliswaar de nodige tijd en zal zorgvuldig worden aangepakt. De link naar het webinar is voor eenieder nog te bezoeken.

De **voorzitter** geeft het woord aan de commissieleden voor hun inbreng in eerste termijn.

645 *Eerste termijn*

Mevrouw **Dekker** (CDA) bedankt gedeputeerde Olthof voor diens toelichting op de technische mankementen.
650 In de brief aan PS bij dit agendapunt staat dat het college de zorgen deelt van de bewoners van de IJmond over hun gezondheid en ziet deze bevestigd in de resultaten van dit onderzoek. Bij het lezen van het tussentijdse rapport sprongen bij mevrouw Dekker de tranen in de ogen. Hartproblemen, diabetes, longkanker; de cijfers liegen er niet om. Dat geldt evenmin voor de schrijnende verhalen die erachter schuilgaan. Het moge duidelijk zijn: gezondheid is het
655 allerbelangrijkste goed.

Het optreden van gedeputeerde Olthof sinds de uitkomst van het tussentijdse gezondheidsonderzoek acht de CDA-fractie voortvarend. Hij heeft in de brief aan PS helder uiteengezet welke acties en inspanningen hij onderneemt richting het Rijk, de inwoners, Tata en de
660 OD. Hij trekt hierin zij aan zij op met de IJmondgemeenten.

Mevrouw Dekker heeft in dit stadium de navolgende vragen. Tata Steel wordt door GS met klem gevraagd de aangekondigde investering van 300 miljoen euro te concretiseren en tot uitvoering te brengen. In de reactie van Tata Steel zelf wordt het weliswaar benoemd, maar niet geconcretiseerd.
665 Wat gaan Gedeputeerde Staten op korte termijn doen om de milieumaatregelen in samenspraak met Tata te versnellen?

Mevrouw Brandse refereerde al aan de veel overlast gevende Kooksfabriek 2. Wat gaat er gebeuren in de nabije toekomst? Welke mogelijkheden zijn er überhaupt om deze fabriek te vervangen in het
670 doorlopende staalproductieproces? Wat is de stand van zaken in de ZZS-minimalisatierapportage?

Tot slot wordt in de reactiebrief van de Dorpsraad Wijk aan Zee een hernieuwde oproep gedaan voor bewonerspanels die volgens een schema kunnen rapporteren over stof, stank en lawaai. Dit om een objectiever en constanter beeld te krijgen waarbij zij, Tata en de overheid constructiever
675 kunnen samenwerken en er dan ook geen nare klaagplicht meer is. Wat is hierop de reactie van de

gedeputeerde?

680 Het CDA vraagt aandacht voor een duurzame toekomst van Tata. Men mag niet uit het oog verliezen hoeveel gezinnen afhankelijk zijn van de werkgelegenheid van Tata. Er worden overnamekandidaten voor het bedrijf gezocht. Van hen moeten de investeringen komen. Wat is de invloed van onderhavig onderzoek hierop? Welke gesprekken voert de gedeputeerde hierover met het Rijk?

685 De heer **Van Tiggelen** (PVV) merkt op dat de bijdragen van de inwoners helder genoeg zijn: de huidige situatie is onaanvaardbaar. Arbeidsplaatsen zijn belangrijk, maar de gezondheid moet op nummer 1 staan. De heer Van Tiggelen sluit zich wat dat betreft volledig aan bij de woorden van mevrouw Dekker (CDA). Er moet keihard worden gewerkt aan een gezondere leefomgeving in de IJmond. De PVV ondersteunt dan ook het appel van GS op het Rijk om waar nodig aanvullende maatregelen te nemen en scherpere regelgeving op te stellen. De focus zou daarbij moeten liggen
690 op de Zeer Zorgwekkende Stoffen.

Om 1 ton staal te maken is 1,29 ton kooks nodig. Kooks zit niet in grond en moet gemaakt moeten worden in een fabriek. Is Kooksfabriek 2 de enige fabriek of zijn er schonere alternatieven? Hoeveel zou het ongeveer kosten om die oude fabriek te vervangen? Uiteindelijk is het gewoon een
695 geldkwestie. Je kunt van Tata Steel of een eventuele overnamekandidaat wel verlangen om heel veel te investeren, maar het bedrijfseconomische verhaal moet natuurlijk wel kloppen. Anders gaat het feest gewoon niet door. De PVV betreurt het feit dat er in Nederland wél 11,2 miljard euro subsidie beschikbaar is om bossen te verbranden, maar dat er vanuit het Rijk blijkbaar niet geïnvesteerd wordt in de gezondheid van de inwoners van Wijk aan Zee. Het vertrouwen van de bewoners is
700 beschaamd en daar moet zo snel mogelijk een einde aan komen. Het huidige tempo ligt te laag.

Mevrouw **Er** (GL) geeft aan dat het nieuwe RIVM-rapport over Tata Steel wederom slecht nieuws brengt en hard aankomt bij de omwonenden. Hoewel het RIVM in zijn rapport vermeldt dat het onderzoek geen uitsluitsel geeft over de oorzaak van de gezondheidsklachten, is het voor
705 omwonenden en ook voor GroenLinks wel duidelijk. Zoals GS dit ook in de reactie op het onderzoek bevestigen, vormt Tata Steel namelijk de onderscheidende factor in dit gebied ten opzichte van andere industriegebieden. Het bedrijf zelf wil dit echter niet erkennen en vindt de oproep van de provincie om strengere regels zelfs oneerlijk. De reactie van het bedrijf is een klap in het gezicht van de omwonenden die kampen met gezondheidsklachten en hun vermoedens
710 bevestigd zien. Als het voor iedereen zo duidelijk is wie de boosdoener in dit gebied is, waarom wordt er bij het RIVM dan geen onderzoek uitgevraagd om dit wél te bevestigen? Zou dit alle voorgenomen maatregelen en plannen niet een stuk gemakkelijker maken?

Voor GroenLinks is het al jaren duidelijk dat Tata verantwoordelijkheid moet nemen voor de
715 gevolgen die haar aanwezigheid heeft op de omgeving. Met de komst van onderhavig rapport kan er geen twijfel meer bestaan over de invloed van het bedrijf op de gezondheid van de omwonenden. Het bedrijf zal actie moeten nemen om de luchtvervuiling die het veroorzaakt aanzienlijk te verminderen. Dat begint met de aangekondigde investering van 300 miljoen. GroenLinks verwacht dat Tata Steel deze plannen zo snel mogelijk concretiseert en realiseert. Deze
720 onderzoeken laten ook zien dat de gezonde leefomgeving in de IJmond niet alleen een zaak is van de gemeente en de provincie, maar dat het kabinet ook niet langer kan wegkijken. Er moet meer en

strengere regelgeving vanuit het Rijk komen, zodat de provincie harder kan optreden. GroenLinks is derhalve blij met de brief van GS richting de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat. Ook hierin herhalen GS dat de aanwezigheid van Tata Steel een onmiskenbaar aandeel heeft in dit gebied en een onderscheidende factor vormt ten opzichte van andere industriegebieden. GroenLinks vraagt zich echter wel af of deze opmerking van GS voldoende is voor het Rijk. Als het RIVM de vraag over de oorzaak van de slechtere luchtkwaliteit en de aanwezigheid van meer gezondheidsklachten niet beantwoordt, hoe ziet de gedeputeerde dit dan? Verwacht hij dat het Rijk zal meegaan in de bevindingen van GS?

Tot slot zal de provincie meer moeten doen om haar burgers te voorzien van een gezonde leefomgeving. Als het aan GroenLinks ligt, worden alle beschikbare instrumenten zo stevig mogelijk ingezet, te beginnen bij de beoordeling van de inventarisatie Zeer Zorgwekkende Stoffen. Uit de beantwoording van de vragen naar aanleiding van de Actualiteit Tata tijdens de laatste PS-vergadering blijkt dat Tata een beroep doet op een vergunning uit 2013 voor de lozing van kwik. Uit het antwoord van de gedeputeerde kan mevrouw Er echter niet goed opmaken of er nu wel of geen vergunning is afgegeven. Kan de gedeputeerde dit verduidelijken?

Wat gaat de gedeputeerde doen met het veelvuldig gedane verzoek om een duidelijke planning van de maatregelen waarin concrete plannen staan en waarbij ook een duidelijke uitvoeringsdatum wordt genoemd? Het enige wat de bewoners nu nog zal helpen, is een duidelijk en snel vooruitzicht op verbetering.

De heer **Klein** (CU) meent dat het een tussenrapport met slecht nieuws betreft. De aangrijpende verhalen van de insprekers illustreren des te meer hoe moeilijk het moet zijn om in die omgeving te wonen. Toch is het goed dat die gegevens nu bekend zijn, omdat het zorgt voor een basis om door te pakken. De ChristenUnie is blij met de stappen die de gedeputeerde direct al heeft genomen en ziet in dit rapport een extra reden om de verbeterplannen nog veel concreter te maken. De fractie wil de gedeputeerde ook ondersteunen in dat traject.

De ChristenUnie is daarentegen heel erg teleurgesteld in de reactie van Tata Steel zelf. Tata Steel zegt dat het niet opportuun is en te vroeg is om strengere regels van het Rijk het vragen. Wat vindt de gedeputeerde van deze reactie?

Het RIVM en het Nivel adviseren om een vervolgonderzoek in te stellen waarin wordt gekeken naar het oorzakelijk verband. Gaat dat onderzoek er komen wat GS betreft? En hoe gaat de gedeputeerde voorkomen dat zo'n vervolgonderzoek gezien wordt als wederom een uitstel?

De heer **Mangal** (DENK) uit allereerst zijn complimenten richting GS voor het feit dat er eindelijk wordt opgetreden tegen de gezondheidsbedreigende situatie die Tata Steel veroorzaakt. Helaas is het echter niet genoeg. Reikhalzend is uitgekeken naar het RIVM-rapport. Men dient echter in het achterhoofd te houden dat het een tussenrapportage betreft en niet het eindrapport. Maar zelfs deze tussenrapportage is al ernstig genoeg om te moeten optreden. Gelukkig doet de gedeputeerde dit ook. De heer Mangal constateert echter dat de economische en werkgelegenheidsbelangen iedere keer weer de kop opsteken. Een werknemer met zieke kinderen, een zieke partner of zieke ouders zal vooral als mantelzorger moeten optreden. Een werknemer met een kwakkelende eigen gezondheid zal uiteindelijk zijn of haar werk gewoon kwijtraken. Hoe kun je dan een happy worker zijn? Hoe is het goed voor de economie als de druk op de gezondheidszorg en de bijkomende kosten door de burgers moeten worden gedragen en als de

arbeidsongeschiktheidsuitkeringen zullen toenemen? Het is een verkapte privatisering van de winst en een socialisering van de kosten. De heer Mangal heeft het dan nog niet eens gehad over de
770 waardedaling van de woningen en het grondgebied an sich. Kan de gedeputeerde daar iets over zeggen?

De heer Mangal kan zich vinden in de vraag van de insprekers over de keuze tussen enerzijds de
775 fabriek en anderzijds veilig wonen. Hoe kunnen kinderen naar school worden gestuurd, terwijl het gebouw ook van binnen vervuild is en niet duidelijk is hoe goed er wordt schoongemaakt? Er is overlast in alle speeltuinen. Het is niet mogelijk om deze volledig schoon te krijgen en kleine kinderen stoppen alles in hun mond. Verhuizen is ook geen optie. Familieleden kunnen niet zomaar worden achtergelaten, zeker niet als ze ziek zijn. De heer Mangal snapt derhalve niet hoe de provincie deze situatie kan toelaten. Kan gedeputeerde in ieder geval aangeven hoe de ventilatie
780 op scholen op korte termijn kan worden geregeld door het plaatsen van een luchtzuiveringsinstallatie, zodat de scholen hun ramen en deuren in ieder geval gesloten kunnen houden tegen de stank en ongezonde lucht? En wie gaat de kosten die hiermee gemoeid zijn, betalen?

785 Tot slot vraagt de heer Mangal of er een concrete datum kan worden genoemd voor de sluiting van de fabriek. Er moet gekeken worden naar een oplossing voor enerzijds de economie en anderzijds de volksgezondheid. Als puntje bij paaltje komt, hoopt de heer Mangal dat uiteindelijk toch voor de volksgezondheid wordt gekozen.

790 Statenlid **Kostic** (PvdD) geeft aan dat de last die op de schouders van de burgers rust ondraaglijk is. Het blijft onvoorstelbaar dat de overheden het zo ver hebben kunnen laten komen. Decennialang zijn burgers niet beschermd. De voorliggende conclusies zijn een bevestiging van hetgeen eigenlijk al bekend was: de gifcocktail in de IJmond kost levens. Hoewel niet met wetenschappelijke zekerheid kan worden vastgesteld dat het grotendeels aan Tata te wijten is, zijn de indicaties groot
795 genoeg om serieus en snel op te treden. De terechte oproep van de bewoners luidt: "*Toon lef, neem snel een maximale actie en informeer!*" De Dorpsraad heeft middels een brief een aantal voorstellen gedaan. De Partij voor de Dieren vraagt GS om ruim voor de volgende PS-vergadering te reageren op deze voorstellen en PS daarover te informeren.

800 Statenlid Kostic kaart voorts de navolgende drie aspecten aan:

1. *De inzet van het Rijk*

In de brief van de provincie aan het Rijk wordt verzocht om scherpere wet- en regelgeving. PS hebben daar vaker om gevraagd. Tata heeft echter ook harde deadlines nodig, want anders is er onvoldoende prikkel om fundamenteel te verduurzamen. Zijn GS het daarmee
805 eens? Willen GS er bij het Rijk op aandringen om dit jaar nog scherpe keuzes te maken?

2. *Wat kan de provincie nog doen?*

De aanscherping van wet- en regelgeving kan nog jaren duren. Gezien de situatie is dat onverantwoord. De gifkraan van Tata staat nog open. De provincie moet blijven kijken naar
810 wat zij zelf nog meer kan doen. De Randstedelijke Rekenkamer adviseerde om niet langer uit te gaan van zaken die niet kunnen en om te kijken naar wat wél mogelijk is: naast de burgers gaan staan en de juridische ruimte opzoeken. In dat kader vraagt de Partij voor de Dieren aan GS om juristen op korte termijn te laten kijken naar de mogelijkheden voor het gebruik

815 van het voorzorgsbeginsel, opdat de provincie beter kan optreden tegen Tata. Alle bestaande gezondheidsonderzoeken geven daar genoeg aanleiding voor. In het geval van de geitenstop heeft de provincie daar ook dankbaar gebruik van gemaakt.

3. *Wat doet de provincie al?*

820 Er ligt een programma Tata 2020–2050 en een Uitvoeringsprogramma. Niet alleen burgers maar ook de Statenleden hebben veel vragen over de vorderingen. Kan gedeputeerde ervoor zorgen dat de commissieleden op korte termijn, het liefst voor PS, een update krijgen van de voortgang van alle stappen die in ieder geval in het uitvoeringsprogramma zijn toegezegd, waaronder de aanscherping van toezicht en van de emissiewaarden voor geur, geluid en stof? Statenlid Kostic wijst tot slot op de doorlichting van de vergunningen. De actualisatietoets 825 zou in het eerste kwartaal van dit jaar klaar zijn. Wanneer kunnen PS die tegemoetzien? Is het mogelijk om de aanpassing van vergunningen te versnellen en is daar extra geld voor nodig?

Bij het volgende agendapunt over de VTH-taken zal de Partij voor de Dieren wat uitgebreider ingaan op de door haar ingediende en nog openstaande vragen, alsmede op het rammelende Tata-beleid wat betreft de Zeer Zorgwekkende Stoffen. De Partij voor de Dieren zal goed luisteren naar 830 de gedeputeerde om te bepalen of zij straks middels moties GS moet helpen bij het maximaal benutten van de eigen mogelijkheden.

De heer **Leerink** (PvdA) bedankt gedeputeerde voor het onderzoeksrapport dat thans voorligt. Het is goed dat er een vervolgonderzoek komt. De uitkomsten van het onderzoek zijn helaas niet 835 verrassend, maar ze zijn wel erg confronterend. Onafhankelijk onderzoek lijkt cruciaal te zijn om extra argumenten te verzamelen en deze kracht bij te zetten teneinde zaken in beweging te krijgen. Om die reden is indertijd met de RIVM-onderzoeken gestart.

Het college heeft laten zien dat er op dit moment een heleboel gebeurt. In die zin is er de afgelopen twee jaar al enorm veel in gang gezet. Het is niet langer nodig om elkaar te overtuigen 840 van de urgentie. Alle zeilen worden thans bijgezet. Er is een plan van aanpak.

Vorige week is de Kooksfabriek onder verscherpt toezicht geplaatst. Men komt echter van ver. De heer Leerink acht het goed dat er over de Kooksfabriek meer helderheid komt. Iedereen is er zo langzamerhand van overtuigd dat de Kooksfabriek 2 de rotte kies in het verder al niet al te beste 845 gebit is. Tijdens het webinar heeft gedeputeerde er al het een en ander over gezegd. Kan hij daar nog wat verder op ingaan? Wat zijn de feitelijke mogelijkheden tot het sluiten van de Kooksfabriek en wat is er nodig om dat op een zo kort mogelijke termijn te realiseren? Kan de gedeputeerde in dat kader toch nog eens kijken naar de suggesties die de Dorpsraad in zijn brief doet over de toepassing van de best beschikbare technieken (BBT's). Zou dat niet anders kunnen en moeten? 850 De Dorpsraad legt ook de vinger op de zere plek wat betreft de gezondheidsdoelstellingen. Daarover is ook al eerder met elkaar gesproken. Het is belangrijk dat hier een provinciaal instrumentarium voor wordt ontwikkeld -- hoe kan die gezondheidsdoelstellingen handen en voeten worden gegeven? -- maar wel voor een belangrijk deel gebonden aan Den Haag. GS hebben terecht een brief aan de staatssecretaris gestuurd, waarin klip-en-klaar uiteengezet wordt dat Den 855 Haag echt in actie zal moeten komen. Echter, wordt de urgentie die provincie en bewoners voelen ondertussen ook in Den Haag gevoeld? Is er perspectief dat het op korte termijn in beweging komt? De provincie is immers ook afhankelijk van overige regelgeving. Bizar genoeg gaat de huidige regelgeving immers enkel uit van milieu en niet van gezondheid. Als iets een kerntaak van de overheid is, dan is het de bescherming van de gezondheid. Dat nog even los van het feit dat de

860 regelgeving geen rekening houdt met de piekbelasting, stapeling en talrijke "incidenten".

Wat de Partij van de Arbeid betreft, moet er iets in Den Haag gebeuren. Dit betreft de verantwoordelijkheid van zowel GS als PS. De heer Leerink zou het een goed idee vinden om ook als Staten een brief te sturen aan de Kamer teneinde dit punt onder de aandacht te brengen.

865 Desnoods organiseert de provincie een bijeenkomst in Wijk aan Zee (dan wel in Den Haag) met alle betreffende Kamerleden. In de provincie moet al het maximale gedaan worden, maar soms is het belangrijk om alarm te slaan en hulptroepen te mobiliseren op het moment dat men het niet alleen afkan. Dat moment is thans aangebroken en vergt derhalve meer dan enkel een brief aan de staatssecretaris.

870

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) wijst erop dat de IJmond een industrieel zeer bedrijvig gebied van grote economische waarde is. Zware industrie, scheepvaart, vrachtverkeer en luchtverkeer komen allemaal samen op een plek waar veel mensen wonen en kinderen opgroeien. De impact van deze activiteiten op de omgeving is heel groot. Het RIVM heeft vastgesteld dat de luchtkwaliteit in de IJmond op meer dagen en uren matig en onvoldoende is en dat verschillende acute
875 gezondheidsklachten en chronische aandoeningen vaker bij de huisarts worden gemeld. De gezondheid van de inwoners van de IJmond wordt heel erg zwaar belast. Het is aan de overheid om haar burgers te beschermen tegen de negatieve effecten van industrie. Industrie waar de samenleving en maatschappij nog steeds behoefte hebben. Kortom, de noodzaak om tot een
880 adequate oplossing te komen, is evident. Het huidige stelsel van VTH-taken en de milieuwetgeving geven te weinig waarborgen om de gezondheid van mensen voorop te stellen. D66 heeft het al vaker aangegeven. De fractie is derhalve van mening dat er stappen moeten worden gezet om het wél mogelijk te maken. Zij constateert gelukkig dat GS de gezondheid van de inwoners van de IJmond zeer serieus nemen, bereid zijn stappen te zetten en dit ook al doen. Maar er moet meer
885 gebeuren om de wet- en regelgeving aan te passen. Gezien de urgentie en de zorgen van de burgers hoort D66 graag van de gedeputeerde op welke termijn deze concrete stappen gezet kunnen worden. Een brief is goed, maar er moet echt meer gebeuren.

D66 acht ook van belang dat de inwoners adequaat en stelselmatig geïnformeerd worden over de
890 stappen die gezet worden, voorzien van planningen en tijden, om aan te geven wanneer verbeteringen nu echt in zicht komen. Het onderzoek maakt duidelijk dat de gehanteerde methodiek van jaargemiddelden onvoldoende inzichten geeft in de echte gezondheidseffecten met piekbelasting en de samenstelling in relatie tot de zeer gevaarlijke stoffen. D66 is van mening dat de inwoners recht hebben op aanvullend inzicht en roept GS op om dit onderzoek ook echt op te
895 pakken. Daarbij is het van belang dat de inwoners eraan willen meewerken. Het is dus belangrijk om het ook te toetsen.

Ten slotte is D66 van mening dat er in de IJmond plek is voor duurzame industrie met bedrijven die oog hebben voor de gezondheid van mens en omgeving en hierin ook veel verantwoordelijkheid
900 nemen. De fractie deelt de constatering van GS dat de concrete investering van 300 miljoen euro door Tata Steel echt zo snel mogelijk moet worden opgepakt en op korte termijn tot concrete verbetering van de grootste problemen moet leiden.

De heer **Smaling** (SP) heeft op 14 april jl. de online briefing van het RIVM bijgewoond. De SP werd er
905 niet vrolijk van en is daarnaast teleurgesteld in de reactie van Tata Steel. Deze beslaat net iets meer

- dan één A4'tje en straalt relatief weinig empathie uit. De ernst van de situatie is duidelijk. Gelet op de significanties die het Nivel en het RIVM hebben vastgesteld, zitten er tussen de acute klachten nog wel wat verschillen. Het aantal gevallen van misselijkheid en braken ligt in de IJmond beduidend hoger dan in andere industriële gebieden. Het aantal gevallen van longkanker, diabetes en hartaandoeningen is van een buitengewoon ernstige orde. Als de significantie in de IJmond inderdaad veel hoger ligt dan in andere industriegebieden, is het nodig om de oorzaak daarvan te achterhalen. Heeft de staalindustrie door haar uitstoot wellicht een ander karakter dan andere industrieën?
- 910
- 915 Daarnaast is het belangrijk dat het tempo waarin actie wordt ondernomen, omhooggaat. Nagenoeg wekelijks wordt hierover gesproken. Er ligt een planning voor 2050 alsmede een Uitvoeringsagenda. De gedeputeerde spant zich buitengewoon hard in om zaken vlot te laten verlopen, maar het moet sneller en er moeten echt data aan worden gekoppeld. De provincie kan Tata vragen, zoals de gedeputeerde ook in zijn brief doet, om tempo te maken. Zij kan het Rijk
- 920 vragen om bij te springen, maar het moet ook echt voorzien worden van harde data. De huidige situatie is voor de omwonenden gewoon niet vol te houden. Zoals de heer Leerink (PvdA) al aangaf, moeten bepaalde onderdelen op het Tata-terrein zo snel mogelijk worden aangepakt. De SP wil daar nogmaals de aandacht op vestigen.
- 925 In de PS-vergadering van 12 april jl. is gesproken over de brief van de ILT inzake de inventarisatie ZZS en de recente brand bij Tata. Naar aanleiding daarvan rezen er diverse vragen. Aangezien het een Actualiteit betrof, was er geen gelegenheid om deze uitvoerig te behandelen. De heer Smaling refereert graag nogmaals aan het thema ZZS, aangezien dit ook in de brief van GS aan de staatssecretaris wordt aangekaart.
- 930
- De heer **Roosendaal** (VVD) geeft aan dat zijn fractie het belangrijk vindt dat de volksgezondheid gewaarborgd wordt. Het is goed dat de gedeputeerde hier zoveel oog voor heeft. De heer Roosendaal is het echter met zijn collega's eens dat de stukken concreter moeten worden. Het delen van je zorgen en het vragen om aanscherpingen in de wet- en regelgeving is slechts één
- 935 aspect. Echter, wat wil de provincie nu precies en hoe draagt dat dan bij aan een verbetering van de volksgezondheid? Dat aspect mist de VVD nog enigszins. Het gevaar bestaat dat de provincie laat zien dat zij heel betrokken is en verwachtingen heeft van andere partijen, maar dat zij te weinig oog heeft voor hetgeen zij zélf kan doen. Hoe kunnen de overschrijdingen die thans nog steeds plaatsvinden, met elkaar worden teruggebracht? Hoe kan er een versnelling worden aangebracht in
- 940 de investering door Tata van 300 miljoen euro? En hoe gaat die 300 miljoen euro eigenlijk bijdragen aan het verhelpen van de problematiek die wordt besproken?
- In de brief van GS en de IJmondgemeenten wordt gesteld dat het allemaal nog niet schoon genoeg is. Dat blijkt ook uit het RIVM-onderzoek. Maar wat is dan "schoon genoeg"? Welke normen moeten
- 945 dan per wanneer worden aangescherpt? En (wanneer) kan de provincie dan tegen de burger zeggen dat het wél veilig is? De heer Roosendaal meent dat het aan de politiek is om dat uit te zoeken en daar duidelijk over te zijn. Hopelijk zijn de reeds gezette stappen in het proces een voorspeller voor verbetering van de volksgezondheid in de toekomst. Zo is de hoeveelheid fijnstof sinds de jaren negentig gehalveerd. Hopelijk draagt dat in de toekomst ook bij aan de vermindering van de
- 950 totale hoeveelheid klachten. Er is natuurlijk sprake van een heel lange doorlooperperiode alvorens de gevolgen merkbaar zijn. Het is heel empathisch als de provincie zich in algemene termen zorgen

maakt, maar het is zowel voor het bedrijf als de bewoners goed als een en ander geconcretiseerd wordt. Per onderwerp moet duidelijk worden gemaakt wat men met elkaar wenst te realiseren en in hoeverre de getroffen maatregelen bijdragen aan de doelen die worden gesteld. De heer
955 Roosendaal meent dat de provincie allereerst aan de slag moet met de situaties waarin de normen nog steeds worden overschreden, al dan niet als gevolg van piekbelasting. Daar heeft zij Den Haag niet voor nodig. Laat de provincie zich daar op richten en meer concrete duidelijkheid geven aan zowel de bewoners, de werknemers als het bedrijf. Anders blijft er onrust ontstaan aan alle kanten, hetgeen niet in het belang is van een betrouwbare overheid.

960 De **voorzitter** bedankt de commissieleden voor hun inbreng in eerste termijn. Zij wijst erop dat er een ommissie is opgetreden in de spreektijdenregeling. In het kader van het Amsterdamse model "*mond open is tijd lopen*" krijgen alle fracties nog twee minuten extra spreektijd toegekend. Er wordt derhalve een correctie doorgevoerd.

965 Alvorens gedeputeerde Olthof zal overgaan tot de beantwoording van de vragen in eerste termijn, schorst de voorzitter de vergadering gedurende enkele minuten.

Schorsing van 11.04 uur tot 11.11 uur

970 De **voorzitter** heropent de vergadering en geeft het woord aan gedeputeerde Olthof voor diens beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Olthof** (PvdA):

975 Gedeputeerde Olthof bedankt de Statenleden voor de vragen die zij hebben gesteld. Indien nodig kunnen mevrouw Elberse (RIVM) en/of de heer Dückers (Nivel) een aanvulling geven.

Gedeputeerde Olthof vangt aan met een algemene reactie. Door de bewoners wordt aangegeven dat de uitkomsten in het rapport eigenlijk al bekend waren. De dag- en uurgemiddelden in relatie
980 tot de acute klachten geven echter wel een aanvullend inzicht. Het dossier blijft confronterend, ook voor hen die er dagelijks mee bezig zijn. Gedeputeerde begrijpt de reactie van bewoners heel goed. Hij benadrukt met klem dat de provincie hun zorgen deelt en dat zij elke dag bezig is om de omgeving gezonder te maken. Er moet echter wel rekening worden gehouden met de mogelijkheden die er zijn.

985 Onderhavig rapport betreft een eerste tussenrapportage. Er komt nog een vervolgtraject. Voorts wordt bekeken of er onder de bewoners behoefte en bereidheid is om mee te werken aan een dagboekonderzoek. Het RIVM heeft aangegeven dat dit zinvol kan zijn om een betere duiding te krijgen. De suggestie wordt derhalve serieus bekeken.

990 Gedeputeerde wil volstrekt helder hebben dat onderzoeken belangrijk zijn. Deze kunnen meer duidelijkheid en een betere duiding geven. Gedeputeerde benadrukt dat hij zich nog geen enkele keer verscholen heeft achter nieuwe onderzoeken. De angst dat vervolgonderzoek wordt gedaan teneinde geen stappen te hoeven zetten, is derhalve ongegrond en verwijst gedeputeerde gelijk
995 naar de achtergrond. Het is goed om te blijven onderzoeken. Het traject dat nu is gevolgd alsmede de opdrachtformulering is in overleg met de bewoners en experts tot stand gekomen.

Gedeputeerde acht een vervolg nuttig teneinde nog meer informatie te krijgen. Daarin wordt ook

de bronvermelding meegenomen. Een en ander wordt in het najaar verwacht. Voorts staat er nog een depositieonderzoek op de planning om te achterhalen wat er precies in de stof zit die in de IJmond, waaronder in Wijk aan Zee, neerdaalt.

De aanbeveling van het RIVM wat betreft het opiniepanel is verwerkt in het programma Tata Steel en zal eveneens worden opgepakt. Gedeputeerde zal PS te zijner tijd hierover informeren en rapporteren.

In antwoord op de vraag van Statenlid Kostic (PvdD) geeft gedeputeerde aan dat GS ook zo snel mogelijk komt met een uitgebreide beantwoording van de vragen uit de brief van de Dorpsraad.

Gedeputeerde Olthof merkt op dat er thans ontzettend veel gebeurt. Het programma Tata Steel en de Uitvoeringsagenda zijn met elkaar vastgesteld. De essentie daarvan is dat de vergunningen binnen de bestaande mogelijkheden worden aangescherpt. Het cruciale verzoek dat bij aanvang werd gedaan, luidde: *"Zorg ervoor dat alle vergunningen voldoende zijn, dat er goed gehandhaafd wordt, dat er goed toezicht wordt gehouden en dat het vertrouwen hersteld wordt."* Daarnaast waren er twee belangrijke bronnen, te weten de pelletfabriek en de Kooksfabriek 2. Met het programma Tata Steel en de Uitvoeringsagenda is de eerste stap gezet, te weten de maatregel van de pelletfabriek. De investering van 150 miljoen euro is geen vrijwillige keuze. Deze wordt in de vergunning opgenomen en kan derhalve worden afgedwongen. Daarnaast wordt de actualisatie van de vergunningen de komende tijd gecontinueerd. Zoals eerder tijdens een PS-vergadering toegezegd, zullen GS voor de zomer met een rapportage komen over de stand van zaken en voortgang.

Gedeputeerde wijst erop dat het enkel op grond van wet- en regelgeving afdwingen van maatregelen niet voldoende is. Derhalve is in het programma Tata Steel ook de bestuurlijke lijn opgepakt. Er moet bekeken worden wat er nog meer dient te gebeuren naast hetgeen wettelijk afgedwongen kan worden. Daaruit komt ook de toezegging door Tata van 300 miljoen euro voort. De helft van dit bedrag, 150 miljoen euro, betreft de wettelijke maatregel voor de pelletfabriek. De andere helft dient nog nader ingevuld te worden. Gedeputeerde wil zo snel mogelijk weten wat de concrete agenda is, hierover heeft hij reeds een gesprek gehad met de directie van Tata. Welke maatregelen worden wanneer getroffen? En, nog belangrijker, wat gaat de omgeving daarvan merken? De betreffende investeringen moeten direct effect hebben op de beleving en de gezondheid van de omgeving. Gedeputeerde zal er alles aan doen om die concrete agenda zo snel mogelijk te ontvangen. Hij plaatst daarbij echter de kanttekening dat het enorme installaties en enorm veel bronnen betreft. Grote investeringen van tientallen miljoenen vergen nu eenmaal heel veel tijd. Ook richting de bewoners dient derhalve helder en eerlijk te worden gecommuniceerd dat de uiteindelijke realisatie wat meer tijd gaat vragen. Dat neemt niet weg dat er thans voor een heel duidelijk perspectief moet worden gezorgd. Wanneer gaat er wat gebeuren? Wanneer is het klaar en wat gaat men er op welke termijn van merken? Gedeputeerde vindt het heel belangrijk om dat op korte termijn in kaart te brengen, zowel ten aanzien van de investering van 300 miljoen euro als ten aanzien van de vraag welke concreetheid er samen met het Rijk aan kan worden gegeven.

Gedeputeerde heeft helaas al eerder moeten constateren dat al voldoet Tata aan alle wet- en regelgeving en de milieuregels, dat nog niet altijd een garantie voor een gezondere omgeving is. Daaraan zal met elkaar moeten worden gewerkt. Dit onderzoek geeft er weliswaar wat meer

1045 handvatten aan. In de Nederlandse wet- en regelgeving wordt thans uitgegaan van jaargemiddelden. De bewoners hebben echter al vaker aangegeven dat zij vooral last hebben van de pieken. Het dagboekonderzoek zou hiervan een nog betere duiding kunnen geven. De piekbelasting is nog niet voldoende geborgd in de regelgeving. Daarover zou de provincie concretere afspraken willen maken met het Rijk. Dat geldt eveneens ten aanzien van de ZZS waarover met het Rijk een afspraak is gemaakt. Op 31 december 2020 moesten alle bedrijven hun
1050 gegevens ten behoeve van de actualisatie aanleveren om in het eerste kwartaal van 2021 deze gegevens te analyseren. Dat gebeurt ook. Aansluitend volgt er een rapportage aan de Staten. Ten aanzien van Tata zijn op basis van de eerste rapportage diverse vragen gerezen. De provincie heeft deze teruggelegd.

1055 Statenlid **Kostic** (PvdD) meent dat de deadline inmiddels is verstreken.

Gedeputeerde **Olthof** antwoordt ontkennend. Dit traject heeft overigens niet alleen betrekking op Tata Steel, maar betreft een landelijk traject. De gegevens dienden in 2020 te worden aangeleverd. Dit is gebeurd. De Omgevingsdienst zou conform afspraak al deze gegevens in het eerste kwartaal
1060 analyseren. Ten aanzien van Tata zijn veel vragen gerezen. Deze zijn met de ILT gedeeld. Hierop is een brief van de ILT ontvangen. GS komen zo snel mogelijk bij PS terug over de bevindingen, ook als de antwoorden op de vragen zijn ontvangen.

Ten aanzien van de vraag over het lozen van kwik geeft gedeputeerde aan dat hiervoor in 2003 een vergunning is afgegeven door het toenmalige waterschap. In vergunning is toentertijd echter
1065 besloten om voor kwik geen normering op te nemen. Thans wordt bekeken of deze alsnog in de vergunning kan worden opgenomen. Zodra de rapportage gereed is, gaan GS en PS hierover met elkaar in gesprek teneinde een antwoord te formuleren op de eventuele vragen die nog resteren.

1070 GS hebben het Rijk gevraagd om op korte termijn concrete maatregelen door te voeren die thans op basis van de geldende wet- en regelgeving niet kunnen worden afgedwongen. Uiteindelijk moet er nieuwe regelgeving komen voor de normering van ZZS, de cumulatie van stoffen en piekbelasting. Hiertoe heeft de provincie het Rijk nodig. Het draait dan niet alleen om investeringen voor de langere termijn (terugdringen van CO₂), maar ook om maatregelen op korte termijn
1075 teneinde de omgeving gezonder te maken. Zo heeft de provincie contact met lenW over de vergunningen, ook wat betreft de Kooksfabriek 2 en de opslag van de grondstoffen. lenW is bereid om zo snel mogelijk met de provincie te gaan zitten om de aan haar gestelde vragen te beantwoorden en daar een heel concrete agenda bij te maken.

Ook gaat de provincie om de tafel met EZK om de mogelijkheden te bekijken. Gedeputeerde Olthof
1080 kan hieromtrent logischerwijs nog geen concrete toezeggingen doen, maar het overleg zal wel zo snel mogelijk plaatsvinden.

Voorts is er contact met VWS, aangezien het dossier ook raakt aan de volksgezondheid. Met andere woorden, de provincie probeert de departementen in Den Haag breed te betrekken bij het gehele
vraagstuk.

1085

De heer **Leerink** (PvdA) vraagt of gedeputeerde de indruk heeft dat het gevoel van urgentie ook door de ministeries wordt gedeeld? Staat het voorliggende probleem in Den Haag even urgent op de agenda en het netvlies of moet de provincie nogmaals extra in de bus blazen?

1090 Gedeputeerde **Olthof** meent dat druk vanuit de omgeving sowieso niet verkeerd is. De bewoners oefenen deze druk reeds uit. De verschillende politieke partijen zullen dit ook doen en ook de Staten zouden hier uiteindelijk toe kunnen overgaan, teneinde de benodigde stappen te versnellen. Gedeputeerde ervaart bij het Rijk ten opzichte van een aantal maanden geleden een groter gevoel van urgentie. Het gesprek verloopt hierdoor gemakkelijker. De provincie investeert hier ook veel
1095 tijd in. Gedeputeerde bemerkt sowieso een verandering in de opstelling van alle partijen die bij onderhavig dossier betrokken zijn om te bekijken hoe zo snel mogelijk grote stappen kunnen worden gezet. Hij heeft echter geleerd om niet vroegtijdig te juichen en te wachten tot de investering er daadwerkelijk is en de eerste paal in de grond is geslagen. De resultaten moeten het gaan bewijzen.

1100 Mevrouw **Gonggrijp** (D66) bedankt gedeputeerde voor het feit dat hij heel veel stappen zet om ervoor te zorgen dat de urgentie duidelijk gevoeld wordt, in ieder geval in politiek Den Haag. Voelt ook Tata die urgentie? D66 roept GS op om ook daartoe echt stappen te zetten, want het probleem kan alleen opgelost worden als ook Tata daadwerkelijk bereid is zijn
1105 verantwoordelijkheid te nemen. Hoe schat gedeputeerde die mogelijkheid in?

Gedeputeerde **Olthof** beluistert van bewoners en diverse Statenleden dat het dossier tweeledig is: enerzijds de werkgelegenheid en de toekomst van Tata en anderzijds de gezondere omgeving. Gedeputeerde voelt in de gesprekken met de huidige directie van Tata absoluut de urgentie om
1110 stappen te gaan zetten. Uiteindelijk moet de provincie daar wel bij helpen. De provincie heeft meer normeringen en meer wet- en regelgeving nodig om te kunnen handhaven. Overigens geldt dat niet alleen voor Tata. Die normeringen gaan voor alle ZZS gelden. De IJmond kenmerkt zich door zowel cumulatie van diverse emissies als door piekbelasting, wat zeer uniek is. Gedeputeerde ervaart bij Tata absoluut de bereidheid om eraan mee te werken en om de investeringen naar voren
1115 te halen. Uiteindelijk moet het wel heel concreet worden gemaakt en er moet een hele harde agenda komen. Gedeputeerde bespeurt dat Tata wellicht op een aantal vlakken ondersteuning nodig heeft om maatregelen mogelijk te maken. Hij heeft hier echter vertrouwen in. Dat neemt weliswaar niet weg dat gedeputeerde Olthof ook een eigen verantwoordelijkheid heeft om vanuit zijn rol te zorgen dat de maatregelen worden getroffen om de omgeving gezonder te maken. Het
1120 hoeft niet alleen afhankelijk te zijn van Tata. Gedeputeerde hoopt dat er met elkaar stappen kunnen worden gezet om heel snel te werken aan een gezondere omgeving, maar dat ook Tata met zijn werkgelegenheid een toekomst heeft. Gedeputeerde heeft er nog steeds vertrouwen in dat beide aspecten samen kunnen gaan, maar er moet wel een concrete agenda komen. Gedeputeerde hoopt hier de komende maanden aan te kunnen werken en deze met de Staten en de bewoners te
1125 kunnen delen. In de gesprekken met de bewoners ontvangt de provincie ook regelmatig het verzoek om een concrete terugkoppeling te geven van hetgeen reeds gebeurd is en wat de bewoners daarvan gaan merken.

1130 Statenlid **Kostic** (PvdD) hoort de gedeputeerde nog steeds bewoordingen gebruiken als "zo snel mogelijk" en "we gaan ermee aan de slag". Kan hij -- wellicht niet nu, maar wel in de komende dagen -- precies aangeven in welke maand de noodzakelijke keuze van het Rijk worden verwacht? Dan weten de bewoners ook precies hoelang "zo snel mogelijk" gaat duren. Gedeputeerde merkt terecht op dat er nú actie vereist is en dat er op korte termijn een actie-agenda nodig is. Hiertoe is zekerheid gewenst.

1135

Gedeputeerde **Olthof** antwoordt dat hij die agenda bij voorkeur vandaag zou willen delen en ook aan de bewoners duidelijk zou willen maken wanneer wat gebeurt en wanneer zij er wat van gaan merken. Eerlijkheidshalve moet hij bekennen dat hij die informatie op dit moment nog niet heeft. Hij zal PS, Tata en de bewoners echter wel zo snel mogelijk informeren over wanneer er wat plaatsvindt. Gedeputeerde heeft PS toegezegd dat GS zo snel mogelijk een concrete agenda zullen presenteren. Hij gaat nu echter geen datum noemen. Hij wil alleen datgene toezeggen wat hij ook daadwerkelijk kan waarmaken.

Gedeputeerde **Olthof** vervolgt zijn betoog. Hij werd uitgedaagd om een uitspraak te doen over de Kooksfabriek 2. Iedereen, ook binnen Tata en in de omgeving, zal van mening zijn dat behalve de pelletfabriek ook de Kooksfabriek 2 overduidelijk een heel grote bron van problemen vormt. In de huidige planning luidt het voornemen om de Kooksfabriek 2 in 2035 te sluiten in het kader van de verduurzaming en vergroening van Tata Steel. Er is eenieder echter veel aan gelegen om die datum naar voren te halen en de stap naar verduurzaming en een gezondere leefomgeving zo snel mogelijk te zetten. Met partijen zal bekeken worden welke maatregelen op heel korte termijn genomen kunnen worden. Voorts wordt gekeken naar de ultieme maatregel, het sluiten van de Kooksfabriek 2, en de vraag of dat al eerder mogelijk kan worden gemaakt.

De heer **Mangal** (DENK) vroeg welke bedragen hiermee gemoeid zijn. Gedeputeerde heeft geen bedragen paraat, maar antwoordt dat daar er begrijpelijkerwijs heel grote investeringen moeten plaatsvinden. Hij wil samen met partijen bekijken of het mogelijk is om de Kooksfabriek versneld te sluiten teneinde met een alternatief een gezondere omgeving te creëren.

Wat betreft de veiligheid op scholen hebben GS met bezorgde ouders gesproken. De wethouder van Beverwijk heeft inmiddels ook overlegd met de schoolbesturen en de GGD. Gedeputeerde heeft de laatste stand van zaken niet paraat. Zijn collega uit Beverwijk heeft de gesprekken gevoerd om te bekijken welke maatregelen nodig zijn om de kinderen in een gezonde omgeving naar school te kunnen laten gaan.

De heer **Mangal** (DENK) vraagt of reeds gesproken wordt over een luchtzuiveringsinstallatie en of die op elke school in de omgeving van Tata zal worden geïnstalleerd.

Gedeputeerde **Olthof** meent dat er breed gesproken wordt met de directie van de school en de GGD over wat er nodig is op de scholen. De laatste stand van zaken en nadere details zal hij opvragen bij zijn collega.

De heer **Mangal** (DENK) zou graag een datum vernemen waarop iets verwacht kan worden. Hebben GS zelf al een streefdatum waarop iets bekend moet zijn over deze scholen, zodat de kinderen weer veilig naar school kunnen?

Gedeputeerde **Olthof** geeft aan dat GS regelmatig overleg voeren met de drie wethouders van de IJmond over dergelijke vraagstukken. In dezen heeft de wethouder van Beverwijk het opgepakt. Gedeputeerde zal bij hem informeren hoe de gesprekken met de scholen en GGD zijn verlopen, naar welke maatregelen wordt gekeken en wanneer daar iets over verwacht mag worden.

Gedeputeerde **Olthof** vervolgt zijn betoog. De reactie van Tata laat hij graag aan het bedrijf zelf.

1185 Gedeputeerde staat voor zijn eigen verantwoordelijkheid. Hij wijst erop dat de provincie voor aanvullende maatregelen die zij niet via wet- en regelgeving kan afdwingen, Tata en andere partijen nodig heeft om die mogelijk te maken. Het is derhalve goed om met Tata in gesprek te zijn. Dat wil niet zeggen dat de provincie bij Tata op schoot zit. PS controleren gedeputeerde en geven hem het mandaat om zaken op te pakken. Het kan altijd sneller, beter en scherper, maar GS zijn voortvarend aan de slag met hetgeen van hen verwacht mag worden.

1190 De vraag over het voorzorgsbeginsel ontvangt gedeputeerde vaker. Teneinde die discussie in de toekomst tegen te gaan, acht hij het verstandig om ook eens juristen te laten kijken naar de mogelijkheden en de beperkingen. Anders blijft het boven de markt hangen. Daar moet gewoon duidelijkheid over zijn.

1195 De heer Leerink (PvdA) deed de oproep aan de Staten om ook een brief te sturen aan de Kamer teneinde onderhavig punt onder de aandacht te brengen. Gedeputeerde meent dat het sowieso een goed idee is om aan de (nieuwe) Kamerleden duidelijk te maken wat er nu eigenlijk aan de hand is, welke investeringen voor de lange termijn nodig zijn, maar ook om te bekijken wat er op korte termijn gedaan moet worden. Hoe gaat het element "gezondheid" een belangrijkere plek in de wet- en regelgeving krijgen? Dit vraagstuk geldt overigens niet alleen voor de IJmond, maar ook in
1200 bredere zin. Het element gezondheid is weliswaar reeds opgenomen, maar de wet- en regelgeving op het terrein van milieu spitst zich voornamelijk toe op gemiddelde bedrijvigheid. De ervaring leert echter dat er ook complexen zijn die meer maatwerk vragen. Er doen zich daar immers ook situaties voor die aanvullende regelgeving vereisen, bijvoorbeeld wat betreft de normering van ZZS, de cumulatie van stoffen en piekbelasting. De gedeputeerde juicht het enkel toe als de Statenleden
1205 hiervoor extra aandacht van de Kamerleden willen vragen.

1210 Statenlid **Kostic** (PvdD) heeft twee vragen. De gedeputeerde wijst steeds op de wet- en regelgeving. Kan hij echter op schrift concreet benoemen welke wet- en regelgeving de gedeputeerde in de weg staan om de lekkende Kooksfabriek 2 zo snel mogelijk stil te leggen?

Daarnaast is er het Uitvoeringsprogramma met onder meer die actualisatie en allerlei andere beloftes binnen nu en volgend jaar. Statenlid Kostic zou graag voor de PS-vergadering een update van de stand van zaken vernemen. Kan gedeputeerde daarvoor
1215 zorgen?

Gedeputeerde **Olthof** heeft zojuist zijn toezegging uit PS herhaald om voor de zomer met een actualisatie te komen over de stand van zaken. Hier wordt thans hard aan gewerkt. Gedeputeerde kan Statenlid Kostic niet toezeggen dat de update er voor de PS-vergadering ligt, maar conform afspraak verschijnt deze wel voor de zomer.
1220

Gedeputeerde benadrukt nogmaals dat de provincie voor haar taak staat en haar verantwoordelijkheid niet wil afschuiven. Op een aantal vlakken heeft zij echter het Rijk nodig om die taak nog beter te kunnen uitvoeren en extra stappen te kunnen zetten.

1225 Statenlid **Kostic** (PvdD) herhaalt haar vraag of de gedeputeerde op schrift concreet kan maken welke wet- en regelgeving hem in de weg staat om bijvoorbeeld de lekkende Kooksfabriek 2 zo snel mogelijk stil te leggen. Waar liggen de beperkingen?

1230 Gedeputeerde **Olthof** zegt toe deze vraag te zullen toevoegen aan alle technische vragen die zijn gesteld. In de brief van GS aan de staatssecretaris wordt er overigens al wat over gemeld. Het college zal het echter wat nader specificeren richting de Staten.

1235 De heer Smaling (SP) vroeg specifiek aandacht voor het onderwerp ZZS. Gedeputeerde geeft nogmaals aan dat er niet voor alle ZZS een normering is. De praktijk laat vooralsnog zien dat veel bedrijven en emissies binnen de normering blijven. De definitieve rapportage zal moeten uitwijzen bij hoeveel bedrijven en op hoeveel plekken het goed gaat. Waar het binnen de normering blijft, is het evenzeer verstandig om te bekijken of de vergunningen ten aanzien van de ZZS te ruim zijn en of er op basis van de actualisatie aanleiding is om de vergunningen waar mogelijk aan te scherpen. Een andere constatering is uiteraard dat er nog voor heel veel ZZS geen normering is, laat staan ten
1240 aanzien van de cumulatie van bepaalde stoffen. De provincie zal deze vraagstukken derhalve echt verder moeten nemen.

1245 De heer Roosendaal (VVD) vroeg wanneer "schoon" schoon genoeg is. Gedeputeerde meent dat hiervoor duidelijke regelgeving nodig is, maar er ligt ook een taak op basis van alle nieuwe kennis en technieken die er zijn. Om die reden wordt er heel specifiek gesproken over een "schonere" IJmond, aangezien het een continu proces betreft. Van het bevoegd gezag, in dezen de provincie, mag verwacht worden dat het nooit schoon genoeg is en dat er altijd weer nieuwe kennis wordt vergaard op het gebied van stoffen, emissies en technieken. Men moet zich hier dagelijks mee bezighouden om ervoor te zorgen dat de vergunningen en ook de toegepaste technieken actueel
1250 blijven.

1255 De heer **Smaling** (SP) komt nog even terug op de normering. Hij ziet parallellen met de discussie over Circuitpark Zandvoort, waar de norm nog uit de Middeleeuwen stamde. Is er in dezen ook sprake van oude normen die zijn ingehaald door kennis over blootstelling? Waar zit er rek en ruimte om de normen aan te passen, en waar niet?

1260 Gedeputeerde **Olthof** hoopt dat het onderzoek naar de normering, dat overigens landelijk in overleg met het Rijk wordt uitgevoerd, meer informatie gaat geven ten aanzien van de normering. De bredere constatering is dat de kennis over stoffen en technieken heel snel gaat. Gedeputeerde vindt het overigens een terechte vraag om na te gaan of de normeringen nog wel voor deze tijd gelden, gelet op de kennis die men nu heeft. Gedeputeerde acht het nuttig om daar nader met elkaar over te spreken zodra de ZZS-rapportage voorligt. Wat betekent het en wat is uiteindelijk de duiding van de resultaten van het onderzoek?

1265 De **voorzitter** bedankt de gedeputeerde voor diens beantwoording en geeft mevrouw Elbers (RIVM) en de heer Dückers (Nivel) de gelegenheid voor een korte aanvulling.

1270 Mevrouw **Elberse** (RIVM) heeft twee korte aanvullingen. In het tussentijdse rapport staat dat het haalbaar is om een panelstudie te starten. Deze zou kunnen helpen om een causaal verband aan te tonen tussen acute gezondheidseffecten die mensen ervaren en waarmee zij vaak nog lang niet naar de huisarts gaan, in relatie tot de luchtkwaliteit en mogelijk de emissies van Tata Steel. Het RIVM zegt daarmee niet dat het wenselijk dan wel nodig is om een vervolgonderzoek in te stellen. Dat is aan GS om te bepalen. Het RIVM stelt alleen vast dat het haalbaar is om deze vervolgstap te

1275 nemen. Het Nivel doet eveneens een aantal aanbevelingen met betrekking tot het vervolgonderzoek.

1280 Mevrouw Gonggrijp (D66) en de heer Smaling (SP) refereerden kort aan het verschil tussen jaargemiddelden en piekbelasting. In onderhavig rapport betreft het een heel belangrijk onderscheid. Terwijl er vaak naar jaargemiddelden gekeken wordt, ervaren de bewoners juist hinder van de pieken. Dit betekent overigens niet dat de jaargemiddelden overboord kunnen. Ook deze hebben vanuit een gezondheidsperspectief of een gezondheidsduiding enorme relevantie. Sommige stoffen bouwen op over de jaren. Een jaargemiddelde is voor het RIVM als
1285 gezondheidsdeskundige een heel goede maat om een blootstelling aan vast te koppelen. Kortom, mevrouw Elberse is blij dat er meer aandacht komt voor de pieken en de piekbelasting. Die doen ertoe voor mensen. Zij wil er echter voor waken dat de jaargemiddelden als overbodig aan de kant worden geschoven.

De **voorzitter** bedankt mevrouw Elberse voor haar toelichting en informeert of de commissieleden nog vragen hebben voor de heer Dückers (Nivel). Zij kaart daarbij aan dat reeds tijdens het webinar
1290 heel veel vragen zijn gesteld die nog beantwoord zullen worden. Deze beantwoording zal ook op de website getoond worden.

De heer **Smaling** (SP) heeft het rapport met interesse gelezen. Hij vraagt de heer Dückers (Nivel) of de locatie van de huisartsen in de andere industriegebieden (Rijnmond, Geleen,
1295 Sittard, Stein, Terneuzen e.d.) daadwerkelijk goed te vergelijken is met de locatie van de huisartsenpopulatie in de IJmond.

De heer **Dückers** (Nivel) beschouwt het als een goede doch ingewikkelde vraag. Ook binnen de populatie IJmond die het Nivel heeft onderzocht, kon uiteindelijk geen rekening worden gehouden
1300 met de afstand tussen praktijken en specifieke bedrijfslocaties. Dat geldt eigenlijk ook zo voor de vergelijkingsgebieden van de industrie. In deze verkennende studie heeft het Nivel derhalve nog geen afstanden kunnen meenemen.

De **voorzitter** constateert dat er behoefte is aan een korte tweede termijn.

1305 *Tweede termijn*

Mevrouw **Dekker** (CDA) bedankt gedeputeerde Olthof voor zijn heldere beantwoording. In de eerste termijn stelde zij een vraag over de reactiebrief van de Dorpsraad Wijk aan Zee. Mag zij
1310 concluderen dat een reactie van GS nog volgt op die betreffende brief?

Gedeputeerde **Olthof** knikt bevestigend.

De heer **Roosendaal** (VVD) bedankt de gedeputeerde voor diens beantwoording en benadrukt dat
1315 het heel fijn is dat de actualisatie voor de zomer wordt verwacht. Hierin zou hij graag per hoofdonderwerp zien hoe die bijdraagt aan meer duidelijkheid over de kwalificatie "schoon genoeg". Wanneer is het dan schoon en langs welke norm wordt het gelegd? Wie moet de norm eventueel aanpassen en per wanneer?

De heer Roosendaal is het eens met de Partij voor de Dieren en DENK dat het concreter moet,

1320 opdat PS het beter kunnen volgen. Gedeputeerde heeft hierover reeds een toezegging gedaan en de VVD heeft er alle vertrouwen in dat hij deze zal nakomen. Als PS een en ander voor zich zien, kunnen ze wellicht wat beter beoordelen of het ook voldoet aan hun verwachtingen. De heer Roosendaal zou het waarderen als voorafgaand aan de definitieve actualisatie een opzet langs PS wordt geleid.

1325 In de afgelopen PS-vergadering heeft de heer Roosendaal reeds aangegeven dat hij wil voorkomen dat de provincie als overheid bijdraagt aan paniek(zaaiing) en daarmee de aandacht wegtrekt van hetgeen echt noodzakelijk is om concrete stappen op het gebied van gezondheid te zetten. In tegenstelling tot eerdere berichtgeving blijkt er nu wél een vergunning voor kwiklozing te zijn. De
1330 heer Roosendaal constateert ook dat kwik geen onderdeel van de vergunning is. Uit de meetresultaten van het oppervlaktewater blijkt dat er geen sprake is van een significant hogere kwikwaarde. Men moet voorkomen dat dergelijke berichten op voorhand worden gedeeld waarmee het gevoel versterkt wordt dat er nog meer mis is en men ook al geen kraanwater meer zou kunnen drinken. Dat raakt aan de perceptie over een betrouwbare overheid. De heer Roosendaal snapt dat
1335 de provincie transparant wil zijn en niet te lang op de resultaten wil blijven zitten. Hoor en wederhoor en een goede onderlinge afstemming ten aanzien van metingen of modellen zijn belangrijk voor de discussie.

Mevrouw **Er** (GL) bedankt gedeputeerde voor zijn beantwoording van de vragen. Zij begrijpt dat hij
1340 nu niet met concrete data kan komen voor de nog te nemen maatregelen en stappen. Zij begrijpt echter ook de oproep van de omwonenden om zo snel mogelijke verbeteringen. Dat is alleen mogelijk wanneer er iets gaat gebeuren. Mevrouw Er heeft begrip voor het feit dat gedeputeerde dat niet nu gelijk kan toezeggen, maar zij zou wel echt willen benadrukken dat het vooral voor de omwonenden heel erg fijn zou zijn als ze een duidelijk overzicht krijgen met wanneer de provincie
1345 wat gaat doen.

De heer **Mangal** (DENK) vraagt zich af op welke wijze ziekenhuizen overlast hebben en of die meegenomen kunnen worden in de resterende onderzoeken van het RIVM. Hij wil graag van het RIVM weten of er is gekeken naar de gevolgen van kwiklozing voor het grondwater en het
1350 drinkwater. Hoeveel kwik kan er ongestoord worden geloosd?
Van gedeputeerde zou de heer Mangal graag horen of er kwik is opgeruimd en wat de extra kosten daarvoor zijn. Waarom is er bijvoorbeeld geen normering nodig voor kwik?
Waarom is de stapeling van toxiciteit niet te onderzoeken, zoals dat is aangegeven in de technische sessie? Geeft dat Tata Steel geen vrijbrief omdat het niet te bewijzen is? Hoe gaan GS daarmee om?

1355 De heer Mangal beluistert in de beantwoording vooral dat er heel veel vooruitgeschoven wordt en dat er een afhankelijkheid is van het Rijk. Gaat het college voor de volksgezondheid of voor de economische winst? Als het college voor de volksgezondheid gaat, waarom is de opstelling jegens de burgers dan altijd "*nee, tenzij*" en jegens Tata altijd "*ja, tenzij*"?

1360 Hoe staat het Rijk tot slot in deze discussie? De heer Mangal meent dat het thans vooral kiest voor de economie en niet voor de volksgezondheid. Wat willen en kunnen GS hierin betekenen?

De heer **Klein** (CU) bedankt de gedeputeerde voor zijn beantwoording en diens toezeggingen, ook wat betreft het overzicht van waar de wettelijke maatregelen tekortschieten. In reactie op de vragen
1365 van Statenlid Kostic (PvdD) is dat heel nuttig.

Mevrouw Elberse (RIVM) gaf zojuist aan dat het RIVM niet zozeer adviseert over het al dan niet instellen van vervolgonderzoek, maar dat het slechts de mogelijkheden schetst. Wanneer horen PS nu precies of gedeputeerde dat vervolgonderzoek daadwerkelijk gaat doen? De heer Klein is overigens verheugd over de uitspraak van gedeputeerde dat vervolgonderzoek nooit de
1370 maatregelen in de weg mag staan en dat het niet bedoeld is als uitstel.

De heer **Leerink** (PvdA) bedankt de gedeputeerde voor zijn antwoord. We willen allemaal sneller. Hij snapt dat het concreter moet, maar begrijpt ook dat dat lastig is op het moment dat men het niet allemaal in eigen hand heeft en qua tijdspad ook afhankelijk is van andere partijen, in dit geval het
1375 Rijk. Maximaal druk zetten is echter wel heel belangrijk. De heer Leerink zou het goed vinden als de Staten zelf ook actie zouden nemen. Hij is er voorstander van om een brief te schrijven aan en actief op te trekken met de volksvertegenwoordigers in Den Haag. De heer Leerink gaat daar zeker het initiatief toe nemen. Het zou mooi zijn als de andere partijen daarin willen meegaan. Hoe completer, hoe beter.

1380 De heer **Roosendaal** (VVD) heeft een interruptie op twee punten. Alvorens een brief aan de Kamer kan worden gestuurd, moeten zijns inziens eerst de verwachtingen duidelijk zijn. Welke normen acht de provincie logisch, gelet op de Europese wetgeving en op grond van wat zij nog meer aan stappen wil? In hoeverre dragen die dan bij aan het doel om een
1385 gezondere leefomgeving te creëren? De heer Roosendaal heeft namelijk geen behoefte aan geroepstoeter dat het anders, beter en sneller moet. PS moeten dan wel duidelijk zijn over wat zij van de regelgever verwachten. Zolang dat niet helder is, vindt de heer Roosendaal het enigszins overbodig.

1390 Jegens gedeputeerde merkt de heer Roosendaal op dat het ook heel concreet is om te zeggen dat er nog geen datum bekend is. De heer Roosendaal bood om die reden aan om alvorens gedeputeerde de actualisatie definitief maakt mee te kijken naar de opzet. Het is nu nog niet duidelijk wanneer de wetgever de regels echt kan aanscherpen. Het is goed om dat helder te hebben, ook voor de bewoners. De suggestie wordt namelijk gewekt dat als
1395 men een brief gaat schrijven of als gedeputeerde erachteraan gaat er aan het einde van het jaar nieuwe normeringen zijn. Als gedeputeerde dat voor elkaar kan krijgen zou dat hartstikke fijn zijn. Als hij echter niet weet wanneer het gerealiseerd kan worden, laat hem dat dan alsjeblieft ook vertellen. Anders ontstaat er teleurstelling op teleurstelling.

1400 De heer **Leerink** (PvdA) antwoordt dat zijn fractie nooit zo'n voorstander is van roepstoeteren en dat het derhalve in dit geval ook wel zal meevallen. De brief die GS aan de staatssecretaris hebben gezonden, bevat voor een belangrijk deel al handvatten. Daarin wordt een aantal zaken genoemd. Uiteindelijk zijn de Staten volksvertegenwoordigers en acht de heer Leerink het belangrijk dat zij een signaal afgeven. Zoals gezegd is het mogelijk om een brief te schrijven of om Kamerleden
1405 richting Wijk aan Zee te halen. Het is nodig om druk te blijven zetten en de urgentie duidelijk te maken.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) merkt in reactie op de oproep van de heer Leerink (PvdA) op dat D66 de lijntjes met de politiek al stevig heeft aangehaald, in ieder geval met de eigen Kamerfractie. Zij
1410 meent dat het goed is als alle andere partijen dat ook doen. Er kan een gezamenlijke vuist worden gemaakt, maar elke partij zou ook op haar eigen manier de stap moeten zetten. D66 heeft dit in

ieder geval al gedaan in zowel de regio als met de Kamer.

1415 Mevrouw Gonggrijp bedankt de gedeputeerde voor zijn uitgebreide beantwoording. Het is fijn dat hij stappen gaat zetten om te concretiseren wat de provincie de komende periode gaat doen. Dit is al eerder aangekaart door D66. Gedeputeerde heeft reeds contact met politiek Den Haag. Hij geeft aan dat de urgentie van het Rijk gevoeld wordt, maar dat een en ander afhankelijk is van diens opstelling. Kan gedeputeerde derhalve in het toegezegde overzicht meenemen hoe die gesprekken verlopen? Door de landelijke politiek zullen immers stappen moeten worden gezet om dit grote
1420 probleem met elkaar op te pakken. Mevrouw Gonggrijp verneemt graag of de gedeputeerde het met haar eens is dat dat ook inzichtelijk gemaakt moet worden.

De **voorzitter** bedankt de commissieleden voor hun inbreng en geeft het woord aan gedeputeerde Olthof voor diens beantwoording.

1425

Beantwoording door gedeputeerde **Olthof** (PvdA):

Gedeputeerde Olthof speelt de vraag over de cumulatie door aan mevrouw Elberse (RIVM).

1430 Mevrouw Dekker (CDA) vroeg naar de reactie op de brief van de Dorpsraad. **Gedeputeerde heeft toegezegd dat GS hun reactie met PS zullen delen.** Deze komt derhalve te zijner tijd hun kant op.

1435 De heer Roosendaal (VVD) vroeg wie de norm aanpast. Gedeputeerde antwoordt dat de provincie op een aantal vlakken Europa nodig heeft, maar op een aantal vlakken ook afhankelijk is van het Rijk om tot nieuwe normeringen te komen. De Staten gaan over hun eigen orde. Gedeputeerde laat dat graag aan de Staten zelf en aan de individuele politieke partijen over. Het lijkt hem niet handig om te komen met een lijstje met normeringen. Daarmee wordt dit complexe vraagstuk onderschat. Wellicht kan mevrouw Elberse hier nader op ingaan.

1440 Gedeputeerde Olthof raakte enigszins geïrriteerd over het beeld dat wordt geschetst met betrekking tot zorgvuldigheid, transparantie, hoor en wederhoor. Gedeputeerde heeft steeds gezegd dat hij het heel belangrijk vindt om heel erg concreet en transparant te zijn. Het is geen kwestie van niet willen, maar hij kan geen datum geven als hij die niet heeft. Gedeputeerde zou graag zien dat de wereld morgen beter, gezonder en schoner is, maar zo zit de realiteit niet in elkaar. De provincie heeft te maken met een complexe omgeving en met een complex bedrijf.
1445 Gedeputeerde is het volledig eens met de heer Roosendaal (VVD) dat er snel meters gemaakt moet worden. Het moet echter niet zo worden neergezet alsof GS de gezondheid van de bewoners niet belangrijk vinden.

1450 Wat transparantie betreft acht de gedeputeerde het inderdaad wel netjes om ook hoor en wederhoor toe te passen, welk bedrijf of welke partijen het ook betreft. Door de reactie van de ILT waren GS echter genooddaakt om snel duidelijkheid te geven. De gedeputeerde benadrukt dat de provincie een belangrijke taak heeft richting de omgeving en de bewoners van de IJmond. Daar wordt dagelijks hard aan gewerkt. Tegelijkertijd heeft de provincie ook een verantwoordelijkheid richting de bedrijven en de werknemers. De gedeputeerde wil proberen om met elkaar die
1455 zorgvuldigheid te betrachten en ook te letten op het woordgebruik. Hij wil voorkomen dat er een onvolledig en onterecht beeld wordt geschetst. De provincie acht gezondheid heel belangrijk en gaat daar iedere dag voor. Zij spreekt echter net als bewoners de hoop uit dat dit ook mogelijk is

met een gezonde en schone fabriek. Het is geen kwestie van A of B. Het betreft een complexe puzzel waarbij de provincie absoluut voor de gezondheid van de bewoners gaat.

1460

De heer **Roosendaal** (VVD) geeft aan dat hij niet gezegd heeft dat er op heel korte termijn doelstellingen moeten staan. Hij bedoelde dat het goed is om juist aan te geven per wanneer iets verwacht kan worden. Wet- en regelgeving is een langdurig proces. De heer Roosendaal acht het belangrijk dat alle betrokken partijen zich dat goed realiseren. Hij kan zich voorstellen dat bewoners in de veronderstelling leven dat het voor het einde van het jaar geregeld is. Het zou natuurlijk hartstikke mooi zijn als dat gerealiseerd kan worden. Mocht de provincie echter voorzien dat dit niet haalbaar is, dan moet daar ook helder over gecommuniceerd worden.

1465

1470

Als er dan vervolgens eisen aan Den Haag worden gesteld, is het niet nodig om het heel technisch te maken, maar worden er wel normen verwacht die de hoofddoelstellingen gaan ondersteunen: "*wanneer is gezond gezond genoeg?*"

1475

De heer **Mangal** (DENK) heeft er alle begrip voor dat de gedeputeerde zorgvuldig te werk moet gaan. Er wordt echter niet gezegd: "*We sluiten de fabriek totdat de gezondheid van de bevolking gegarandeerd is.*" Tegen de bewoners wordt daarentegen wel gezegd: "*We gaan niet sluiten totdat we zeker weten dat de fabriek schuldig hieraan.*" Dat bedoelde de heer Mangal met zijn uitspraak "*ja, tenzij*" en "*nee, tenzij*". Uiteindelijk wordt er gekozen voor economische voorspoed. De provincie wil het weliswaar niet ten koste laten gaan van de gezondheid, maar uiteindelijk laat zij dat wel gebeuren. De heer Mangal vraagt GS derhalve om richting het Rijk moreel leiderschap te betrachten. Hij verzoekt hen derhalve het Rijk te wijzen op diens verantwoordelijkheid voor het bewaken van de volksgezondheid. De heer Mangal weet dat de gedeputeerde er druk mee in de weer is, maar daarvoor ook afhankelijk is van het Rijk.

1480

1485

Gedeputeerde **Olthof** verexcuseert zich richting de heer Roosendaal (VVD) voor het ontstane beeld. De bijdrage van laatstgenoemde was voor gedeputeerde aanleiding om het breder neer te zetten. De heer Roosendaal heeft immers om een reële planning gevraagd. Hier kan gedeputeerde zich in vinden. Hij acht het dan niet fair om een beeld te presenteren alsof de wereld morgen kan worden veranderd.

1490

Jegens de heer Mangal (DENK) merkt gedeputeerde op dat PS van hem verwachten dat hij binnen zijn bevoegdheden acteert. Hoe zouden de Staten immers reageren als hij daarvan zou afwijken? Het sluiten van de Kooksfabriek is vaker genoemd en klinkt als een eenvoudige maatregel, maar zo gemakkelijk is dat niet. Gedeputeerde beschikt niet over de bevoegdheid om hiertoe over te gaan, mocht hij dit überhaupt willen. Hij wijst er immers op dat het eenmaal sluiten van de fabriek impliceert dat deze nooit meer zal worden opgestart.

1495

Gedeputeerde geeft aan dat de stof kwik wel in de vergunning was opgenomen, maar dat deze niet genormeerd was. Overigens had het niet te maken met kwiklozing op het oppervlaktewater, maar op de rioolzuivering. Het betrof heel kleine hoeveelheden. De Omgevingsdienst heeft op zijn website al duidelijk aangegeven welke gevolgen dit heeft voor het drinkwater en dat daar geen gevaren aan zitten. Het gaat erom dat er bij de ZZS-inventarisatie heel kleine hoeveelheden kwik

1500

1505 geloosd zijn. Hiervoor is weliswaar een vergunning afgegeven, maar hierin is geen normering opgenomen. Daarover heeft de provincie vragen gesteld. **Thans wordt bekeken of de normering alsnog in de vergunning kan worden opgenomen.** De gedeputeerde hoopt hier zo snel mogelijk een reactie op te kunnen geven.

1510 Wat betreft het dagboekonderzoek wil gedeputeerde eerst in overleg met de bewoners om te informeren of zij bereid zijn hier hun medewerking aan te verlenen. **Indien ergens de komende weken hierover een standpunt wordt ingenomen, zal gedeputeerde dit zo snel mogelijk met PS delen.**

1515 Gedeputeerde heeft reeds iets gezegd over de opstelling van het Rijk. Thans is sprake van een demissionair kabinet, wat overigens wel de kans biedt om te kijken of aanvullende maatregelen op de onderhandelingstafel kunnen worden gelegd. Het betekent echter ook dat het mandaat van de huidige bewindspersoon soms ingewikkeld is. De bereidheid bij het Rijk is er overigens wel, ook wat betreft de normering. Zoals de heer Roosendaal al aangaf is het echter een complex geheel.

1520 Mevrouw **Elberse** (RIVM) verzorgt nog een korte toelichting naar aanleiding van de gestelde vragen. De heer Mangal (DENK) vroeg naar de gevolgen van kwik. Kwik is echter niet meegenomen in het RIVM-onderzoek. De vraag hieromtrent legt zij derhalve terug bij de gedeputeerde. Mocht er op termijn een risicobeoordeling moeten plaatsvinden, dan zal zij daarover schakelen met de gedeputeerde.

1525 De tweede vraag van de heer Mangal ging over de effecten of gevolgen voor de ziekenhuizen. Dat zou een ander onderzoek behelzen waarbij gekeken moet worden naar de data die in de ziekenhuizen beschikbaar zijn. Welke ziektebeelden worden aldaar aangetroffen, wat wordt er behandeld en wat wordt er geconstateerd? Dat betreft een andere dataset. De huisartsendata in
1530 Nederland is heel goed gestructureerd. Het Nivel gaf dit ook aan tijdens het webinar van 14 april jl. Huisartsen registreren heel nauwkeurig wie en welke klachten ze zien, voorzien van bepaalde codes. In de ziekenhuizen gebeurt dit op een andere wijze. Als de provincie daar zicht in wil krijgen en een vergelijking wil maken, bijvoorbeeld wederom tussen de IJmond en andere ziekenhuizen, dan is het nodig om daartoe een ander onderzoek op te starten.

1535 Momenteel loopt in samenwerking tussen het RIVM en de GGD Kennemerland een gezondheidsmonitor. Deze vindt elke vier jaar plaats. Eind 2021 c.q. begin 2023 verschijnt hierover het eerstvolgende rapport. Hierin wordt een aantal chronische aandoeningen meegenomen gerelateerd aan bijvoorbeeld fijnstofsituaties. Hierin wordt onder meer gekeken naar
1540 medicijngebruik in de regio en naar aandoeningen die vaker voorkomen.

1545 De derde vraag van de heer Mangal (DENK) over de stapeling van toxiciteit is heel complex. De belangrijkste reden hiervoor is dat de IJmond geen laboratoriumsetting betreft. De lucht bevat fijnstof, metaaldelen, er zwavelhoudende stoffen. Deze samenstelling wisselt continu, als gevolg van de uitstoot van de bronnen in het gebied, maar ook door de windrichting en –snelheid en andere weersomstandigheden. Het is derhalve heel moeilijk vast te stellen hoe mensen worden blootgesteld. De aanwezigheid van de stof hoeft niet per se gezondheidseffecten te hebben. Hiertoe moet iemand een stof eerst daadwerkelijk binnenkrijgen, bijvoorbeeld middels inademing of opeten. Daarbij komt dat een stof zowel lange- als kortetermijneffecten en gestapelde effecten

1550 kan hebben. Dat samenbrengen betekent een heel complexe puzzel. Om die reden is er nog heel weinig bekend over de stapeling van toxiciteit.

De **voorzitter** verzoekt mevrouw Elberse (RIVM) om de eventuele technische uitleg te bewaren voor de schriftelijke beantwoording.

1555

De heer **Roosendaal** (VVD) heeft nog twee korte vragen. Wat adviseert het RIVM over het eten van eigen groente. Wordt het nuttigen van producten uit (moes)tuinen derhalve afgeraden?

Wat is daarnaast de ontwikkeling van de doorlooptijd van een ziekte als longkanker?

1560

Mevrouw **Elberse** (RIVM) antwoordt dat op basis van onderhavig onderzoek niets wordt gezegd over het eten van groente en fruit uit eigen (moes)tuin. Het advies luidt om de gewassen sowieso altijd goed te wassen, los van wat erop zit.

1565 Longkanker heeft inderdaad een lange aanlooptijd. De precieze doorlooptijd kan mevrouw Elberse niet geven, maar het gaat vaak wel zo'n tien tot twintig jaar terug. De effecten van wat er nu verandert, zijn derhalve pas over lange termijn bekend.

Naar aanleiding van de opmerking van gedeputeerde Olthof over de normeringen merkt mevrouw Elberse tot slot op dat het RIVM niet naar juridische normeringen kijkt, maar naar
1570 gezondheidstechnische normeringen. Het is goed om dat onderscheid expliciet te benoemen. Zoals bekend voldoet de fijnstofconcentratie in de IJmond aan de juridische norm voor fijnstof. Indien deze wordt gekoppeld, zoals het RIVM dat in het afgelopen rapport heeft gaan, ontstaat echter een ander beeld waarbij het qua gezondheid matig tot onvoldoende is (gezondheidstechnische norm).

1575 De **voorzitter** bedankt de insprekers nogmaals voor hun bijdrage, alsmede mevrouw Elberse (RIVM) en de heer Dückers (Nivel) voor hun beantwoording. Zij rondt daarmee het agendapunt af.

5.b VTH bij provinciale bedrijven inclusief bijlage TATA/Harsco

1580

De **voorzitter** geeft als het woord aan de commissieleden die zich voor dit agendapunt hebben aangemeld.

Eerste termijn

1585

Mevrouw **Dekker** (CDA) ziet af van haar inbreng op onderhavig agendapunt.

De heer **Roosendaal** (VVD) heeft een vraag over het opstarten van Hlsarna en het Everest Project en waterstof. In hoeverre ziet gedeputeerde een verantwoordelijkheid en specifieke taak voor de
1590 provincie om samen met het Rijk versnelling aan te brengen in de waterstofinfrastructuur? In hoeverre gaat deze bijdragen aan het verminderen van de uitstoot? Per wanneer kunnen daarvan effecten worden verwacht?

1595 Mevrouw **Gonggrijp** (D66) heeft nog een paar vragen (van enigszins technische aard) over de lozing van kwik. De OD stelt dat er geen vergunning is verleend voor de lozing van kwik. Op welke manier

is het binnen de huidige vergunningen bij Tata wél mogelijk dat er kwik geloosd zou zijn, zoals door Tata wordt gesteld?

1600 Is het voorts mogelijk dat het kwik van de staalfabriek door de genoemde lozingen in het riool ook in het oppervlaktewater terechtkomt? Zijn de omwonenden dan in gevaar geweest door deze lozingen?

1605 De Omgevingsdienst stelt voorts dat de gegevens van Tata Steel met betrekking tot de uitstoot van Zeer Zorgwekkende Stoffen onvoldoende zijn voor doorzending naar het RIVM. Hoe moet dit nu worden geïnterpreteerd? Betreft dit een grove schending van de afspraken?

1610 De heer **Mangal** (DENK) leest dat Tata Steel een vergunning heeft aangevraagd om aan de vergunning Wet natuurbescherming te kunnen blijven voldoen. De heer Mangal vindt dit uiterst bizar: óf de Wet natuurbescherming stelt niets voor, óf Tata Steel voldoet er per definitie niet aan. Indien een bedrijf dat een gevaar vormt voor de volksgezondheid kwik loost en dan ook nog het lef heeft om een vergunning aan te vragen voor de Wet natuurbescherming, betwijfelt de heer Mangal of de provincie Noord-Holland wel serieus genomen wordt. Het gebied wordt bediend door zowel de OD IJmond als de OD Noordzeekanaalgebied (NZKG). Hoe is het mogelijk dat de provincie dan toch zo gepiepeld wordt door Tata Steel? Hij verzoekt of het mogelijk is om per brief duidelijkheid te krijgen over de verantwoordelijkheden van beide OD's en over hoe deze in elkaar overlopen.

1615 Statenlid **Kostic** (PvdD) heeft een vraag over Tata alsmede een vraag over Olam.
De Partij voor de Dieren heeft heel veel technische vragen over Tata gesteld, die onbeantwoord zijn gebleven. Deze vragen zijn ingegeven door de vele zorgen in het licht van alles wat er nu bekend is. De OD heeft de ILT om een advies gevraagd. Op basis daarvan rezen er bij de Partij voor de
1620 Dieren toch wel heel veel zorgwekkende vragen waar zij graag antwoord op wil hebben. Zij had het gevoel dat de gifkraan van Tata wagenwijd openstaat en dat niet helemaal duidelijk is wat er aan de hand is. Gaat de gedeputeerde de vragen alsnog beantwoorden? De bewoners hebben hier ook naar gevraagd. Kan dit geschieden voor de eerstvolgende PS-vergadering? Het betreft in dezen niet onschuldige waterdampen. Het uitblijven van een beantwoording zorgt thans voor heel veel stress
1625 en zorgen. Veel vragen gaan over de zaken die de ILT benoemt. De OD heeft de opmerkingen van de ILT bij Tata uitgezet. Statenlid Kostic begrijpt uit de stukken dat Tata ergens deze week moet reageren. Klopt dit?

1630 De Partij voor de Dieren vraagt GS of de volgende keer de ZZS-uitvraag naar de luchtemissies en indirecte lozingen naar water niet eerder kan worden opgestart. De provincie Zuid-Holland heeft dit reeds in 2017 gedaan, terwijl Noord-Holland hiertoe pas in 2019 is overgegaan.
In de vergaderstukken staan letterlijk vijf zinnen over het gifbeleid van Tata. Het feit dat hierover überhaupt iets bekend is, is enkel te danken aan de journalisten. Een leerpunt voor GS is om een volgende keer bij het naar buiten komen van een dergelijk bericht PS gelijk per brief te informeren.
1635 Dit scheelt heel veel vragen en Actualiteiten.

Ten aanzien van Olam heeft de Partij voor de Dieren de navolgende vragen:

1. Olam voldoet pas in 2024 eventueel aan de emissiegrenswaarden voor ammoniak. Waarom krijgt Olam die tijd? Wat heeft dat voor implicaties?
- 1640 2. Voor PS en milieuorganisaties is nog niet zeker welke oude rechten het bedrijf heeft. GS gaan uit van 502.000 kg ammoniakemissie per jaar, afgeleid van de revisievergunning van juli

- 1645 1994. De oorspronkelijke Hinderwetgeving van juni 1994 kon tot verbazing van de PvdD niet in de archieven worden gevonden. Kan gedeputeerde straks op papier reproduceren hoe hij op die 502.000 kg komt? En kan hij ervoor zorgen dat de oorspronkelijke vergunning bovenwater komt?
- 1650 3. Uit de technische beantwoording blijkt dat voor heel veel habitattypen in de N2000-gebieden rond Olam geldt dat de achtergronddepositie hoger is dan de kritische depositiewaarde. Elke toename van de stikstofdepositie kan daardoor negatieve effecten hebben. Bij Olam wordt de uitbreiding vergeleken met een referentiesituatie uit de jaren negentig. Op basis daarvan concludeert men dat er geen toename van effecten op de natuur is. Kunnen GS garanderen dat er in werkelijkheid geen schadelijk extra belasting zal zijn voor natuur?
- 1655 4. Milieuorganisaties waarschuwen nu voor een nieuwe stikstofcrisis. Er is sprake van onduidelijkheid van oude stikstofrechten bij bedrijven die nog steeds geen vergunning Wet natuurbescherming hebben. Bedrijven pompen de referentiesituatie op. Het bevoegd gezag zegt dat de uitstoot daalt en dat er geen Wmb-vergunningsplicht geldt. Deze bedrijven worden zo nooit beoordeeld op echt significante effecten op de natuur. Uit de technische beantwoording blijkt ook weer dat er waarschijnlijk nog industrie in Noord-Holland is die stikstof uitstoot maar zonder Wnb-vergunning functioneert en waarbij onduidelijkheid bestaat over de bestaande stikstofrechten. Een en ander is echter nog niet in kaart gebracht.
- 1660 Zijn GS bereid om een doorlichting te laten uitvoeren of hebben zij daartoe een motie nodig?

De **voorzitter** bedankt de commissieleden voor hun inbreng. **Zij heeft overwegend technische vragen gehoord en acht het zinvol om deze schriftelijk te laten beantwoorden.** Zij gaat over tot een korte schorsing en geeft aansluitend het woord aan gedeputeerde Olthof voor de beantwoording van de overige vragen.

1665

Schorsing van 12.27 uur tot 12.29 uur.

Beantwoording door gedeputeerde **Olthof** (PvdA):

- 1670 Gedeputeerde Olthof beaamt dat het merendeel van de vragen van technische aard is. Allereerst komt hij op de vragen van Statenlid Kostic (PvdD) over Olam en de natuurbeschermingsvergunning. Daarin refereert zij aan eerder door haar gestelde schriftelijke vragen (en antwoorden die daarop zijn gekomen). Onderhavig agendapunt gaat over de VTH-taken. Indien Statenlid Kostic haar vragen graag beantwoord ziet, **kan gedeputeerde Olthof zijn collega vragen hier op een later moment (schriftelijk) op terug te komen.**

1675

- 1680 Ten aanzien van de ZZS heeft gedeputeerde reeds aangegeven dat er in 2018 afspraken met het Rijk zijn gemaakt over de uitvoering van een inventarisatie. Ook de provincie Noord-Holland heeft hiertoe opdracht gegeven. De deadline voor het opleveren van de inventarisatiegegevens was op 31 december 2020. Dit betrof een landelijke afspraak. Naar aanleiding van de inventarisatie door Tata zijn er vragen gerezen en heeft het bedrijf acht weken de tijd gekregen om daarop te reageren. **De provincie zal Tata hieraan houden. De verwachte beantwoording zal op haar beurt worden meegenomen en resulteren in de rapportage die gedeputeerde met PS zal bespreken.**

- 1685 De heer Roosendaal (VVD) vroeg naar de rol van de provincie ten aanzien van de waterstofdiscussie. Deze is tweeledig. Enerzijds is er de brede landelijke strategie en anderzijds is er de heel specifieke provinciale waterstofstrategie voor het Noordzeekanaalgebied. Specifiek het Everest project is bedoeld om op langere termijn de CO₂ binnen Tata Steel af te vangen en op te

slaan op zee, alsmede het benutten van de restgassen voor het produceren van waterstof.

1690 In het kader van deze ontwikkeling kan de provincie ook met aantal andere bedrijven die CO₂ uitstoten, bekeken worden wat op korte termijn mogelijk is, ook in relatie tot het zojuist besproken thema "een gezondere leefomgeving".

1695 In antwoord op de vraag van mevrouw Gonggrijp (D66) geeft gedeputeerde aan dat er door Tata Steel heel kleine hoeveelheden kwik worden geloosd op het rioolwater. Een klein stukje overstort komt ook in het oppervlaktewater terecht, maar dat betreft heel minimale waardes. Dit voldoet nog aan de normen van het waterschap dat hierop controleert. Er is derhalve geen sprake van een gevaar voor de volksgezondheid.

1700 Naar aanleiding van de vraag van de heer Mangal (DENK) wijst gedeputeerde erop dat de provincie Noord-Holland vier Omgevingsdiensten kent. De OD Noord-Holland Noord (NHN) is specialist op het terrein van de natuurbeschermingsvergunning (stikstofdossier). Wat de VTH betreft bij de grotere bedrijven, waaronder Tata Steel, is de OD NZKG verantwoordelijk. Deze houdt toezicht op de Brzo-bedrijven. Onderhavige rapportage is derhalve opgesteld in samenwerking met de OD NZKG. Zo zijn een aantal specialismen verdeeld tussen de OD's, maar wordt er op een aantal
1705 dossiers ook nauw samengewerkt.

1710 Mevrouw Dekker (CDA) heeft nog een aanvullende vraag over waterstof. Aangezien zij in eerste termijn heeft afgezien van haar inbreng, stelt de **voorzitter** voor om de vraag door te schuiven naar een volgende gelegenheid.

Mevrouw **Dekker** (CDA) kan zich in dat voorstel vinden.

1715 De heer **Mangal** (DENK) werd getriggerd door de uitspraak van de gedeputeerde over de heel minieme kwiklozingen in het riool. Kunnen GS garanderen dat er op dit moment geen andere lozingen plaatsvinden waar geen zicht op is?

1720 Statenlid **Kostic** (PvdD) heeft twee vragen aan de gedeputeerde. Klopt het dat de beantwoording van de technische vragen van de Partij voor de Dieren alsnog volgt? Klopt het voorts dat de acht weken reactietermijn van Tata Steel deze week afloopt en dat de Statenleden die antwoorden nog voor komende PS-vergadering tegemoet kunnen zien?

1725 Gedeputeerde **Olthof** geeft aan dat de exacte reactietermijn van Tata afhankelijk is van de dagtekening waarop de vragen zijn verstuurd. Hij heeft deze gegevens niet paraat, maar dat zal binnenkort zijn. PS kunnen de antwoorden niet een-op-een doorgestuurd krijgen, daar het vragen betreft ter verduidelijking van de inventarisatie die Tata heeft verstrekt. Uiteindelijk zal de OD de beantwoording moeten beoordelen. **Op het moment dat dat proces is afgerond, zullen GS een rapportage verstrekken aan PS en deze ook inhoudelijk met hen bespreken.**

1730 De **voorzitter** stelt voor om af te zien van een tweede termijn. De commissieleden stemmen hiermee in. Statenlid Kostic (PvdD) heeft nog geen antwoord ontvangen op haar vraag of de technische vragen van de Partij voor de Dieren alsnog worden beantwoord.

De heer **Mangal** (DENK) herhaalt zijn vraag of de gedeputeerde kan garanderen dat er thans

geen andere lozingen plaatsvinden waarop de provincie geen zicht heeft.

1735

Gedeputeerde **Olthof** antwoordt dat GS, mede gelet op de complexe omgeving, niet kunnen garanderen dat er geen andere lozingen plaatsvinden. Zij doen echter wel hun stinkende best om een volledig zicht te krijgen op alle emissies.

1740

De heer **Mangal** (DENK) vraagt of er wordt samengewerkt met het waterbedrijf, dat de stoffen dan wel kan detecteren in het te zuiveren water.

1745

Gedeputeerde **Olthof** antwoordt dat de OD met alle stakeholders samenwerkt, zoals de GGD-en, de andere OD's en de ILT. Waar nodig werkt de OD dus ook samen met Rijkswaterstaat en de waterschappen. Die breedte wordt absoluut gezocht. Dat betekent overigens niet dat daarmee ook de verantwoordelijkheden en de bevoegdheden van de andere partijen worden overgenomen.

1750

In de richting van Statenlid Kostic heeft gedeputeerde reeds aangegeven dat de door haar gestelde vragen over Olam die niet zozeer gekoppeld zijn aan de VTH-brief, vooral raken aan de natuurbeschermingsvergunning. Voorts wordt hierin gerefereerd aan eerder gestelde schriftelijke vragen (en de antwoorden daarop). Hij zou Statenlid Kostic derhalve willen voorstellen om deze vragen op een later moment op een andere manier te stellen.

1755

Gedeputeerde merkt tot slot op dat GS geacht worden om alle schriftelijke of technische vragen te beantwoorden. Hij begrijpt derhalve niet waar het beeld vandaan komt dat GS vragen niet zouden willen beantwoorden. De reden dat in dezen beantwoording nog niet heeft plaatsgevonden, moet wellicht eerder gezocht worden in de diepgang en hoeveelheid vragen die zijn gesteld.

1760

De **voorzitter** dankt de gedeputeerde voor zijn beantwoording en rondt het agendapunt af.

5.c Uitvoeringsplan 2021 Schone Lucht Akkoord (C naar B-verzoek PvdD)

1765

De **voorzitter** geeft het woord aan Statenlid Kostic (PvdD) met de vraag of zij, gezien de beperkte tijd, onderhavig agendapunt thans wil behandelen of dat zij het liever doorschuift naar een ander moment.

Statenlid **Kostic** (PvdD) antwoordt dat haar voorkeur uitgaat naar een ander moment.

1770

De **voorzitter** concludeert dat ook de andere commissieleden zich in het voorstel kunnen vinden. Om de bespreking van het Uitvoeringsplan 2021 Schone Lucht Akkoord op een ander moment te agenderen.

6. Rondvraag portefeuille dhr. Olthof (Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu)

1775

Er zijn geen rondvragen voor de portefeuille van gedeputeerde Olthof aangemeld.

De **voorzitter** sluit om 12.45 uur het ochtenddeel van de commissievergadering NLG.

7. BOT-overleg 80% versie visie recreatie & toerisme

[Het BOT-overleg vindt plaats in een separate vergaderomgeving.]

8. Pauze

1780

9. Technische Briefing Groen Kapitaal

[De Technische Briefing Groen Kapitaal vangt aan om 13.50 uur.]

1785 10. Rondvraag portefeuille dhr. Loggen (Water, WED, CPMR)

De **voorzitter** heropent de commissievergadering NLG om 14.30 uur.

Er is één aanmelding ontvangen voor de portefeuille van gedeputeerde Loggen. Het betreft een vraag van het CDA inzake innovaties om stukken plastic afval uit het oppervlaktewater te verwijderen. De voorzitter geeft hiertoe het woord aan mevrouw Dekker.

1790

Mevrouw **Dekker** (CDA) merkt op dat het CDA goede initiatieven van het college zien om te voorkomen dat zwerfvuil en plastics in het water belanden, zoals het verminderen van zwerfafval in de berm. Zij uit haar dank hiervoor.

1795 In de commissievergadering NLG van 14 januari jl. zijn verschillende waardevolle suggesties gedaan, waaronder innovatieve pilots waarbij plastics uit het oppervlaktewater verwijderen die er dus al wel in beland zijn. Mevrouw Dekker heeft daar een aantal aanvullende vragen over:

1. Gedeputeerde geeft in de commissie van 14 januari jl. aan dat het soort pilots waar bijvoorbeeld de Great Bubble Barrier onder valt "een heel breed scala" betreft. Het CDA begrijpt dat de provincie dit scala niet over de volle breedte kan ondersteunen. Welke innovatieve suggesties zijn wat GS betreft haalbaar en van toegevoegde waarde?
2. In de provincie Friesland draagt het provinciebestuur actief bij om een soortgelijke pilot in Harlingen mogelijk te maken. Gedeputeerde geeft aan open te staan om van elkaar te leren.
3. Het CDA is benieuwd naar de terugkoppeling aan de Statenleden, zoals beloofd in januari. Wanneer worden gedane suggesties, om succesvol evenredig mee te kunnen laten lopen aan het Regionaal Waterprogramma 2022–2027, teruggekoppeld?

1810 Beantwoording door gedeputeerde **Loggen** (VVD):

1. Gedeputeerde Loggen constateert dat mevrouw Dekker (CDA) refereert aan zijn uitspraak in de commissievergadering van 14 januari jl. Het citaat uit het verslag betreft echter een antwoord op een vraag van mevrouw Gonggrijp (D66) en sloeg niet specifiek op de innovatie "Great Barrier Barrier". Gedeputeerde Loggen meent de vraag van mevrouw Dekker derhalve niet heel concreet te kunnen beantwoorden, aangezien zij twee zaken door elkaar haalt.

1815

Zoals op 14 januari jl. reeds aangegeven, zullen GS voortdurend bekijken waar de provincie van toegevoegde waarde kan zijn wat betreft nieuwe technieken en innovaties. Dat zal moeten blijken in de loop van het Regionaal Waterprogramma 2022–2027.

1820

2. Ten aanzien van de pilot in Harlingen antwoordt gedeputeerde Loggen dat het niet de bedoeling is om een nieuwe structuur op te zetten. Dat draagt niet bij aan de manier waarop met elkaar wordt omgegaan. Het verder verdikken van de bestuurlijke spaghetti lijkt gedeputeerde evenmin de bedoeling. Er zijn echter veel manieren om van elkaar te leren. Wat betreft de zilte teelt wijst gedeputeerde op het Zoet Zout Knooppunt. Daarnaast zijn er vakbladen als H₂O en het samenwerkingsverband Stroomgebied Rijn–West. De provincie kijkt vooral naar de gebieden waar zij een taak heeft. Oppervlaktewater is primair het domein van de waterschappen. In het Regionaal Waterprogramma 2022–2027, paragraaf 2.6, staat dat ten aanzien van microplastics in het water de provincie een beperkte taak heeft.

1825

1830

Gedeputeerde Loggen acht het verstandig dat de bestuurlijke lijn daarin gerespecteerd wordt. Op het moment dat het niet goed gaat, kan de provincie bekijken hoe zij die andere verantwoordelijke instantie kan aanspreken. Gedeputeerde Loggen zou dat echter niet aan de voorkant al willen doen, omdat partijen daar ook hun eigen verantwoordelijkheid in hebben.

1835

3. De Staten zijn schriftelijk geïnformeerd na vaststelling van het ontwerp van het Regionaal Waterprogramma op 9 februari jl. door middel van de brief met kenmerk 1517653/568776. Deze is op de C-agenda geplaatst van de commissie NLG d.d. 15 maart onder agendapunt 16.a. In deze brief is opgenomen welke wijzigingen in de deelprogramma's zijn aangebracht.

1840

Mevrouw **Dekker** (CDA) is blij dat gedeputeerde nog steeds openstaat voor allerlei leerprocessen. Mevrouw Dekker is blij dat gedeputeerde al heel veel oppakt om te voorkomen dat plastics überhaupt in het water belanden. Er zijn echter heel veel goede innovaties, die zij graag onder de aandacht van gedeputeerde wil blijven brengen.

1845

Gedeputeerde **Loggen** waardeert dat. Daarmee wordt ook voorkomen dat bepaalde zaken over het hoofd worden gezien. Het is echter verstandig als niet iedereen achter dezelfde innovatie aanloopt, maar dat er in de leerfase juist ook wordt gedifferentieerd en dat eenieder datgene pakt wat goed bij hem of haar past.

1850

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Loggen voor diens beantwoording en rondt het agendapunt af.

11. A-agenda Natuur

11.a (Stikstof) Strategie Noord–Hollandse aanpak stikstofproblematiek (A-agenda NLG 19–04–2021

1855

De **voorzitter** geeft als eerste het woord aan de spreker die zich voor onderhavig agendapunt heeft aangemeld.

Inspreker

1860

De heer Joost **Ruijter** spreekt in namens het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK):

"Goedemiddag allen. Ik ben Joost Ruijter. Ik ben melkveehouder en voorzitter van het HAJK, de provinciale afdeling van het NAJK. Hij spreekt in namens het Landbouwcollectie Noord–Holland en zeker ook namens de agrarische jongeren van Noord–Holland.

1865

Ik heb samen met mijn ouders een melkveebedrijf in Burgerbrug, gelegen in de kop van Noord-Holland. Ons bedrijf ligt op 4 km afstand van Natura2000-gebieden Zwanenwater en Pettemerduinen en de Schoorlse Duinen. De komende jaren wil ik de stap gaan zetten om het bedrijf van mijn ouders over te nemen, wat an sich al een grote uitdaging is. Maar is dit nog

1870

mogelijk met alles wat er op de jonge boeren afkomt? Het stikstofbeleid is een grote bedreiging. De aanpak van stikstof is gebaseerd op modellen en berekende waardes. Er wordt erg gefocust op de reductiedoelstelling van de Stikstofwet, terwijl het zou moeten gaan over de staat van de natuur. Deze is van zo veel meer factoren afhankelijk dan van stikstofdepositie alleen. Ik als jonge boer ben elke dag bezig met natuurlijke elementen en ondervind elke dag dat de natuur zich niet

1875

volledig laat bepalen door berekeningen en modellen. Uiteraard maken wij bij onze gewassen ook berekeningen van bijvoorbeeld de bemestingstoestand. Maar er zijn zo veel meer factoren van invloed. Recent verschenen er publicaties, onder meer in De Telegraaf, over een natuurgebied waar de stikstofbelasting tweemaal hoger is dan de KDW. De habitats in dat gebied zijn echter stabiel, onder andere door maatregelen van TBO's, zoals een verbeterde waterhuishouding. Deze heeft de

1880

natuur robuuster gemaakt. Deze is hierdoor beter bestand tegen stikstof. Ook in Noord-Holland kennen we dergelijke voorbeelden, zoals de Oostelijke Vechtplassen waar een aantal habitats bij aanwijzing een status B hadden en bij de laatst ingevulde SDF naar status A zijn gegaan, hetgeen positief is. Het Noord-Hollands Duinreservaat heeft volgens AERIUS een overschrijding van de KDW van 3.721 mol. Dit betreft meer dan vijf keer de laagste KDW van 714 mol. De beoordeling van de SDF laat een toename van 1,9 hectare embryonale duinen en 45 hectare duinheide met struikheide zien. Daarnaast laten drie andere habitattypen allemaal een verbeterde kwaliteit zien. Kijk dus niet eenzijdig naar stikstofdepositie en staar je niet blind op de KDW. Het blijft een model en berekening gebaseerd op aannames. Natuur laat zich niet vangen in aannames. Het doel is een verbeterde natuur.

1890

Ook wil ik graag een oproep doen om verstandig met beschikbare budgetten om te gaan. Kijk naar de effectiviteit per bestede euro. Welke besteding heeft het meest positieve natuureffect waarbij jonge boeren het meeste toekomstperspectief hebben. Innovatie is bijna altijd effectiever dan bijvoorbeeld het opkopen van boerderijen. Kijk naar de opkoop van een agrarisch bedrijf bij mij in de buurt door de provincie Noord-Holland. De provincie heeft hier €107.000 besteed en slechts 0,3 tot 0,5 mol gereduceerd op slechts drie natuurgebieden.

1895

In Noord-Holland heeft slechts 62% van de melkveebedrijven een opvolger. Zonder toekomstperspectief zal dit percentage nog verder teruglopen. Eén generatie kun je maar één keer verspelen. Jonge boeren zijn klaar om de uitdagingen van de toekomst aan te gaan, maar hebben hiervoor wel ruimte nodig. Zonder deze generatie boeren is het nog maar de vraag wie het platteland dan gaat onderhouden en wie Nederland voorziet van kwalitatief goed voedsel. Duurzaamheid van de sector betekent ook het behoud van de sector. Denk aan de toekomst van de jonge boeren.

1900

1905

Tot slot wil ik u allen van harte uitnodigen voor de komende zomer, als de corona-omstandigheden het toelaten, om een dag mee te lopen met een van onze HAJK-leden op de boerderij, teneinde te laten zien hoe het eraan toegaat op een boerderij, welke uitdagingen de jonge boeren ervaren, alsmede de energie en creativiteit waarover zij beschikken. In de kern willen wij u allen laten zien wat beleid, modellen en berekeningen in de praktijk betekenen. Wij hopen dat

1910

u hiervoor openstaat en sturen u te zijner tijd graag een uitnodiging."

De **voorzitter** bedankt de heer Ruijter voor zijn inspraak en biedt de commissieleden de gelegenheid tot het stellen van vragen.

1915

De heer **Kohler** (JA21) geeft aan dat de heer Ruijter met zijn inspraak al heel veel gras voor diens voeten heeft weggemaaid. Hij wil de heer Ruijter persoonlijk geruststellen. Zijn bedrijf in Burgerbrug is immers gelegen aan de oostzijde van de N9. De wind blaast vijf van de acht keer vanuit de richting zuid en zuidwest. De stikstof wordt derhalve allemaal de polder in geblazen naar de Westfriese Omringdijk en daar wordt al sinds eeuwen het drieslagstelsel gehanteerd.

1920

Is de heer Ruijter echter ook bekend met de twaalf melkveehouders rondom de Schoorlse Duinen? Zij hebben enorme problemen doordat zij gaan opdraaien voor de "destikstoficering" van het hele Schoorlse Duingebied. De heer Kohler heeft uitgerekend dat zij allemaal weg moeten, inclusief twee extra boeren (die er niet zijn) om het stikstof uit het Staatsbosbeheerdeel te krijgen. Enkelen van hen hebben net voor miljoenen geïnvesteerd. Is de heer Ruijter bekend met deze boeren en hun situatie?

1925

1930 De heer **Ruijter** kent wel een aantal van die boeren, die het heel moeilijk hebben. Stel dat die allemaal weggeraken als gevolg van de KDW, leidt dat dan tot die verbeterde instandhouding waar het eigenlijk om gaat. Wordt die doelstelling dan sowieso gehaald?

1935

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt hoe de heer De Ruijter staat tegenover een omschakeling naar circulaire landbouw (in de buurt of door hem zelf).

1940

De heer **Ruijter** geeft aan dat melkveehouders al jarenlang bezig zijn met kringlooplandbouw. Het grootste deel van het koeienvoer wordt op eigen grond geteeld. Slechts een klein gedeelte wordt aangevoerd. Er zijn heel veel verschillende typen bedrijven, maar in de basis gaat men steeds meer richting kringloop.

1945

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) bedankt de heer Ruijter voor zijn inbreng, ook omdat hij meerdere jonge boeren uit de omgeving vertegenwoordigt. De heer Ruijter gaf aan dat natuur voor een groot deel niet meetbaar is. Mevrouw Hoogendoorn kan daarin meekomen, maar acht het wel belangrijk om het ook meetbaar te hebben. In hoeverre gaan de jonge boeren daarin mee?

1950

De heer **Ruijter** antwoordt dat de boeren zich ervan bewust zijn dat zij hun ammoniakuitstoot moeten reduceren. Sinds 1990 heeft de landbouw al laten zien dat ze 60% kunnen reduceren. De heer Ruijter verwacht dat er de komende jaren nog meer reductie kan plaatsvinden. Hij wil er echter voor waken dat men zich alleen blindstaart op het behalen van de KDW's. Hij adviseert om specifiek naar de instandhouding van de natuur te kijken, want daar draait het uiteindelijk om.

1955

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) hoorde de heer Ruijter wijzen op de nadelen van de modellen. Hoe denkt hij over AERIUS en over de KDW's? Welke impact gaan al die modellen hebben op het vervolgbeleid en op de jonge boeren?

De heer **Ruijter** meent dat die modellen reeds een grote impact hebben op het maken van beleid. AERIUS is thans het enige beschikbare programma. Op heel veel punten schiet het zijns inziens tekort. Het zou goed zijn om dat AERIUS-model te verbeteren en er meer onderzoek naar te doen, ook op de herkomst van de stikstof. Daar zijn een paar onderzoeken over en die moeten allemaal in AERIUS worden gestopt. Dat zorgt al voor betrouwbare getallen. Hij vreest dat er straks heel veel beleid wordt gemaakt, maar dat achteraf blijkt dat er in de modellen verkeerde aannames worden gebruikt.

De heer **Zoon** (PvdD) bedankt de heer Ruijter voor diens bijdrage. Hij begrijpt dat hij zich vooral zorgen maakt over de bedrijfsovername, ook voor toekomstige boeren. De marges komen steeds verder onder druk te staan, wat ook gevolgen heeft voor de extra bijdragen die aan de natuur kunnen worden gedaan. Wat ziet de heer Ruijter als de grootste bedreiging? Zijn dat de regels rond stikstof of de steeds verder toenemende schaalvergroting?

De heer **Ruijter** meent dat het een verband houdt met het ander. De regels op bijvoorbeeld stikstofgebied leiden tot de noodzaak van investeringen. Deze zijn nu eenmaal nodig op grotere bedrijven. De kleine bedrijven krijgen het daarentegen steeds moeilijker om mee te gaan in dat soort ontwikkelingen. Het percentage bedrijfsovernames ligt hoger bij grote bedrijven dan bij kleine bedrijven. De zijn bijna niet meer over te nemen, wat een zorgelijke ontwikkeling is.

De heer **Roosendaal** (VVD) complimenteert de heer Ruijter voor zijn inspraak en meent dat het een goede oproep is om aan te sluiten bij het Winterwijkse initiatief. De heer Roosendaal meldt alvast zijn fractiegenoot Bas de Wit aan om een dag mee te lopen. Wat hindert de provincie nu om te gaan werken met de gebiedsgerichte aanpak?

De heer **Ruijter** meent dat eerst bekeken moet worden hoe de natuur ervoor staat en hoe die op verschillende punten kan worden aangepakt, alvorens allerlei drogmaatregelen door te voeren. De stikstofreductie is belangrijk, maar er zijn meerdere aspecten waarnaar gekeken dient te worden.

De **voorzitter** bedankt de heer Ruijter voor diens beantwoording en gaat over tot de inhoudelijke behandeling in eerste termijn.

Eerste termijn

De heer **De Groot** (SP) vangt aan met een strofe uit het beroemde gedicht *Het Huwelijk* van Willem Elsschot: "*Tussen droom en daad wetten in de weg staan en praktische bezwaren.*" Soms lijkt het alsof de relatie tussen een aantal leden van PS en GS verdacht veel weg heeft van het paar uit voornoemd gedicht. De Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) formuleert concrete doelen voor stikstofdepositie en -reductie in Nederland: 40% van het areaal van de voor stikstofgevoelige habitats in Natura2000-gebieden onder de KDW in 2025, 50% in 2030 en 54% in 2035. Dat ziet er op het oog heel goed uit. De SP zou daarmee kunnen instemmen als het niet zoveel gaat over dromen. Zij is erg bezorgd over de wetten en de praktische bezwaren die in de weg staan of, zo u wilt, de geitenpaadjes die de het beletten om die doelen te halen. De gebiedsplannen moeten uiterlijk eind 2022 zijn opgesteld, vlak voordat een nieuwe

- 2005 Statenperiode begint. Is dat haalbaar? Het lijkt erop van niet. Er wordt namelijk alweer gewerkt aan een AMvB voor een vrijstelling voor bouwactiviteiten. De PAS-melders hoeven pas later te melden en zijn daartoe overigens niet verplicht. Olam kan en mag vooral nog veel meer stikstof en ammoniak uitstoten dan wenselijk dan eigenlijk in een ander stadium zou zijn toegestaan. Een natuurvoorziening is voor deze piekbelaster niet aan de orde. De aanpak van Tata en vele andere bedrijven is er vooral een van pappen en nathouden. Ondertussen hapt de natuur naar adem en dreigt de druk om verdrongen te worden, vooral wat de bijzondere soorten betreft.
- 2010 De SP wil zekerheid dat de droom daad wordt. Zij kan instemmen met de concrete doelen voor stikstofdepositiereductie, mits GS beloven die doelen te halen, ook als het lastig wordt en de druk vanuit de piek- andere belasters toeneemt, en zij beloven geen gebruik meer te maken van geitenpaadjes. SP komt hiertoe met een motie of amendement.
- 2015 De heer **Roosendaal** (VVD) geeft aan dat zijn fractie het een duidelijk voorstel vindt dat op hoofdlijnen goed te volgen is, echter wel met in achtneming van wat mevrouw De Groot zojuist aangaf: het gaat uiteindelijk om de realisatie van de doelen. Wat kan de provincie daar nog meer aan doen? Middelen en doelen moeten niet door elkaar worden gehaald. Het draait uiteindelijk om de biodiversiteit en de natuurwaarden. Getracht wordt om deze doelen te behalen door de uitstoot te verminderen. De provincie moet echter ook oog houden voor andere wegen, zoals de inspreker reeds aangaf.
- 2020 Een ander punt is het zo snel mogelijk realiseren van een deNO_x-installatie op het Tata-terrein. Vandaag wordt gesproken over het stikstofbeleid. Daarbij moeten de hogere doelen wel voor ogen worden gehouden. Deze moeten niet heenwalsen over de gerechtvaardigde belangen van de boeren om in de toekomst te kunnen blijven voortbestaan. Zij zijn immers dringend nodig voor het langdurig natuurbesluit.
- 2025 De heer **Zoon** (PvdD) leest in de voordracht dat het vooral uit het Groenfonds betaald moet worden. Stikstof betreft echter een sectoroverstijgend probleem waarvan zowel de bereikbaarheid als de economie schade ondervindt. Meent de heer Roosendaal (VVD) dat er ook vanuit die portefeuilles een financiële bijdrage geleverd zou moeten worden?
- 2035 De heer **Roosendaal** (VVD) heeft al eerder aangegeven dat het stimuleren van andere maatregelen die ondersteunend zijn aan dit beleid, en met name ten aanzien van Tata, enorm kan bijdragen aan het bereiken van het gewenste doel. Hij ondersteunt het idee om er in bredere zin naar te kijken. Hij durft echter te betwijfelen of het meteen vertaald moet worden naar meer geld vanuit de provincie, maar andere onderdelen van het provinciaal beleid kunnen zeker bijdragen aan meer biodiversiteit en natuur.
- 2040 Mevrouw **Van Wijnen** (GL) geeft aan dat haar fractie verheugd is dat er vandaag over het stikstofbeleid wordt besproken. Onlangs is de algemene strategie besproken. Thans liggen er ook doelen, zodat de noodzaak van een gebiedsgerichte aanpak voor elk stikstofgevoelig Natura2000-gebied inzichtelijk is. Het afgelopen jaar heeft eenieder te maken gehad met boeren, natuurverenigingen en bezorgde bewoners. Het is heel belangrijk dat het ook in PS wordt vastgesteld, opdat duidelijk is dat GS en PS samen optrekken en dat het daarmee ook transparanter wordt. Het stikstofdossier lijkt soms een onneembare berg te worden. De afgelopen maanden

2050 moest elke trede van het pad richting een oplossing via rechterlijke uitspraken, technische innovaties en nieuwe modelberekeningen worden uitgehakt. Soms wordt er gevaarlijk dicht langs PAS-achtige methodes geschuurd.

2055 Het is prettig dat de cijfers ten aanzien van de stikstofgevoelige gebieden de provincie weer met de neus op de feiten drukken. 0% van het gebied van de Eilandspolder ligt onder de KDW. Slechts 1% van de Westzaner Polder voldoet aan de norm. Twaalf van de negentien Natura2000-gebieden is stikstofgevoelig, nog afgezien van wat stikstof doet voor de natuur in een deel van de bijzondere provinciale landschappen (BPL).

2060 Mevrouw **De Groot** (SP) hoort mevrouw Van Wijnen (GL) zeggen dat de provincie soms gevaarlijk dicht langs PAS-achtige toestanden schuurt. Mevrouw De Groot meent echter dat met het verleasen van stikstof de provincie al bezig is met PAS-achtige toestanden. Ook de AMvB die eraan komt, heeft er verdacht veel van weg. Wat is hierop de reactie van mevrouw Van Wijnen?

2065 Mevrouw **Van Wijnen** (GL) deelt de zorg van mevrouw De Groot over de AMvB voor vrijstelling voor bouwactiviteiten. Zij is evenmin gelukkig met het verleasen, maar daarover ligt nog geen uitspraak. Zij laat het derhalve nog even open.

2070 Wat GroenLinks betreft mogen doelen op dit terrein altijd steviger en ambitieuzer. Elk moment dat niet aan de einddoelen wordt voldaan, gaat kwetsbare natuur verder achteruit. GroenLinks ziet echter ook hoe ingewikkeld het is om verder te komen in dit dossier. Zij wil de doelen vaststellen, opdat er vlot concrete stappen kunnen worden gezet die bijdragen aan het omlaag brengen van de stikstofdepositie en alle betrokkenen deze helder hebben. Dit is alleen mogelijk als er voldoende vertrouwen bestaat dat deze doelen ook echt gehaald gaan worden. Wat betreft zijn er volgens 2075 GroenLinks nog wel mogelijkheden tot verbetering.

2080 Wat GroenLinks betreft, kan de provincie voor gebieden die nu al aan de eerste normen voldoen, bekijken of er quickwins kunnen worden gerealiseerd die het gebied verder op orde kunnen brengen. Eventuele kansen daarvoor mogen niet blijven liggen. De instrumenten die de provincie heeft gekregen, moeten maximaal ingezet worden om de stikstofdepositie duurzaam omlaag te brengen. Verleasen kan alleen een instrument zijn als bijvoorbeeld het bedrijf dat geld verdient door stikstofruimte te verleasen die opbrengsten ook kan gebruiken om zelf de uitstoot omlaag te brengen. Dat betekent dat ook echt wordt ingezet op een kwalitatieve lobby richting het Rijk, teneinde autonome ontwikkelingen op het gebied van stikstof buiten de provincie in beeld te 2085 brengen en duidelijk te krijgen welke inzet nodig is om de Noord-Hollandse natuur te verbeteren.

GroenLinks zou ook willen onderzoeken hoe het bestaande instrumentarium, bijvoorbeeld op RO-gebied, kan worden ingezet om dingen beter voor elkaar te krijgen. Kunnen PS daarin worden meegenomen?

2090 GroenLinks zou ervoor open willen staan om te kijken of de ruimte-voor-ruimteregeling dusdanig kan worden aangepast dat boeren die willen stoppen dat wellicht deels kunnen financieren door opstallen om te zetten naar meer woningen dan nu mogelijk is.

- 2095 De heer **Zoon** (PvdD) hoort mevrouw Van Wijnen zeggen dat zij kiest voor het behoud en de versterking van natuur en meer wil doen dan wettelijk wordt opgedragen. Klopt dat inderdaad? Wil zij kijken welke extra mogelijkheden er nog zijn?
- 2100 Het coalitieakkoord gaat uit van geen bovenwettelijke normen. GroenLinks wil juist meer gaan doen dan eigenlijk wettelijk verplicht wordt gesteld. Heeft de heer Zoon dat goed begrepen?

Mevrouw **Van Wijnen** (GL) heeft een aantal routes genoemd die GroenLinks zeker bereid is om te verkennen.

- 2105 De heer **Van Tiggelen** (PVV) veronderstelt bekend dat zijn fractie er enigszins anders is staat. De Raad van State deed een uitspraak waarna Nederland ineens het enige land ter wereld was met een stikstofprobleem. De PVV heeft ernstige twijfels of dat probleem wel bestaat in de fysieke wereld. Om te beginnen wordt stikstofdepositie niet gemeten maar komt het uit een dubieus computermodel, het AERIUS-model. Wat voor soort zaken zitten daarin? Een industrie die
- 2110 ammoniak uitstoot en daarnaast een boerenbedrijf dat hetzelfde uitstoot, dan is de depositie die wordt toegerekend aan het agrarische bedrijf het tienvoudige ten opzichte van de industrie. Dat verschil zou 'm zitten in de hoogte van de schoorsteen. Stikstof is lichter dan lucht, dus de hoogte van de schoorsteen doet simpelweg niet ter zake. Hoeveel of, liever gezegd, hoe weinig ammoniak zit er nu eigenlijk in de lucht? Het is de afgelopen decennia ongeveer met twee derde afgenomen.
- 2115 Minder dan zeven miljardste deel van de lucht bestaat thans uit ammoniak. Is dat een probleem? Die vraag wordt niet gesteld. Er wordt gewoon van uitgegaan dat er een probleem is. Bij die oplossing van het vermeende probleem is er geen jacht gaande op reactieve stikstofverbindingen maar op boeren. De PVV verzet zich daartegen. Het is een heel vreemde gang van zaken. Nederlandse boeren zijn wereldkampioen. Vanuit de hele wereld komt men naar Wageningen om te
- 2120 kijken hoe Nederland het hier doet. Ons klimaat is geschikt voor landbouw en onze ondergrond is geschikt voor landbouw. Daarom gebeurt het hier ook op een heel efficiënte en natuurvriendelijke manier met de minst mogelijke milieu-impact. Waarom de boeren weg zouden moeten, is voor de PVV derhalve echt een raadsel. Ammoniak is lichter dan lucht. Het slaat pas neer wanneer het regent. De wind neemt het mee. Waar het neerslaat, is niet helder. Het standpunt dat er rond
- 2125 Natura2000-gebieden helemaal geen boeren zouden mogen zitten, beschouwt de PVV derhalve als kletspraat.

- De heer **Dekker** (FvD) merkt op dat de stikstofproblematiek voor Forum voor Democratie een frustrerend dossier is. Op landelijk niveau heeft de partij meermaals protest aangetekend tegen dit
- 2130 uit de hand gelopen administratieve vraagstuk, waarbij Nederland in het verleden als het ware in een fuik gezwommen is door onnadenkend een confetti aan beschermde natuurgebieden aan te wijzen voor het Europese Natura2000-netwerk. Daar valt nu bijna niet meer van af te komen. Als gevolg daarvan is Nederland weer gebonden aan regels die vele malen zwaarder uitpakken dan bij onze buurlanden het geval is. We worden voortdurend geleeft door modellen die de
- 2135 stikstofdeposities proberen te benaderen en stelselmatig een beperking voorschrijven. Uiteindelijk gaat het dan om de kritische depositiewaarde. De definitie van KDW bevat de onderliggende notie dat er zoiets bestaat als een "geen schade door stikstofdepositie"-drempel voor ecosystemen. Wanneer men de inhoud van dit onderwerp probeert te duiden, komt men uit bij diverse onontwarbare complexiteiten. Hoe zwaar weegt de stikstofdepositie eigenlijk in relatie tot andere
- 2140 ecologische factoren, zoals de lokale grondwaterstand, de lokale geologie, temperatuur of

verstoring? Hoe moeten termen als "schadelijk" en "verontreinigend" worden opgevat? Moreel? Ecologisch? En ten opzichte van wat precies? Bovenal is het natuurlijk de vraag wat de maatschappelijke kosten zijn van al dat stikstof reducerende beleid? En hoe verhouden die kosten zich precies, en tot welke baten?

2145

Met name de agrarische sector die al jaren kampioen is in het door onmogelijk milieubos springen dreigt nu de klos worden. Forum voor Democratie ziet ongaarne gebeuren dat agrarische bedrijvigheid die al door vele generaties in de provincie wordt uitgevoerd, door deze regelwoede zou moeten verdwijnen. Maar ook woningbouw, een activiteit waarvan de voortgang cruciaal is, wordt gesmoord.

2150

Het is aan de provincie de taak om op een rationele, eerlijke en uitlegbare manier tot een uitvoering te komen, enerzijds met een provinciebrede aanpak en anderzijds met een gebiedsgerichte benadering. De provincie voert de Wsn uit. Forum voor Democratie vindt dit een onmogelijke positie. Het gevaar is levensgroot dat het voortbestaan van allerlei cruciale bedrijvigheid en ook traditioneel bij de provincie behorende activiteiten onmogelijk wordt gemaakt. Het lijkt er zelfs op dat de provincie het beste jongetje van de klas probeert te zijn, gelet op het regionaal stikstofregistratiesysteem (RSRS) en door het afnemen van stikstofruimte in geval van het verleen daarvan. Forum voor Democratie wild derhalve op geen enkele manier zijn medewerking verlenen aan deze strategie. De partij zou graag zien dat de provincie alles in het werk stelt om de pijn te verzachten, dat zij druk uitoefent op het landelijk bestuur om de regels te versoepelen, dat zij niet gaat voor de kampioenspositie stikstofreductie en dat zij alle denkbare creativiteit aanwendt om ruimte te creëren in dit knellende dossier.

2155

2160

2165

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) wil GS en de ambtenaren bedanken voor de beantwoording van de technische vragen van het CDA. Zij bedankt hen eveneens voor het feit dat het als A-stuk op de agenda staat. Het CDA zou de strategie ook graag als A-stuk zien.

2170

Het betreft een complex dossier dat het CDA grote zorgen baart. Vorig jaar heeft de partij aan GS twaalf kaders meegegeven voor de uitwerking van het plan van aanpak. Als de brief langs die kaders wordt gelegd, wordt duidelijk dat een aantal kaders is meegenomen, waaronder vrijwillige opkoop van stikstof, inzet op innovatie en de mogelijkheid om bedrijven te verplaatsen. Mevrouw Koning-Hoeve dankt gedeputeerde daarvoor en zou graag zien dat die punten verder nog goed worden uitgewerkt.

2175

Anderzijds is aantal andere kaders nog niet (voldoende) meegenomen in de uitwerking. Mevrouw Koning-Hoeve loopt de belangrijkste kaders langs:

- Kader 1: Het toekomstperspectief voor bedrijven moet overeind blijven. Dit is echt onvoldoende meegenomen. Er is onvoldoende toekomstperspectief, zoals ook de inspreker (de heer Ruijter) aangaf. Dit baart het CDA grote zorgen. Er moet gezorgd worden voor het behoud van vitaliteit van het platteland in Noord-Holland.
- Kader 2: Een drempelwaarde instellen.
- Kader 4: Geen uitbreiding van stikstofgevoelige planten. De toevoeging van stikstofgevoelige planten aan hexagonen blijft een punt van zorg. De uitbreiding van hexagonen vraagt daarnaast ook om uitbreiding van de emissiereductie. Dat is niet haalbaar en niet wenselijk
- Kader 6: Geen onhaalbare KDW's vaststellen. Dat is niet afdoende geborgd. Het doel van

2180

2185

sommige gebiedsprocessen is onhaalbaar. Daarom zijn die KDW's te hoog gegrepen.

- Kader 7: Extern salderen pas openstellen bij een goed registratiesysteem. Hier zij GS nog mee bezig. Kan gedeputeerde borgen dat bij elke daling van uitstoot van elke sector goed geregistreerd wordt, ook als het gaat om innovatie van machines?
- Kader 9: Elke sector moet een evenredige bijdrage leveren aan stikstofreductie. Het gaat de goede kant op, maar het CDA mist nog wel een aantal bronnen. In maart heeft het RIVM in opdracht van de minister gerapporteerd dat ganzen zorgen voor 130.000 kilo stikstof per jaar. Dit blijkt geen groot aandeel te zijn op het totaal aan Nederlandse emissies, maar de ganzen zitten vooral in Noord-Holland en specifiek in de natuurgebieden. Die bron moet in Noord-Holland wél worden meegenomen. Daarnaast mist het CDA de reductie van stikstof uit rioolwater. De waterzuiveringen blijken dat er niet allemaal uit te halen. Dus ook die bron moet worden vermeld en worden meegenomen in de reductiedoelstellingen.
- Kader 12: Het plan van aanpak goed in de tijd plaatsen. Het CDA vindt het huidige tijdspad niet realistisch. Dat is een zaak die door GS bij het Rijk moet worden neergelegd. Aldaar moet gevraagd worden om aanpassing.

Zijn GS bereid om de kaders die tot op heden nog niet goed zijn ingevuld alsnog mee te nemen bij de verdere uitwerking?

- 2205 Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt wat mevrouw Koning-Hoeve belangrijker vindt: het toekomstperspectief van de jonge boeren of het toekomstperspectief van de natuur, en daarmee van ons allemaal?

- 2210 Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) antwoordt dat alles met elkaar in balans moet zijn. Zij komt daar dadelijk op terug.

- 2215 Mevrouw Koning-Hoeve heeft nog een aantal algemene opmerkingen ten aanzien van het beleid. GS zeggen dat in de gebiedsprocessen duidelijk moet worden wie er stikstofruimte nodig heeft. Hoe gaan zij dat aanpakken? Hoe komen de inwoners, de bedrijven en de gemeenten erachter voor welke activiteiten zij wel of niet stikstofruimte moeten aanvragen? Hoe krijgt de provincie al die benodigde stikstofruimte goed in beeld?

- 2220 Verder vindt het CDA dat het beleid te eenzijdig is uitgewerkt. Er wordt te veel gestuurd op de KDW's. Er zijn veel meer zaken die een rol spelen in hoe de natuur hersteld moet worden. Bij de N2000-gebieden zou veel meer gestuurd moeten worden op de gunstige staat van instandhouding. Dat behelst veel meer dan alleen de KDW's. Kunnen GS in samenwerking met het IPO en het ministerie een plan maken om daar meer op te sturen, zodat de gunstige staat van instandhouding in het beleid kan worden ingebracht, en niet alleen de KDW's, zoals nu het geval is?

- 2225 Het CDA wil ook dat er een onafhankelijke toetsing plaatsvindt van de staat van natuurgebieden. Kan gedeputeerde dat realiseren? Natura2000-herstelmaatregelen hebben namelijk een goed effect. Dat is ook merkbaar bij de Oostelijke Vechtplassen.

- 2230 Vanaf de instelling van de N2000-gebieden is aangegeven dat naast de natuurdoelstellingen ook de sociale, economische en cultuurhistorische waarden in het gebied beschermd moeten worden. Hoe nemen GS dat mee? Ook op dit punt constateert het CDA weer een eenzijdige aanpak. De fractie vreest dat als enkel gestuurd wordt op de KDW en de stikstofreductie, er over tien jaar veel

- 2235 economische activiteiten en boerenbedrijven zijn beëindigd en er vervolgens niet het gewenste resultaat m.b.t. de natuur is bereikt. Een voorbeeld is Het Korenburgerveen, waarover al eerder is gesproken. In dat N2000-gebied is sprake van een hoge stikstofbelasting, maar de flora en fauna floreert daar prima. Dat komt door een goede inzet van boeren en TBO's. Door gerichte maatregelen wordt het effect van de stikstof geminimaliseerd. Daar moet men in Noord-Holland ook mee aan de slag.
- 2240 In het beleidsstuk zitten concrete doelstellingen voor elk gebied. Door de eenzijdige inzet zijn deze te hoog gegrepen en in diverse gebieden ook echt niet reëel. Het CDA is zich ervan bewust dat de emissies moeten worden verlaagd, maar wel middels een realistisch beleid. Door externe invloeden, zoals stikstof uit het buitenland, zijn de doelen in diverse gebieden vrijwel onhaalbaar. In de kustgebieden is er ook een enorme impact vanuit het buitenland en van zee, vaak meer dan
- 2245 50%. Hoe gaat Nederland dát reducedren? Het mag niet zo zijn dat die percentages uiteindelijk op de andere sectoren worden geprojecteerd. Hoe gaat gedeputeerde daarmee om?

Mevrouw **De Groot** (SP) heeft enkele vragen aan mevrouw Koning-Hoeve:

- 2250 – Wat is de verhouding tussen de door ganzen gerealiseerde ammoniak en die van de veeteelt in Noord-Holland?
- Mevrouw Koning-Hoeve geeft aan dat er niet alleen naar stikstof moet worden gekeken. Mevrouw De Groot meent dat dit ook niet gebeurt. Er worden een heleboel maatregelen op elkaar gestapeld, maar stikstofreductie is wel heel belangrijk. Vindt mevrouw Koning-Hoeve dat ook?
- 2255 – Wat zou mevrouw Koning-Hoeve ervan denken als alle mensen in het buitenland gaan klagen over de stikstofdepositie die bij ons de grenzen over vliegt?

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) antwoordt als volgt:

- De verhouding tussen de door ganzen gerealiseerde ammoniak en die van de veeteelt heeft zij thans niet paraat.
- 2260 – Mevrouw Koning-Hoeve is van mening dat (de staat van) de natuur belangrijk is.
- In het buitenland is momenteel geen sprake van een stikstofprobleem.

2265 Mevrouw Koning-Hoeve vervolgt haar betoog. Het CDA voorziet een aantal negatieve effecten als onderhavig beleid wordt ingezet. De kringloopgedachte geraakt steeds verder weg. Noord-Holland heeft namelijk een gebrek aan mest en mineralen. Het is vanuit dat oogpunt geen goede zaak als veel veehouderijbedrijven zouden moeten verdwijnen. GS geven het zelf aan in hun beantwoording van de technische vragen: Noord-Holland importeert mest sinds 1994. Mest is nodig voor de teelt van gras, maar met name ook voor akkerbouw en vollegrondsgroenten. Hoe voorkomen GS dat het gebrek aan mest groter wordt?

2270 Daarnaast vormen de rekenmodellen van AERIUS-systeem nog steeds een punt van zorg. Het CDA voorziet ernstige sociale effecten van het beleid. Hebben GS die effecten in beeld?

- het weghalen van economische factoren uit de samenleving;
- Inkomensderving voor de inwoners van Noord-Holland;
- Werkeloosheid en een dalende welvaart.

2275 Kunnen GS die effecten voor langere termijn in beeld brengen? Daarnaast vindt het CDA een goede evaluatie van dit beleid absoluut nodig. Wanneer staat er een evaluatie gepland, en met welke

kaders?

De jonge boer Joost Ruijter wees tijdens zijn inspraak op het dreigende gevaar dat enkel de grote bedrijven nog zijn over te nemen, maar dat dat niet langer geldt voor de kleine bedrijven. Dat is niet de gewenste richting. Qua beleid moet daar rekening mee worden gehouden.

2280

Het CDA zegt niet dat er niets moet gebeuren. Er moet echter een oplossing komen voor de N2000-gebieden, voor woningbouw en voor andere ontwikkelingen waarbij elke sector iets gaat bijdragen. De inzet zal op de volle breedte van de mogelijkheden aangepakt moeten worden. Het CDA wil daarbij geen papieren werkelijkheid en geen rekentools waaraan getwijfeld wordt. Het CDA wil realisme. Er moet echt verder worden gekeken dan enkel de sturing op KDW's. De Nederlandse industrie, scheepvaart, infra en landbouw zijn groot geworden door slim en efficiënt innoveren. Met het stikstofbeleid moeten deze sectoren niet verdrinken in een slachtofferrol. De wereld van vandaag vraagt iets anders van de sectoren dan in het verleden. Dit heeft consequenties. Elke sector moet veranderen, maar wel met realisme, haalbare doelstellingen en een verdienmodel voor de toekomst, en niet vanuit eenzijdig beleid.

2285

2290

De heer **Mangal** (DENK) beaamt dat het probleem sectoroverstijgend is. Hij wijst in dat kader op de woningbouw. De komende tien jaar moeten er 175.000 woningen worden gebouwd, wat 17.500 woningen per jaar impliceert. De provincie slaat zichzelf op de borst voor het gegeven dat zij 9.000 woningen doorgang hebben kunnen laten vinden, maar dat is echt veel te weinig. Hoe is het extern salderen daarop van invloed? En als de provincie stikstofrechten toch wil verleasen om woningbouw mogelijk te maken, waarom wordt die mogelijkheid dan niet enkel aan woningbouwbedrijven geboden?

2295

2300

De heer **Leerink** (PvdA) acht het positief dat er met elkaar over de stikstofstrategie en stikstofdoelstellingen wordt gesproken. Hij vindt het fijn dat de commissie op deze wijze betrokken wordt en dat de stikstofdoelen ook in PS worden vastgesteld. Het is goed om te merken dat de gedeputeerde en het college ontvankelijk blijken voor hetgeen de commissie naar voren heeft gebracht. Dit wordt zeer op prijs gesteld.

2305

Wat betreft de definitieve brief over de stikstofstrategie heeft de Partij van de Arbeid nog twee opmerkingen. De partij blijft haar vraagtekens houden bij het systeem van verleasen. Het oogt net te veel op een papieren trucje richting PAS. Zij blijft daar geen goed gevoel bij houden.

2310

Hoe wordt er nu exact omgegaan met de vrijkomende stikstofruimte? Hoe wordt die nu geprioriteerd? Er hangt enorm veel af van die stikstofruimte. Er komen enorm veel belangen bij elkaar. Het toerekenen van die stikstofruimte wordt bijna het nieuwe budgetrecht. De heer Leerink kan zich voorstellen dat PS daar op enigerlei wijze betrokken wordt.

2315

De heer Leerink is blij dat het overzicht met de stikstofreductiedoelstellingen nu voorligt. Er wordt uitgegaan van enkele criteria. Zo wordt uitgegaan van landelijk vastgesteld beleid, omdat is afgesproken om niets bovenwettelijks te doen. De provincie neemt ook geen actie op sectoren waarop zij geen invloed heeft. Voort komt het evenredigheidsprincipe terug. Als alles bij elkaar wordt opgeteld, ontstaat voorliggend staatje. Daarmee zijn alle zorgen van de PvdA echter niet weggenomen. Uiteindelijk zit de provincie op slot door het hele stikstofbeleid en is het essentieel dat de doelstellingen worden behaald. Als dat niet lukt, komt het immers als een boemerang terug.

2320

De provincie doet het in eerste instantie voor de natuur, maar ook om meer ruimte creëren. De heer Leerink hoort graag hoe reëel het is dat de provincie de doelstellingen per gebied ook daadwerkelijk op deze manier gaat halen? Hoe kan de gedeputeerde dat aannemelijk maken?

2325

Mevrouw **Van Wijnen** (GL) vraagt wat er volgens de heer Leerink (PvdA) dan nog meer nodig zou zijn?

2330

De heer **Leerink** (PvdA) meent dat als het niet realistisch is dat er in bepaalde sectoren een stikstofeducatie wordt gerealiseerd, de logische conclusie waarschijnlijk zal zijn dat de doelstellingen in andere sectoren moeten worden behaald. Uiteindelijk moet de optelsom kloppen. Als nu al duidelijk is dat er in sommige sectoren winst wordt ingeboekt die niet gerealiseerd kan worden, dan deugt het evenredigheidsbeginsel niet. De heer Leerink hoort graag als er iets mis is met zijn redenering.

2335

Begrijpt de heer **Kohler** (JA21) het nou goed dat de heer Leerink (PvdA) helemaal geen vertrouwen heeft in de gebiedsgerichte aanpak?

2340

De heer **Leerink** (PvdA) geeft aan dat hij wel vertrouwen heeft in de gebiedsgerichte aanpak, maar dat hij refereert aan de doelstellingen. Er wordt eigenlijk heel streng gezegd dat alles wat niet in de provincie geregeld kan worden uiteindelijk in Den Haag wordt opgelost. De oplossing wordt echter wel een-op-een meegerekend voor het totale resultaat.

2345

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) meent dat als er stikstof vanuit zee of vanuit het buitenland komt, dat aldaar gereduceerd moet worden. Dat kan toch niet van andere bronnen worden geëist?

2350

De heer **Leerink** (PvdA) geeft aan dat Nederland stikstof produceert dat weer in een ander buitenland terechtkomt. Uitgangspunt is het reductiepercentage dat in een bepaald gebied gerealiseerd moet worden. Vervolgens wordt bekeken welke maatregelen genomen kunnen worden om tot het gewenste niveau te komen. De heer Leerink meent dat daar realistische doelen voor moeten worden gehanteerd. Daarom hoort hij graag of de doelen realistisch zijn. Het gaat er hem om dat de uiteindelijke doelen per gebied gehaald worden en dat daar een realistisch plan onder ligt.

2355

De heer **Kohler** (JA21) kan zich vinden in de bijdragen van de heer Van Tiggelen (PVV), de heer Dekker (FvD) en mevrouw Koning-Hoeve (CDA), alsmede in de inspraak van de heer Ruijter. Ook blijkt de heer Kohler op één lijn te zitten de heer Leerink (PvdD).

2360

Mevrouw De Groot (SP) vroeg naar de stikstofdepositie van de ganzen. Mevrouw Koning-Hoeve had de gegevens hieromtrent niet paraat. De heer Kohler (JA21) was gisteren toevallig bij Zeevang, een foerageergebied voor ganzen. Tien jaar geleden kwam de heer Kohler daar voor het laatst en zag hij veel verschillende vogels, zoals snippen, grutto's, leeuweriken et cetera. Thans was er een Sahelzone met een miljoen ganzen. Het zag er zorgelijk uit. Het is duidelijk dat ganzen de natuur vernielen. Echter, de omliggende boeren kunnen dit probleem middels stikstofreductie niet verhelpen.

2365

De heer Kohler meent derhalve, zoals ook blijkt uit een aantal andere bijdrages, dat de gebiedsgerichte aanpak moet stoppen. Hij beluistert dat ook uit in andere bijdragen.

2370 Het Noord-Hollands landschap is overweldigend en heel afwisselend, maar er is een grote overeenkomst: het vergrast. Dat heeft zijns inziens inderdaad te maken met de stikstof. Of het een slechte ontwikkeling is, betreft een andere vraag. Vergrassing veroorzaakt op haar beurt ook weer een andere bijdrage aan de natuur.

2375 De heer Kohler wijst voorts op de inzet van veel exotica om de natuur te beheersen (Schotse Hooglanders, Poolse paarden en Indonesische ossen). Hij vindt deze ontwikkeling merkwaardig.

Bij de Schoorlse duinen komt circa 65% van de stikstof uit niet-beheersbare bronnen, zoals de zee en de scheepvaart en buitenland. De rest is nihil, behalve de boeren. De twaalf melkveehouders die
2380 daar zitten zouden dan moeten opdraaien voor de afname van de totale stikstofuitstoot in de Schoorlse duinen. Enkelen van hen hebben onlangs voor een paar miljoen euro geïnvesteerd.

De provincie gaat wateropslag organiseren door het landschap te vermoerassen. Moeras is echter een grote bron van methaangas, dat 150 keer erger is dan stikstof. Al dat ingrijpen in de natuur heeft onvoorziene gevolgen. Om die reden meent de heer Leerink dat de gebiedsgerichte aanpak moet stoppen. Persoonlijk vindt hij stikstof en CO₂ niet zo'n groot probleem. De aarde vergroent
2385 hierdoor. Als stikstof toch als een probleem wordt bestempeld, meent hij dat het meer op macroniveau bekeken moet worden.

2390 Mevrouw **Strens** (D66) vindt het fijn dat er thans weer over de stikstofaanpak kan worden gesproken, ditmaal ook voorzien van doelen. Zij acht het goed dat deze doelen ook in PS zullen worden vastgesteld.

D66 ondersteunt in grote lijnen de doorvertaling vanuit de landelijke doelstellingen naar de
2395 provinciale doelstellingen. Een deel van de reductiedoelstellingen gaat echter over onderdelen waar de provincie niet direct invloed op heeft, zoals buitenland of ammoniak van zee. Hoe wordt geborgd dat het Rijk die doelstelling haalt? Mocht het niet haalbaar zijn, is het dan denkbaar dat de provinciale doelstellingen worden aangescherpt? Oftewel, hoe reëel is het dat dit gaat lukken? Wat
2400 D66 zouden dit de minimale reductiedoelstellingen per gebied moeten zijn. Waar er kansen zijn om verder te gaan of om de realisatie van de doelstellingen te versnellen, moeten die ook zeker worden verzilverd.

Het college gaat in de gebiedsprocessen een integrale aanpak volgen. Daarover is vaker met elkaar gesproken. De voorliggende doelen hebben echter alleen betrekking op de stikstofreductie. Voor
2405 D66 is het van belang dat aan de voorkant van de gebiedsprocessen helder is welke doelen de provincie wil realiseren, niet alleen ten aanzien van stikstofreductie maar ook bijvoorbeeld ten aanzien van NNN-realisatie. Hoe gaat GS deze doelstellingen meenemen in de gebiedsgerichte aanpak? Op welke wijze gebeurt dat? Een ander punt dat hiermee samenhangt is participatie. Het hele stikstofdossier is complex. Het is voor inwoners, ondernemers en andere gemeenten soms
2410 best lastig te volgen, welke instrumenten er van toepassing zijn en op welke fondsen aanspraak kan worden gemaakt. Mevrouw Strens roept het college derhalve nogmaals op om die stevige regierol op te pakken in de gebiedsprocessen en ervoor te zorgen dat alle betrokkenen mee kunnen komen en hun rol kunnen invullen.

2415 Mevrouw Strens heeft nog twee korte opmerkingen over de aanpak die in de brief beschreven staat. Over verleasing heeft D66 in de vorige commissievergadering al een en ander gezegd. In grote lijnen begrijpt de partij dat de provincie een dergelijk instrument voorstaat, omdat bijvoorbeeld de woningbouw doorgang kan worden gegeven. Het instrument kan volgens D66 echter alleen worden ingezet met heldere randvoorwaarden en spelregels. De inzet wat D66 betreft is dat de financiële opbrengsten van dit instrument ook op de langere termijn zorgen voor minder stikstofuitstoot en een duurzame bedrijfsvoering. Oftewel, de inkomsten die een agrariër ontvangt doordat hij een deel van zijn vergunde stikstofruimte tijdelijk uitleent, moet hij inzetten om de transitie naar kringlooplandbouw mogelijk te maken. Mevrouw Strens hoorde mevrouw Van Wijnen (GL) een soortgelijke oproep doen. Delen GS deze visie en op welke wijze zien zij al dan niet mogelijkheden om hier invulling aan te geven?

Tot slot heeft mevrouw Strens een opmerking over de Stikstofbank en de toedeling van stikstofruimte. Als mevrouw Strens de brief juist heeft begrepen, is thans geen sprake meer van een RSRS maar van een depositiebank, zowel nationaal als provinciaal. Een en ander is nog onduidelijk en moet nog nader worden uitgewerkt. Desondanks gaat toedeling wel degelijk gepaard met het maken van politieke keuzes. Mevrouw Strens ondersteunt derhalve de oproep van de heer Leerink om de Staten daarin goed mee te nemen. Wat D66 betreft moet er voornamelijk aandacht zijn voor projecten rond woningbouw, circulaire economie en klimaat, zodat deze in ieder geval doorgang kunnen hebben.

2435 Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) refereert aan de inspraak van de heer Ruijter, waarin hij zijn zorgen en ook die van andere jonge boeren naar voren bracht. D66 gaat daar geheel niet op in. Wat voor toekomst ziet mevrouw Strens voor de agrarische sector? Biedt zij de boeren nog hoop of laat zij hen stikken?

2440 Mevrouw **Strens** (D66) antwoordt dat haar fractie de boeren zeker niet laat stikken en dat er zeker nog toekomst is voor de agrariërs. Het omlaag brengen van de stikstofuitstoot wordt niet zozeer bereikt met minder agrariërs als wel met minder dieren. De provincie moet vooral bekijken hoe zij de boeren kan helpen om de omslag naar meer kringlooplandbouw mogelijk te maken. Dan is er wel degelijk nog een toekomst voor jonge agrariërs, zeker ook in Noord-Holland.

De heer **Zoon** (PvdD) complimenteert allereerst de ambtenaren voor de heldere technische beantwoording.

2450 De heer Zoon haalt de navolgende punten drie aan:

1. De evenredige afbouw van stikstof is heel gevaarlijk. Daarmee worden niet alleen de eigen provinciale doelen uit handen te geven, maar is de provincie ook verplicht om gegarandeerde reductie te bewerkstelligen. Dat is hiermee een stuk minder haalbaar geworden.
 2. Het opknippen uit verschillen bronnen, zoals GS hebben gedaan, is wellicht heel slim. Als je het optelt en er nader induikt, betreft het uiteindelijk heel veel landbouw. In de Eilandspolder liggen natuur en landbouw heel dicht bij elkaar. Daar wordt 0% van de reductiedoelen gehaald. Er is derhalve een duidelijke link zichtbaar.
- Hetzelfde geldt voor het rapport over de herkomst van ammoniak op zee. Het RIVM geeft aan dat deze ammoniak en fosfaten vrijwel zeker wegstromen uit de verzadigde grond van stikstof.

- 2460 Dit blijkt ook uit de recente rapportage over de normoverschrijding van stikstof in het oppervlaktewater, ook in Natura2000-gebieden in Noord-Holland.
Het andere punt dat eruit geknipt is, is het buitenland. Er wordt in Nederland dusdanig veel mest uitgestort, dat het ook naar het buitenland wordt geëxporteerd.
- 2465 Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) wijst op de beantwoording van de technische vragen waarin staat dat Noord-Holland geen mest exporteert, maar juist importeert. Wil de heer Zoon zijn woorden derhalve heroverwegen?

De heer **Zoon** (PvdD) antwoordt ontkennend en gaat over tot benoeming van zijn derde aandachtspunt:

- 2470 3. Het landelijk beleid is onvoldoende. De heer Zoon refereert wederom aan de Eilandspolder. Een heel belangrijk onderdeel daarvan is het veenmosrietland. De KDW daarvan is 700 mol. De depositie op dit moment is 1.200 mol en GS is voornemens om 300 mol naar beneden te gaan. Dat zou dus ongeveer 500 mol moeten zijn om het veenmosrietland te beschermen. Met de reductie van 74% is het misschien wel leuk dat de landelijke doelstelling wordt gehaald, maar
- 2475 het is uiteindelijk onvoldoende om het veenmosrietland te beschermen.

De heer Zoon noemt voorts vier vervolgacties:

1. Er moet prioriteit worden gegeven aan de stikstofgevoelige habitats, zoals het veenmosrietland, om de Europese doelen te gaan halen;
- 2480 2. Daargelaten dat de koppeling met evenredige afbouw bovenwettelijk is, moet er ook echt prioriteit worden gegeven aan hetgeen in de provincie Noord-Holland moet gebeuren.
3. In de 2012 was er nog sprake van een provinciaal doel om 7% biologische landbouw te hebben. Op dit moment bedraagt dat percentage 3,5%. Als het uiteindelijke doel 100% circulaire landbouw is, zal de provincie ook tussendoelen moeten stellen. Het lijkt de PvdD goed om dat in dit kader mee te nemen.
- 2485 4. Het verleasen beschouwt de heer Zoon als een heel slecht plan. Hij verneemt graag van de gedeputeerde of de provincie hiertoe wel verplicht is. Zo ja, dan zou de PvdD in ieder geval enige sturing willen meegeven. Andere provincies hebben nog extra maatregelen genomen, zoals het niet toestaan van verleasing in Natura2000-gebieden.

- 2490 De **voorzitter** bedankt de commissieleden voor hun inbreng in eerste termijn en geeft het woord aan gedeputeerde Rommel (VVD) voor haar beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):

- Gedeputeerde Rommel richt namens de ambtenaren een woord van dank tot de heer Zoon (PvdD) voor diens complimenten over de beantwoording van de honderden vragen die zijn gesteld.
- 2495 Gedeputeerde Rommel bedankt op haar beurt de Statenleden voor hun betrokkenheid en complimenteert hen met de politieke beschouwingen.

- 2500 Door het vaststellen van de doelen door PS kan de provincie daadwerkelijk aan de slag in de gebiedsgerichte aanpak. GS hebben een collegetour in voorbereiding om PS mee te nemen naar alle gebieden om te beluisteren hoe de participatie aldaar is geregeld. Statenleden wordt voorts de gelegenheid geboden om vragen te stellen. Er vindt thans al overleg plaats met de commissievoorzitter om de tour in gang te zetten.

2505 Gedeputeerde beluistert dat de meerderheid van de Statenleden akkoord is. Tegelijkertijd benadrukken veel leden dat de doelen wel gehaald moeten worden, dat er vlot stappen moeten worden gezet en dat de instrumenten maximaal moeten worden ingezet. Gedeputeerde geeft aan dat de provincie zich hiervoor zal inspannen. Als op enig moment uit de monitoring of evaluatie, mocht blijken dat er bijsturing nodig is, dan komen GS daar bij PS op terug, aangezien PS de doelen vaststelt.

2510 Het Rijk heeft eigen doelen gesteld. GS hebben afgesproken dat de provincie in overleg met het Rijk gebiedsplannen gaat maken. Gedeputeerde heeft in het IPO aangegeven dat zij dat bij voorkeur binnen één jaar (i.p.v. twee jaar) wil doen. De andere provincies hadden daar wel wat vraagtekens bij. Gedeputeerde is toegezegd dat alle provincies voor de zomer bepaalde berekeningen en overige data ontvangen. Zij streeft ernaar om de lat in eerste instantie hoog te leggen.

2515 De provincie en het Rijk werken integraal samen. Ten aanzien van het NNN ligt er een NNN-realisatiestrategie, die de provincie meeneemt in de gebiedsgerichte aanpakken. Deze zijn reeds omgrensd.

2520 Het CDA had een aantal kaders gesteld. GS hebben deze erlangs gehouden. Wat betreft het toekomstperspectief heeft gedeputeerde Rommel tezamen met haar collega-gedeputeerde Zaal een taskforce ingesteld waarin verdienmodellen kunnen worden doorgerekend. Het hoeft niet per se in de strategie, maar betreft wel een uitwerking van hetgeen de provincie doet ten aanzien van de NNN-realisatiestrategie.

2530 Met het stikstofregistratiesysteem is enige vertraging opgelopen, maar er zal goed geborgd worden dat de stikstof die vrijvalt in de depositiebank terecht komt. De provincies moet op dit punt nog een kleine gezamenlijke slag maken. Zodra er meer bekend is, wordt PS nader geïnformeerd. Ten aanzien van de ganzen en de overige vragen die zijn gesteld, wil gedeputeerde mevrouw Koning-Hoeve terugverwijzen naar de reeds beantwoorde vragen. De stikstofemissie afkomstig van ganzen wordt niet in het grotere geheel meegenomen omdat de vogels slechts een kort cyclus kennen.

2535 In reactie op de vraag van de heer Leerink (PvdA) of de stikstofreductiedoelen wel realistisch en haalbaar zijn, verwijst gedeputeerde Rommel hem naar pagina 2 van de stikstofstrategie: "*Hierbij moeten wij ons realiseren dat een deel van de stikstofuitstoot wordt veroorzaakt door bronnen waarop de provincie geen invloed heeft, zoals uitstoot vanaf zeescheepvaart en het buitenland.*" De provincie maakt hier de komende tijd afspraken over met het Rijk (in de gebiedsplannen).

2540 Mevrouw **Strens** (D66) had nog een beschouwing gegeven over hoe D66 de inzet van het instrument verleasing graag zou zien. Is het mogelijk om aanvullende regels te stellen bij het instrument verleasing en zijn GS voornemens om dat te gaan doen?

2545 Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat die nadere uitwerking nog moet plaatsvinden. Zij heeft mevrouw Strens echter gehoord en zal haar vraag meenemen in het overleg over de verdere uitwerking.

- 2550 De heer **Leerink** (PvdA) komt nog even op doelen. Hij begrijpt dat de provincie geen invloed kan uitoefenen op hetgeen op Rijksniveau dient te gebeuren. Alle doelen worden echter wel ingeboekt en zijn ook noodzakelijk om de minimale doelstellingen te realiseren. Als het Rijk die doelstellingen niet haalt, bijvoorbeeld wat betreft de ammoniakuitstoot op zee, dan worden in Noord-Holland de doelen niet gehaald, met alle gevolgen van dien.
- 2555 Kan gedeputeerde garanderen dat het Rijk de doelen die in de provincie niet kunnen worden gerealiseerd wél door het Rijk voor elkaar worden gebokst en dat het de provincie niet in de problemen zal brengen?

- 2560 Mevrouw **De Groot** (SP) geeft aan dat dit stuk wat haar betreft in elk geval op de A-agenda van de Statenvergadering moet worden geplaatst.

- 2565 Gedeputeerde **Rommel** antwoordt in de richting van de heer Leerink dat het Rijk zelf de doelen heeft vastgesteld in de eigen wetgeving. Zij is derhalve niet voornemens om nu gelijk alles op de provincie over te nemen. Er wordt eerst nog in overleg getreden worden met het Rijk. Mocht er iets gebeuren waardoor er een aanpassing moet plaatsvinden, dan zal de provincie dat ook in overleg met het Rijk doen.

- 2570 PS stellen de doelen. De provincie gaat hier keihard mee aan de slag. Om die reden wil gedeputeerde de gebiedsgericht aanpak en plannen zo snel mogelijk op tafel hebben om in overleg met het Rijk te gaan, zodat indien nodig al eerder kan worden bijgestuurd of eerder bij de Statenleden kan terugkomen. Deze doelen zijn gebaseerd op wat het Rijk al heeft vastgesteld. Mocht er wat gewijzigd moeten worden, dan komt gedeputeerde daar bij PS op terug, aangezien zij de kaders voor de doelen vaststellen.

- 2575 Richting mevrouw De Groot (SP) bevestigt gedeputeerde Rommel dat het een voordracht betreft voor de Statenvergadering.

- 2580 De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Rommel voor haar beantwoording. **Zij concludeert dat de stikstofstrategie als besprekingsstuk wordt doorgeleid naar de PS-vergadering van 17 mei a.s.**
- Mevrouw De Groot (SP) heeft aangekondigd alsdan wellicht een motie of amendement te zullen indienen.

12. B-agenda Natuur

- 2585 **12.a Natuur: Discussienota kruidenrijk Grasland van ChristenUnie (B-agenda NLG 19-02-2021)**

De **voorzitter** geeft als eerste het woord aan de indiener van de discussienota, te weten de heer Klein van de ChristenUnie.

- 2590 De heer **Klein** (CU) merkt op dat kruidenrijk grasland heel goed is voor de biodiversiteit. De organisaties Urgenda en LTO hebben samen de handen ineen geslagen voor het initiatief "1001 hectare kruidenrijk grasland". Ze kopen goedkoop kruidenrijk graslandzaaisel in. Ze zoeken financiering om het voor de boeren mogelijk te maken dit met korting te kopen. Het betreft een crowdfundingactie. Een heel aantal provincies heeft zich daar inmiddels achter geschaard en een bijdrage geleverd. De ChristenUnie zou het heel mooi vinden als de provincie Noord-Holland dat

2595 ook zou doen. Het leek haar echter niet passend om dat enkel via een motie vreemd in de PS-vergadering te verzoeken, aangezien er dan niet over kan worden gediscussieerd. Om die reden heeft de ChristenUnie voorgesteld om er in dit gremium kort over te spreken. Wat vinden de andere fracties hiervan?

2600 De ChristenUnie verneemt ook graag of GS binnen de bestaande begroting hiervoor ruimte zien of dat er op een andere manier naar een oplossing moet worden gezocht.

De **voorzitter** bedankt de heer Klein voor diens inbreng en kan zich volledig vinden in de door hem gekozen behandelaanpak.

2605 Aansluitend stelt de voorzitter de overige Statenleden in de gelegenheid om hun inbreng te leveren.

Eerste termijn

2610 De heer **Zoon** (PvdD) sluit zich aan bij het voorstel van heer Klein. De Partij voor de Dieren is derhalve akkoord.

2615 De heer **Van Tiggelen** (PVV) vindt het een sympathiek voorstel aangezien kruidenrijk grasland gezond is voor koeien. Tevens is het goed voor insecten en kan het op een vriendelijke manier ganzenoverlast tegengaan, zoals blijkt uit een door de PVV gebracht werkbezoek aan agrariërs die met Pure Graze aan de slag waren gegaan.

2620 De heer **Roosendaal** (VVD) vraagt de ChristenUnie of het een eenmalige bijdrage betreft of dat de actie jaarlijks terugkeert.

De heer **Klein** (CU) antwoordt dat het nu een eenmalige bijdrage betreft aan de actie. Wellicht komen er vervolgacties, maar dat is niet de intentie van deze discussienota.

2625 Mevrouw **De Groot** (SP) steunt het voorstel.

De heer **Cardol** (GL) meent dat het voorstel prima past binnen de Voedselvisie.

2630 De heer **Mangal** (DENK) is ook voorstander van het voorstel. In het stuk wordt steeds verwezen naar ganzen. De heer Mangal gaat ervan uit dat daarmee wilde ganzen worden bedoeld. Hij rekent die in principe ook gewoon tot de natuur.

2635 Mevrouw **Jellema** (PvdA) meent ook dat het een goed idee is. Zij is echter nieuwsgierig naar de reactie van GS. Er is immers extra geld mee gemoeid. Moet dit initiatief niet uit eigen middelen worden vergoed? Als de provincie de middelen beschikbaar heeft, is de PvdA eveneens voorstander.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vindt het een goed idee dat ook de provincie Noord-Holland hierbij aansluit.

2640 Mevrouw **Strens** (D66) vindt het fijn dat de ChristenUnie het thema op deze manier geagendeerd

heeft. Het is goed dat hierover gesproken kan worden. Uit de stukken blijkt dat de andere provincies een bijdrage van €15.000 hebben gedaan. Denkt de heer Klein (CU) aan eenzelfde bijdrage? Indien de financiële ruimte is, dan is ook D66 voorstander van het voorstel.

- 2645 De **voorzitter** ziet de heer Klein (CU) bevestigend knikken dat het een bijdrage van €15.000 betreft. De motie zal volgen in PS.

De voorzitter geeft tot slot gedeputeerde Rommel de gelegenheid om te reageren op onderhavig voorstel.

2650

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):

Gedeputeerde Rommel meent dat als alle fracties zo enthousiast zijn over het initiatief zij niet kan achterblijven. Bekeken moet worden of de bijdrage past bij de Voedselvisie.

Kruidenrijk grasland is ook een doelstelling uit het Masterplan Biodiversiteit. In die zin past het wel.

- 2655 Uit de agrarische sector heeft gedeputeerde begrepen dat de specifieke actie niet per se uitgaat van de beste zadenmengsels. Kwalitatief is het derhalve niet de allerbeste investering. Het is evenmin duurzaam, want het moet jaarlijks gebeuren. **Gedeputeerde Rommel acht het goed om het in eerste instantie één jaar te proberen.**

- 2660 Gedeputeerde merkt voorts op dat de provincie op dit moment de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij uitvoert. Zij denkt daarbij aan twee zaken. Enerzijds inventariseert de provincie in de agrarische gebieden en natuurgebieden met behulp van satellietbeelden de graslandkwaliteit. Anderzijds is ze met BoerenNatuur een werkwijze aan het opstellen om te kijken of melkveehouders op een eenvoudige manier kunnen aangeven wat ze aan biodiversiteit doen. Hoe
- 2665 meer ze kunnen laten zien, des te meer de melkcoöperatie, zoals FrieslandCampina betaalt.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) kan zich wel een beetje vinden in de terughoudendheid van de gedeputeerde. Zit het niet in andere programma's versleuteld? Worden er geen precedentes geschapen?

- 2670 Mevrouw Jellema vindt het een prachtig initiatief van de heer Klein (CU). Het kan haar niet kruidenrijk genoeg zijn. Zij wil echter wel meegeven dat ze er enigszins tweeslachtig in zit. De vorige keer is gesproken over extra geld voor een initiatief van een monument ergens in een gemeente in Noord-Holland. Dat kon niet omdat het geen taak voor de provincie betrof. Onderhavig voorstel betreft wel een taak voor de provincie, maar geen kerntaak. Zij vindt het
- 2675 derhalve lastig en voelt in die zin mee met gedeputeerde Rommel.

De **voorzitter** geeft de heer Klein als indiener nog kort de gelegenheid om te reageren.

- 2680 De heer **Klein** (CU) is blij dat er een vrij grote steun is vanuit de commissie. Hij bedankt ook gedeputeerde Rommel voor de wijze waarop zij onderhavig initiatief benadert. Zij schetst het beeld at het geen zaligmakende oplossing is. De heer Klein meent echter dat het een heel mooi initiatief is, waarbij mensen grootschalig gestimuleerd kunnen worden om op een makkelijke manier een stapje te zetten in de omslag die de provincie graag wil maken. Het staat niet op zichzelf. De heer Klein weet dat de provincie hard bezig is met het stimuleren van biodiversiteit in de
- 2685 melkveehouderij. De gedeputeerde gaf er ook mooie voorbeelden van. Het zou als onderdeel van de bredere set aan dingen een heel mooie aanvulling kunnen zijn.

De heer **Roosendaal** (VVD) meent naar aanleiding van de bijdrage van mevrouw Jellema en gedeputeerde dat het bij een eenmalig initiatief moet blijven. Duurzaamheid kan niet een
2690 duurzaamheidssubsidie betekenen. Het moet er op een gegeven moment ook wel echt uitkomen.

De **voorzitter** geeft aan dat de discussienota Kruidenrijk Grasland zal terugkomen in PS in de vorm van een motie vreemd.

2695 **13. Rondvraag portefeuille mw. Rommel (Natuur, Landschap, Grond, Bodemdaling, PAS)**

Er zijn drie aanmeldingen ontvangen voor de portefeuille van gedeputeerde Rommel.

Een vraag van GroenLinks inzake Waterland-Oost

De heer **Cardol** (GL) geeft aan dat er op de C-agenda een brandbrief staat van de Stichting Behoud
2700 Waterland met de oproep verantwoordelijkheid te nemen voor de achteruitgang van de natuurkwaliteit in Waterland-Oost. De Stichting vraagt om enkele gerichte acties, namelijk: het opstellen van een concreet plan voor optimaal beheer van het NNN in Waterland-Oost, een actualisatie van de Natuurvisie van de provincie en omarming van het Aanvalsplan Grutto van oud-minister Winsemius. Naar aanleiding van de brief van de Stichting van 6 april heeft de heer Cardol
2705 de navolgende vragen voor de gedeputeerde:

1. Deelt gedeputeerde de mening van de stichting dat de natuurkwaliteit in Waterland-Oost gestaag achteruitgaat, met name inzake de weidevogels?
2. Is de gedeputeerde bereid om binnen en/of aanvullend op de gebiedsgerichte aanpak extra maatregelen te nemen om de natuurkwaliteit in Waterland-Oost te verbeteren? Zo ja, welke
2710 maatregelen?
3. Is gedeputeerde bereid te bezien of er vanuit Aanvalsplan Grutto aanvulling nodig en mogelijk is op het provinciale Actieplan Weidevogels?

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):

1. Gedeputeerde Rommel geeft aan dat er als basis voor de realisatie van het NNN een
2715 ecologische visie is opgesteld in Waterland-Oost. Op basis van de data die daaruit gehaald zijn, kan bekeken worden hoe belangrijk en kansrijk de natuurdoelen zijn. Daarbij zijn ook de weidevogels uitgebreid in beeld gebracht. De gedeputeerde deelt met de mening van de stichting dat er duidelijk een achteruitgang heeft plaatsgevonden. Deze baart de provincie echt zorgen.
2. GS zullen binnen het gebiedsproces de ecosystemen volledig bekijken. Ook zal bekeken worden welke maatregelen genomen moeten worden om de natuurkwaliteit te verbeteren. GS
2720 streven ernaar om eind dit jaar de natuurambitie voor Waterland-Oost vast te stellen. Die zal ook leidend moeten zijn voor de maatregelen die komen. Gedeputeerde wil er niet op vooruitlopen, maar de provincie zal alle benodigde maatregelen voor deze ambitie
2725 onderzoeken en meenemen in het gebiedsproces. Ook de tien punten uit het Actieplan weidevogels, dat PS heeft vastgesteld, zullen concreet worden gemaakt voor dit gebied. Daar komen GS aan het einde van dit jaar op terug.
3. Gedeputeerde is vaker hierover bevraagd, ook vanuit de andere provincies. GS zijn heel goed betrokken bij de initiatiefnemers van dit plan en ook in het overleg naar de overheid toe. GS
2730 vinden echter dat het provinciale Actieplan Weidevogels in grote mate vergelijkbaar is met het

Aanvalsplan Grutto. GS hebben derhalve aangegeven dat hun focus ligt bij het Actieplan Weidevogels, omdat dat ook met de commissie NLG is besproken. De provincie levert al een heel goede inspanning voor de weidevogels. Zij praat derhalve wel mee, maar neemt het plan niet over.

- 2735 De heer **Cardol** (GL) kan niet zo onmiddellijk concreet aangeven welke punten uit het Aanvalsplan Grutto wel en niet in het Actieplan Weidevogels van de provincie zitten. Hij doet derhalve een oproep aan de gedeputeerde om het nog eens goed te bekijken. De heer Cardol heeft het idee dat er in het Aanvalsplan Grutto een aantal extra maatregelen staan die op dit moment niet in het Actieplan Weidevogels van Noord-Hollands zijn meegenomen. Hij heeft niet helemaal scherp op
- 2740 het netvlies wat er precies in het Actieplan stond. De heer Cardol herinnert zich toen het werd besproken dat er ook nog een aantal redelijk open doelen in zaten. Of die dan uiteindelijk echt leiden tot een verbetering van de weidevogelstand in dit gebied, betwijfelt hij nog enigszins. Het is echter goed om het in samenhang met de gebiedsgerichte aanpak te bekijken. De heer Cardol noteert dat er eind 2021 in ieder geval een concreet plan of een natuurambitie ligt voor het gebied
- 2745 waarin dit wordt vastgelegd. Dit stemt hem enigszins hoopvol.

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):

- Gedeputeerde Rommel is bereid om met de ambtenaren het Aanvalsplan Grutto en het Actieplan Weidevogels nog eens goed naast elkaar te leggen. Mochten er dan nog verschillen zijn die
- 2750 mogelijk leiden tot aanvullingen op het provinciale Actieplan Weidevogels, dan zal de gedeputeerde daar in een commissievergadering NLG op terugkomen. De provincie houdt echter wel vast aan haar eigen Actieplan Weidevogels, omdat zij zich niet alleen voor de grutto inzet. Noord-Holland doet weliswaar heel veel voor de grutto, maar helaas is er nog steeds sprake van achteruitgang.

- 2755 De heer **Cardol** (GL) bedankt gedeputeerde voor haar toezegging.

Een vraag van de ChristenUnie over de ontwikkelingen inzake agrarische collectieven.

- 2760 Mevrouw **Hogendoorn** (CU) refereert aan de inspraak van de heer Frank de Wit (voorzitter van het Agrarisch Natuurcollectief Water, Land en Dijken) namens de vier collectieven. Zij heeft nog enkele aanvullende vragen aan de gedeputeerde.

- 2765 Er wordt afgekoerst op 2023 als het ANLb eindigt. De provincie is verplicht om helderheid te verschaffen aan de agrariërs zodat zij weten waar ze aan toe zijn. De boeren willen wel meewerken, maar weten niet waar zij goed aan doen. Hoe kijkt de gedeputeerde thans naar het gat in agrarisch natuurbeheer dat tussen 2023 en 2027 zit, het moment waarop de NNN-doelstelling hopelijk bereikt worden?

- 2770 Wil de gedeputeerde de collectieven en de ambtenaren de ruimte geven om in de gebieden plannen uit te werken die hun doel bereiken en die in 2023 niet in een kramp schieten op het moment dat de ANLb wordt afgeschaft waardoor de gebieden dan straks aan hun lot worden overgenomen?

Een vraag van het CDA over duurzaam agrarische natuurbeheer binnen het NNN.

- 2775 Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) geeft aan dat haar fractie van de collectieven heeft begrepen dat zij naar een goede oplossing willen zoeken voor duurzaam agrarisch natuurbeheer binnen het NNN en

dat zij daarvoor ook al een voorstel hebben ingediend bij de provincie. Hoe gaat de gedeputeerde hier verder mee aan de slag?

Beantwoording door gedeputeerde Rommel (VVD):

2780 Gedeputeerde Rommel vindt het fijn dat de heer Frank de Wit hedenmorgen heeft ingesproken. De afgelopen weken hebben de collectieven hun achterban geraadpleegd. Zij hebben aan de provincie laten weten wederom over een mandaat te beschikken. **Op 28 april a.s. staat derhalve een overleg gepland.**

2785 De heer De Wit gaf aan dat het DANb 2.0 geen tegenbod is. Het betreft een suggestie van de collectieven hoe het mogelijk anders kan. De gedeputeerde zal het in voorbereiding op het gesprek nogmaals bekijken

2790 Gedeputeerde Rommel schiet zeker niet in een kramp en is evenmin bang voor een gat tussen 2023 en 2027. De is bekijkt immers, ook binnen het GLB, hoe de mogelijkheid van agrarisch natuurbeheer kan worden ingevuld. De exacte invulling is nog in ontwikkeling. Gedeputeerde Zaal is hiermee bezig. GS luisteren heel goed en zijn altijd heel blij met alle bijdragen die juist ook door de collectieven en andere agrariërs geleverd worden. Gedeputeerde is blij dat er in het vervolgproces gezocht kan worden naar oplossingsrichtingen, waarbij ook de ideeën uit DANb.2.0 worden meegenomen.

2795 Mevrouw **Hogendoorn** (CU) maakt zich zorgen over het tijdsbestek, aangezien 2023 al heel snel nadert. Een agrariër die investeringen moet doen of die wil meehelpen aan de natuur, moet wel weten waar hij of zij aan toe is. Kan er wellicht een tijdspad worden afgesproken?

2800 Gedeputeerde **Rommel** begrijpt de zorgen van mevrouw Hogendoorn (CU). De pilot is afgelopen jaar afgerond. De provincie heeft daar veel van geleerd. Het is derhalve goed dat de collectieven weer aan tafel komen. GS zijn bezig om het DANb in een soort overeenkomst vast te leggen. De provincie is voorts bezig met onderzoeken die aan de provincie doorgegeven moeten worden. Hetgeen in het kader van het GLB nog tot uitvoering moet komen, ligt bij het Rijk. Gedeputeerde

2805 hoopt voor het einde van dit jaar er meer zicht op te hebben, maar zij wil wel zorgvuldigheid betrachten. Zoals eerder aangegeven, hebben gedeputeerde Rommel en gedeputeerde Zaal een taskforce ingesteld. Daaruit komen al heel veel zaken naar voren waarover de gedeputeerden overleggen moeten voeren. Zij zullen de Staten daar op een later moment ook in meenemen. Gedeputeerde is derhalve blij dat alle partijen weer aan tafel zitten, zodat gekeken kan worden hoe

2810 het proces gaat verlopen. Het is echter heel lastig om er een strikte planning op te zetten. Een broedende kip moet niet gestoord worden. **Op 28 april a.s. vindt weer een eerste gesprek plaats. Alsdan zal gekeken worden naar het proces en kan gedeputeerde wellicht iets meer zeggen over een mogelijke planning.**

2815 Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) is blij dat gedeputeerde het samen met de boeren oppakt. Zij wil benadrukken dat het heel belangrijk is dat GS bereid zijn om heel goed te luisteren naar de boeren en om tezamen met hen te kijken naar de mogelijkheden. Mevrouw Koning-Hoeve bedankt gedeputeerde Rommel voor het feit dat zij daarvoor openstaat.

2820 Mevrouw **Jellema** (PvdA) hoort gedeputeerde zeggen dat zij ten aanzien van een mogelijk tijdsplan eerst het gesprek met de collectieven op 28 april a.s. wil afwachten. Zal gedeputeerde de commissie hierover achteraf informeren of moeten de Staten daar zelf actief naar vragen?

2825 Gedeputeerde **Rommel** zal in de eerstvolgende commissievergadering NLG een terugkoppeling geven over het gesprek met de collectieven en een eventuele nadere planning.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) bedankt gedeputeerde Rommel voor haar toezending.

2830 De **voorzitter** rondt het agendapunt af en gaat over tot een korte schorsing.

Schorsing van 16.26 uur tot 16.33 uur

14. B-agenda Landbouw

2835 14.a Discussienota Geitenhouderij Enkhuizen (PvdD)

De **voorzitter** geeft als eerste het woord aan Statenlid Kostic (PvdD) als indiener van de discussienota.

2840 Statenlid **Kostic** (PvdD) meent dat het een belangrijke casus betreft. Niemand wil een grote geitenhouderij. Het is ook onvoorstelbaar nu door de coronapandemie merkbaar is geworden waar een zoönose zoals de q-koorts toe kan leiden. Er is een GGD-rapport uit 2018 opgedoken dat de geitenhouderij afraadt. Dit is destijds ten onrechte niet in de belangenafweging meegenomen. De provincie heeft hierin ook een verantwoordelijkheid naar de inwoners en gemeenten hebben het al zwaar genoeg. Dat alles bezien vindt de Partij voor de Dieren het heel belangrijk dat GS bereid zijn om de gemeente Enkhuizen te steunen en aan te moedigen in haar beslissing om de vergunning in te trekken en alsnog een MER te verlangen. Zij vraagt de collega's zich hierover uit te spreken en de burgers te steunen.

2850 De heer **Van Tiggelen** (PVV) geeft aan dat de PVV weinig draagvlak proeft voor de geitenhouderij. Zijn fractie is van mening dat het nogal opmerkelijk is dat het negatieve advies van de GGD in de la is blijven liggen, waardoor de Omgevingsdienst het advies niet heeft gezien. Mogelijkerwijs had het college van B&W een ander besluit genomen inzake een MER als het advies wél bekend was geweest. De PVV meent in dezen dat de volksgezondheid zwaar moet wegen. Natuurlijk moet er wel een goede oplossing worden gezocht voor de ondernemer, aangezien die thans een vergunning thans

2860 De heer **Smaling** (SP) kan ver meegaan in de inbreng van de PVV. Beschikt de gedeputeerde over instrumenten om toch nog te kunnen ingrijpen, zoals een proactieve of reactieve aanwijzing of een inpassingsplan? Er zijn immers belangrijk relevante stukken niet meegenomen door het bevoegd gezag in de gemeente Enkhuizen. De SP is heel actief geweest in die regio om te pleiten tegen de geitenhouderij. De heer Smaling wil voorts nog eens het contrast onder de aandacht te brengen tussen de geitenhouder in Enkhuizen met 2.000 geiten, waarbij een paar dagen voor de geitenstop een vergunning werd ingediend, en de jonge boer met 95 geiten in Weesp die vrijwillig heeft meegewerkt aan een hoger publiek doel van de provincie, maar waarbij ondanks herhaalde

2865 rondvragen van de SP en het CDA eigenlijk nog steeds geen concrete voortuitgang zichtbaar is van de zijde van de gedeputeerde. Het is bekend dat een gesprek staat gepland, maar het contrast is bijna surrealistisch. Vindt de gedeputeerde dat ook en kan zij ingaan op beide kwesties?

2870 Mevrouw **Kapitein** (D66) meent dat de hamvraag is of de grote geitenhouderij in Enkhuizen gestopt kan worden. Welke instrumenten heeft het college nog om hier iets tegen te doen? Er zijn twee dimensies: een politieke en een juridische. Politiek gezien is de D66-fractie er snel over uit; ook zij wil deze geitenhouderij niet. Is het juridisch gezien echter mogelijk om de geitenhouderij te stoppen? GS bekijken dit thans met hun (juridisch) specialisten. D66 wacht het advies van GS af en steunt hen hierin. Als er echter de enige mogelijkheid is om de geitenhouderij te stoppen, dan zou 2875 D66 daar graag gebruik van maken.

Mevrouw Kapitein beaamt voorts dat het contrast met de geitenboer in Weesp heel schrijnend is. D66 is in ieder geval heel blij dat er nu regelgeving is op grond waarvan toekomstige geitenhouderijen kunnen worden tegengegaan in het kader van de volksgezondheid. Dat is ook nodig, tenzij bewezen wordt dat de geiten geen negatieve effecten hebben op de gezondheid.

2880 D66 vindt het belangrijk dat de regels goed gehanteerd worden. Er moeten geen concessies worden gedaan aan de geldende regels. De provincie moet een betrouwbare overheid blijven. Mevrouw Kapitein is derhalve benieuwd naar de antwoorden van GS.

2885 Mevrouw **Jellema** (PvdA) las een stuk in het Noord-Hollands Dagblad waaruit blijkt dat niemand het meer weet in Enkhuizen. In het verleden zijn er belangrijke stukken niet bijgevoegd. De wethouder geeft aan dat hij er nooit brieven over heeft ontvangen. Het is allemaal zeer opmerkelijk en vraagt wellicht om een Rekenkameronderzoek naar de gang van zaken.

2890 Mevrouw Jellema zou net als D66 en de SP van GS willen horen wat er nog mogelijk is. De provincie moet immers wel een betrouwbare overheid blijven. Als de situatie niet meer te keren valt, tenzij er een grote uitkoopregeling of juridische afspraken gaat breken, waartoe is de provincie dan bereid? Mevrouw Jellema beschouwt de gehele situatie als de "zeperd van de eeuw".

2895 Statenlid **Kostic** (PvdD) vraagt of mevrouw Jellema (PvdA) zich er wel van bewust is dat gezondheid in dit geval heel zwaar weegt?

2900 Mevrouw **Jellema** (PvdA) antwoordt dat zij het daar zeker over eens is. De komst van de geitenhouderij in Enkhuizen had ook absoluut niet mogen gebeuren. Maar wat doe je ertegen als de ex-wethouder zegt de brieven nooit te hebben gezien? Het is het ene woord tegenover het andere woord (van de GGD, de OD en het bevoegd gezag in Enkhuizen). De provincie hangt daar natuurlijk boven. Mevrouw Jellema is derhalve benieuwd of gedeputeerde Zaal nog lumineuze ideeën heeft. Zij acht de situatie echter zeer tragisch.

2905 De heer **Cardol** (GL) heeft in de PS-vergadering van 1 februari jl. hierover mondelinge vragen gesteld aan de gedeputeerde. Zijn stelling was toen: "*Het zou toch verschrikkelijk zijn dat we als overheid dit moeten toestaan terwijl er grote zorgen zijn over de volksgezondheid en vrijwel iedereen tegen je is.*" De heer Cardol bedankt de Partij voor de Dieren voor het feit dat ze dit punt opnieuw heeft geagendeerd. Het standpunt van GroenLinks is niet veranderd. De fractie is tegen zo'n grote geitenhouderij aan de rand van een woonwijk. Zij vindt dat de overheid ten behoeve van 2910 de volksgezondheid er alles aan moet doen om dit te voorkomen. Daarom is er per slot van

rekening een geitenstop ingevoerd. De heer Cardol begrijpt ook absoluut niet hoe de milieudienst RUD heeft kunnen constateren dat deze geitenhouderij geen nadelige gevolgen voor het milieu zou hebben en dat er derhalve geen MER nodig was. Dat gezegd hebbende geldt echter ook dat in Nederland afspraken zijn gemaakt over de bevoegdheidsverdeling tussen verschillende overheden.

2915 Daarnaast is er een juridisch systeem dat rechtsbescherming biedt, ook als dat de provincie niet uitkomt. De heer Cardol hoopt van harte dat de gedeputeerde de commissie dadelijk zal vertellen dat zij haar uiterste best heeft gedaan om de gemeente Enkhuizen bij te staan en dat dit mogelijk nog kansen biedt op een gunstige afloop.

2920 Statenlid **Kostic** (PvdD) bedankt GroenLinks voor de oproep aan GS om de gemeente bij te staan. Dat is precies ook de oproep van de Partij voor de Dieren, nog los van de juridische discussie. Beseft GroenLinks (en andere partijen) dat het besluit van de gemeente destijds op oneigenlijke gronden is genomen, omdat het rapport waarin de GGD "nee" zegt tegen de geitenhouderij niet beschikbaar was? Dit betreft een nieuw feit ten opzichte van de vorige
2925 keer.

De heer **Cardol** (GL) erkent dat het een nieuw feit betreft. Dat neemt echter niet weg dat het thans een juridische status heeft. De heer Cardol meent vooral dat alles uit de kast getrokken moet worden om te kijken of het nog valt tegen te houden. Uiteindelijk is men echter wel aan juridische
2930 kaders gebonden.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) merkt voor de helderheid van de discussie op dat voor zover het CDA heeft kunnen achterhalen, de gemeente de vergunning heeft geweigerd en de rechter er nog uitspraak over moet doen. Dan resteert de vraag wat de gedeputeerde dan nog kan?

2935 De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Zaal voor haar beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Zaal** (D66):

Gedeputeerde Zaal wil allereerst benadrukken hoe belangrijk de volksgezondheid ook voor GS is. Dat is de reden dat de provincie in december 2018 de geitenstop in het leven heeft geroepen en
2940 deze recentelijk weer heeft verlengd, in afwachting van de onderzoeken die het Rijk uitvoert naar de oorzaken van de gezondheidsrisico's rondom geitenhouderijen, de zogenoemde VGO-3-onderzoeken. De Statenleden hebben vervolgens in PS aan GS meegegeven dat er ook overgangsrecht moet komen. Dat hield in dat reeds ingediende vergunningen zouden worden
2945 beoordeeld op basis van het oude recht. Dat betreft de zaak die hier voorligt. De kwestie in Enkhuizen was al ingediend voor het geitenverbod. Dat betekent dat deze had moeten worden beoordeeld aan de hand van de oude Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). Dit is ook gebeurd. De gemeente is in dezen het bevoegd gezag. De provincie kan niet anders dan dat gewoon te erkennen en te respecteren. Er is geen strijd met de oude PRV. Zoals gezegd valt deze kwestie
2950 onder het overgangsrecht en is er derhalve ook geen strijd met het nieuwe PRV. Op dat punt is er dus ook geen instrument voor provinciale interventie.

Naar aanleiding van eerdere vragen, waaronder die van de heer Cardol (GL), is er wel bestuurlijk en ambtelijk contact geweest met de gemeente Enkhuizen, waarin de kwestie uitgebreid besproken is.
2955 Daarin is gedeputeerde duidelijk geworden dat de gemeente Enkhuizen haar juridische positie goed kent en daarin ook goed wordt bijgestaan. Er zijn verschillende aspecten besproken. De Partij

2960 voor de Dieren verwees in de schriftelijke vragen naar het voorzorgsbeginsel en de jurisprudentie daarover. Deze bleek echter niet van toepassing. Wel loopt er thans een procedure en zijn er bezwaren ingediend. Het is uiteindelijk aan de gemeente Enkhuizen om het besluit te heroverwegen naar aanleiding van de bezwaren. Daarin kan zij alle feiten en omstandigheden zoals die nu naar voren zijn gebracht, meewegen. Zoals eerder aangegeven, is er echter geen grondslag of instrument voor provinciale interventie. Het is nu aan de gemeente en eventueel zouden de bezwaarmakers nog naar de rechter kunnen.

2965 De Partij voor de Dieren vraagt in het discussiestuk ook nog naar de mogelijkheden van interbestuurlijk toezicht (IBT). GS hebben dit uitgezocht. Het IBT is natuurlijk veel breder, maar in dit geval houdt de provincie er toezicht op of de gemeente onderzoekt of sprake is van een MER-plicht. Dat is onderzocht en aan die plicht wordt voldaan. In het kader van het IBT zal de provincie ook nooit treden in een procedure die door de rechter moet worden beoordeeld. Dus ook op dat
2970 punt kan er geen provinciale interventie plaatsvinden en is het nu echt aan de gemeente Enkhuizen om een heroverweging te maken.

2975 De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Zaal voor haar beantwoording en geeft de Statenleden de gelegenheid tot het stellen van een eventuele korte vervolgvraag. Zij biedt ook Statenlid Kostic (PvdD) nog even kort de tijd om te reageren.

2980 De heer **Smaling** (SP) is benieuwd of de Wet ruimtelijke ordening (Wro) nog instrumenten bevat, omdat de provincie de gemeente wel een aanwijzing kan geven en zij ook tot het inpassingsplan kan overgaan. Een hoger beroepsorgaan heeft immers wel instrumenten om een lager bestuursorgaan, desnoods met krachtpatserij, tot een ander besluit aan te zetten. Kan de gedeputeerde daar nog iets over zeggen?
Voorts heeft de heer Smaling nog het krankzinnige contrast met de geitencase in Weesp aan de orde gesteld. Graag verneemt hij hoe het daarmee staat.

2985 Statenlid **Kostic** (PvdD) bedankt gedeputeerde voor haar antwoorden. De Partij voor de Dieren heeft begrip voor de juridische situatie. Zij vraagt enkel of de gedeputeerde en het college richting de gemeente Enkhuizen wil uitspreken dat de provincie volledig achter haar staat als ze de vergunning wil intrekken.

2990 De optie voor IBT heeft betrekking op het proces rond de MER-plicht. Statenlid Kostic meent dat het juist op dit punt is misgelopen. Op oneigenlijke gronden is immers besloten dat er geen MER nodig is. Klopt het dat de provincie daar alsnog iets aan kan doen?

2995 Gedeputeerde **Zaal** (D66) merkt ten aanzien van de door de heer Smaling genoemde Wro-instrumenten op dat op het moment dat er geen strijd is met provinciale regelgeving zij geen aanwijzing kan indienen richting de gemeente. Dat zou dan geen grondslag hebben. Ook binnen het IBT loopt de provincie vast. Gedeputeerde Zaal benadrukt nogmaals dat het aan de gemeente is om een heroverweging te doen. De gesprekken met gemeente verlopen ambtelijk goed en de provincie blijft op de hoogte van wat daar gebeurt.

3000 De kwestie in Weesp is van een heel andere orde en staat in zekere zin los van de geitenstop. Gedeputeerde gaat derhalve niet in op de geschetste vergelijking, maar geeft wel een korte update. In de vorige commissievergadering heeft zij aangegeven dat de provincie koerst op het rondkomen

3005 van de kavelruil, met daarbij wel de voorwaarde dat nieuwvestiging van een geitenhouderij op die plek niet mogelijk is. De provincie is nog steeds bezig met de kavelruil en maakt daar ook voortgang op. Deze week heeft gedeputeerde Zaal een afspraak met de heer Pronk jr. en diens familie, die partij is in de kavelruil, om het verder te bespreken. Gedeputeerde houdt PS hiervan op de hoogte. Achter de schermen wordt hard gewerkt om het richting de kavelruil te brengen.

3010 De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Zaal voor haar beantwoording en rondt het agendapunt af.

15. Rondvraag portefeuille mw. Zaal (Landbouw, visserij, recreatie, toerisme, dierenwelzijn)

Er zijn geen rondvragen voor de portefeuille van gedeputeerde Zaal aangemeld.

16. Sluiting

3015 De **voorzitter** dankt alle aanwezigen voor hun aandacht en sluit de vergadering om 17.26 uur.

Donderdag 20 mei a.s. vindt er een technische briefing plaats inzake de werkzaamheden van de Omgevingsdiensten. Dit betreft een vervolg op de eerdere technische briefing over de VTH-taken.

3020 De eerstvolgende vergadering van de commissie NLG vindt plaats op maandag 7 juni a.s. Alsdan vindt wederom een verlengde sessie plaats. Aansluitend zal de huidige werkwijze worden geëvalueerd.

3025 Donderdag 10 juni a.s. is gereserveerd voor een eventuele uitlooptmogelijkheid.